

Belediye Başkanı görevine
yeniden Abdülhadi Krasniç seçildi

15 Aralık "Dünya Türk Dili Ailesi
Günü" ilan edildi

Kültür Merkezi Projesi
ek bütçeyle hız kazandı

Mamuşa'nın Yeni Yönetimi Meclis'teki Yemin Töreniyle Görevine Başladı

2026-Yeni Yılınız Kutlu Olsun!

Editör' den

Artık eylem zamanı...

Acısıyla tatlısıyla bir yılı geride bırakmak üzereyiz. 2025 yılını daha şubat ayında yapılan genel seçimlerin ardından ekim ayı ile kasım aylarında peş peşe gerçekleştirilen yerel seçimlerle yatıp kalkarak geçirdikten sonra kazandıklarıyla kaybettiklerinin muhasebesini yapmakla meşgul olan Kosova halkı bir yandan da yıl sonunda tekrarlanması beklenen genel seçimleri düşünüyor.

Yerel seçimlerle ilgili kesin sonuçların açıklanmasıyla birlikte seçimden zaferle çıkanların belli olmaya başladığı bugünlerde meclis üyeliği ile belediye başkanlığını kazananlar için düzenlenen yemin törenlerinin ardından oluşan yerel yönetimler hayli çekişmeli ve gergin geçen uzun bir seçim süreci sonunda işbaşı yaptılar.

Böyle olunca, adaylar tarafından seçmenin gönlünü kazanabilmek için bol keseden yapılan vaatlerin artık hayata geçirilmesi gerektiği eylem zamanı da sonunda gelip çattı. Önümüzdeki günler, meclis üyesi veya belediye başkanı koltuğuna oturanların seçim propagandası esnasında bol keseden yaptıkları vaatleri yerine getirip getiremeyecekleriyle birlikte, sarf ettikleri sözlerinin erleri olup olmadıklarını da ortaya koyacağı için büyük önem taşımaktadır.

Buna göre, aramızda kalan yerel seçimlerde Kosova'nın bütün belediyelerinde olduğu gibi halkın oylarıyla Mamuşa Belediyesi'ni yönetme hakkını kazanan siyasetçileri de eğitim, sağlık, ekonomi, imar, kültür, sanat, çevre düzenlemesi gibi alanlarda yapılması gereken çok önemli işler konusunda zorlu bir sınavın beklediği ortada. Bu arada Mamuşa'da yarım kalan projeler arasında en önemli olanını da kuşkusuz, gerçekleştirilmesi yolunda bazı adımların atılmasına rağmen yıllardan beri bir türlü hayata geçirilemediği için her seçim öncesinde kazanılmaya çalışılan seçmenin önüne temcit pilavı gibi ısıtılarak getirilen sağlıklı içme suyu projesi oluştursa gerek.

Ne var ki, seçmenle seçilenlerin yanı sıra seçilemeyenler için de hayli yorucu geçen bir seçim döneminin geride kaldığı düşüncesiyle rahatlar gibi olan halkı daha yorgunluğunu üzerinden doğru dürüst atamadan yıl içerisinde dördüncü kez olmak üzere 28 Aralık'ta tekrar yapılması kararlaştırılan genel seçim heyecanının sardığı görülüyor.

2025 yılı hafızalarda, seçmenin aynı yıl içerisinde dört kez sandık başına, siyasetçinin de aynı şekilde dört kez seçim sınavına çıktığı yorucu bir yıl olarak yer alacaktır. Vaatleriyle gönüllerini çelmeyi başardıkları seçmenlerin oyları sayesinde mevki ve makam sahibi olan siyasetçiler, halkın güvenini bir sonraki seçimde de ancak bu şekilde tekrar kazanabilecekleri için, bu sınavdan umarız yüzlerinin akıyla çıkarlar.

Reşit Hanadan

YAZI VE ESERLERİYLE BU SAYIDA:

• 2 eser Ortak Türk Alfabesi ile yayımlandı
8. sayfada

Ayşe Şimşek

Orhan Aras

• Devlet-i Nadiriye ve Nadir Şan
10. sayfada

12. sayfada

Prof. Dr. Asım Tanış

Bahtiyar Sipahioğlu

• Mamuşa Ağzında Düünden Bugüne
Kullanılan Kelimeler /2/
15. sayfada

• Sırp yazarı İvo Andriç'in
"Drina Köprüsü" adlı romanında
Osmanlı'ya bakış açısı
22. sayfada

Prof. Dr. İrfan Morina

Prof. Dr. Ertuğrul Karakuş

• Âdetten İbadete: Bazı Törelî
Ramazan Uygulamaları
26. sayfada

• Eğretileninin Teşbih Usulü
28. sayfada

Refki Taç

Selim Selimi

• Arnavutlar'da Mevlid Merasimi
Geleneği
37. sayfa

• Prizrenli Gazi Şeyh Yusuf Tokmak
Efendi Şiiri
40. sayfada

Dr. Altay Suroy

Cemali Tunalıgil

• 1999 Kosova Savaşı'ndan Sonra
gelişen Kosova Türk Edebiyatı
42. sayfada

Yayın Yönetmeni:

*Reşit Hanadan

Yayın Danışmanı:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Yazı Kurulu:

*Prof. Dr. İrfan Morina

*Refki Taç

*Türker Mazrek

*Erol Morina

*Buyar Mazrek

*Reşit Hanadan

*Nazmi Morina

Türkiye Temsilcisi (Bursa):

Cemali Tunalıgil

Son okuma: Müveddet Bujari

Yazışma adresi: Mamuşa Dergisi
Mamuşa Belediyesi, 20540
Mamuşa-Kosova

E- mail adresi:

mamusedergisi@gmail.com

Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. Yazılarda sergilenen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

Mizanpaj ve Kapak Tasarım:

Esra Bütüç Osi
Logo: Nuri Morina

Mamuşa Dergisi, Mamuşa Belediyesi Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayınlanır.

TBMM eski Başkanı Mustafa Şentop Belediye'yi ziyaret etti

29. Dönem TBMM Başkanı Mustafa Şentop Belediyeye yaptığı ziyaret esnasında Krasniç tarafından kabul edildi. Yapılan görüşmede Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç'i yeniden seçildiği Belediye Başkanı görevi için tebrik eden Mustafa Şentop kendisine çalışmalarında başarılar diledi. A. Krasniç anlamlı ziyareti için teşekkürlerini belirttiği Mustafa Şentop'a Mamuşa ve belediyenin çalışmaları hakkında bilgi verirken iki dost ülke arasındaki çok yönlü işbirliğinin geliştirilmesinden duyduğu memnuniyeti de dile getirdi.

A. Krasniç'ten Topluluklar Ve Geri Dönüş Bakanlığı'na ziyaret

Mamuşa Belediye Başkanı A. Krasniç, Kosova Cumhuriyeti Topluluklar Ve Geri Dönüş Bakanlığı'na yaptığı ziyaret kapsamında bakanlığı vekaleten yürüten Nenad Vukmiroviç ile görüştü. Nenad Raşiçin de hazır bulunduğu görüşmede diğerleri arasında söz konusu bakanlığın Kosova'daki ulusal azınlıklara yönelik tarım ve farklı alanlarla ilgili projelerinden Mamuşa yaşayan Türk toplumu mensuplarının daha fazla yararlanabilmesi olanakları ele alındı.

TİKA Priştine Koordinatörü Fulya Aslan Mamuşa'da

Mamuşa Belediyesi'ni ziyaret eden TİKA Priştine Koordinatörü Fulya Aslan kendisini makamında kabul eden Abdülhadi Krasniç'i yeniden başkan görevine seçilmesi dolayısıyla tebrik ederken başarı dileklerinde de bulundu. A. Krasniç, başında bulunduğu belediye ile işbirliği çerçevesinde çok sayıda başarılı projeye imza attıklarını belirttiği TİKA Priştine Koordinatörü Fulya Aslan'a bu anlamlı ziyareti için teşekkürlerini sundu.

Kosova 2025 Yerel Seçimleri ardından

Seçmen Mamuša Belediye Başkanı Görevine Yeniden A. Krasniç'i Seçti

İki tur halinde gerçekleştirilen yerel seçimlerde halkın iradesiyle seçildiği Mamuša Belediye Başkanı koltuğuna 3. kez oturan Abdülhadi Krasniç liderliğindeki belediye yönetimi geçen dönemden kalma önemli projeleri bir an önce tamamlayabilmek için hemen göreve başladı

İlki 12 Ekim, ikincisi de 09 Kasım tarihlerinde gerçekleştirilen 2025 Kosova Yerel Seçimlerine belediye başkanı veya meclis üyeliğine seçilebilmek amacıyla adaylığını koyanlar arasında kıran kırana geçen bir mücadele yaşandı.

2 turlu seçim mücadelesi

Mamuša'daki yerel seçime Kosova'da siyasi faaliyet gösteren Priştine merkezli bazı Arnavut partilerinin yanı sıra Prizren ve Mamuša merkezli KDTP, KTAP ve MHH Türk siyasi oluşumları da katıldı. Mamuša Belediye Başkanlığı için adaylıklarını koyan KDTP'li Abdülhadi Krasniç ile MHH'li Fikret Morina arasında 12 Ekim tarihinde yapılan seçim yarışına adaylardan hiçbirinin yeterli oy oranını yakalayamaması üzerine 09 Kasım tarihinde düzenlenen 2. turda da devam edildi. 2. Turda oyların yüzde 53,58'ini almayı başaran KDTP adayı Abdülhadi Krasniç bu zaferiyle belediye başkanı koltuğuna 3. kez oturmaya hak kazandı.

A. Krasniç'in kamuoyuna açıklaması

Belediye Başkanı göreve seçildiğinin resmen açıklanma-

sının ardından duygularını kamuyla paylaşan A. Krasniç şunları söyledi:

-Teşekkürler Mamuša, teşekkürler güzel insanlar... Hizmet edeni en iyi şekilde değerlendireceğinizi biliyorduk. Allah'ın izniyle Mamuša'mızı daha da ileriye taşıyacak hizmetleri ve kalkınma projelerini hayata geçirmek için var gücümüzle çalışacağız. Bugün biz kazandık, ama aslında Mamuša kazandı. Sizlere hizmet etmeye devam...

Belediye Meclisi'nde yemin töreni

15 üyeden oluşan Mamuša Belediye Meclisi'nde seçimde aldığı oy sayısına göre katılım hakkı kazanan KDTP-8, MHH -5, KTAP -2 üyeyle temsil ediliyor.

Belediye başkanı ve meclis üyeliğiyle ilgili hayli çekişmeli geçen seçim yarışının tamamlanmasıyla birlikte kesin sonuçlarla ilgili olarak Kosova Merkez Seçim Komisyonu tarafından yapılan resmi açıklamanın ardından Kosova'nın diğer belediyelerinde olduğu gibi Mamuša Belediye Meclisi'nde de yeni seçilen belediye başkanı ve meclis üyelerinin katılımlarıyla meclisin en yaşlı üyesi Necmedin Morina'nın başkanlığında düzenlenen ilk toplantısında yemin töreni gerçekleştirildi.

Yemin töreni ardından söz alan Belediye Başkanı “İlerideki dönemde meclis üyelerimiz, başkan yardımcılarımız ve müdürlerimizle birlikte kimseye ayırım yapmadan halkın çıkarları doğrultusunda çalışacağız...” şeklinde konuştu.

Belediyenin yeni yönetimi işbaşında

Belediye Meclisi’nin ilk toplantısında gerçekleştirilen yemin töreninin ardından vakit kaybetmeden belediye yönetimini belirleme çalışmalarına başlayan Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç geçen kısa bir süre içerisinde başkan yardımcısı, özel kalem müdürü- başkanışmanı ile bazı müdürlerin atamalarını da gerçekleştirdi. Buna göre, Belediye

Rujdi Mazrek

Türker Mazrek

Başkanı Yardımcısı görevine Rujdi Mazrek, Belediye Başkanı Özel Kalem Müdürü- Başkanışman görevine Türker Mazrek, Eğitim Kültür, Gençlik ve Spor Müdürü görevine Buyar Mazrek, Genel İdare Müdürü görevine Yahya Şala, Kamu Hizmetleri Müdürü görevine ise Levent Mazrek’in ataması yapıldı. İlerideki günlerde diğer müdürlüklere de atamaların yapılması bekleniyor.

Buyar Mazrek

Yahya Şala

Levent Mazrek

28 Aralık 2025 Genel Seçimleri

Fatma Taçi ile Ergül Mazrek KDTP’nin Milletvekili adayları

KDTP Mamuşa Şubesi’nin kararına göre Fatma Taçi ile Ergül Mazrek 28Aralık’ta yapılacak olan Kosova Parlamento seçimlerinde KDTP’nin Mamuşalı milletvekili adayları olarak yarışacaklar. Parlamento seçimlerinde Mamuşalı milletvekili adayları olarak katılmaları kararlaştırılan Fatma Taçi ile Ergül Mazrek’in bilgi ve birikimleriyle Kosovalı Türkleri parlamentoda layıkıyla temsil edeceklerine inanılıyor.

15 Aralık "Dünya Türk Dili Ailesi Günü" ilan edildi

Özbekistan'da süren Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 43. Genel Konferansı'nda 15 Aralık, "Dünya Türk Dili Ailesi Günü" ilan edildi

Özbekistan'ın tarihi Semerkant şehrinde 194 ülkeden 5 binden fazla katılımcıyla yapılan UNESCO 43. Genel Konferansı'nda Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 15 Aralık'ın "Dünya Türk Dili Ailesi Günü" ilan edilmesi önerisine ilişkin karar taslağı görüşülerek onaylandı.

Dışişleri Bakanlığı, 15 Aralık'ın Dünya Türk Dili Ailesi Günü olarak ilan edilmesini memnuniyetle karşıladı. Bakanlıktan yapılan açıklamada, şu ifadeler yer aldı: "Ülkemiz ve kardeş Türk devletleri tarafından hazırlanan bu karar, Türk dünyasının ortak mirası olan Türk dilini korumayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı hedefleyen müşterek çabaları daha da güçlendirecektir. Dünya Türk Dili Ailesi Günü'nün Türk dünyasının kadim kentlerinden Özbekistan'ın Semerkant şehrinde ilan edilmiş olması da ayrıca özel bir anlam taşımaktadır. Bilindiği üzere, ünlü Türkolog Vilhelm Thomsen, 1889 yılında bulunan ve

Türk dilinin bilinen ilk yazılı kaynakları olan "Orhun Yazıtları"nın Türk dilinde yazıldığını 15 Aralık 1893 tarihinde uluslararası bilim dünyasına duyurmuştu. Dünya Türk Dili Ailesi Günü'nün Türk dünyası ile Türkçe bilen ve öğrenen dostlarımıza şimdiden kutlu olmasını dileriz."

Türkiye'nin UNESCO Daimi Temsilcisi Büyükelçi Gülnur Aybet de konuyla ilgili oturumda yaptığı konuşmada, Türkiye olarak UNESCO himayesinde Türk dili ailesini yaşatmak, kutlamak ve tanıtmak için tüm Türk devletlerince ortaklaşa hazırlanan önerinin eş sunucusu ülkelere teşekkür etti.

Aybet, dillerin iletişim aracı işlevinin yanı sıra medeniyetlerin de ruhu olduğunu ve nesiller boyunca kolektif hafızayı, bilgeliği ve kimliği taşıdığını belirterek, geniş coğrafyada 200 milyondan fazla kişi tarafından konuşulan Türk dili ailesinin yüzyıllardır süregelen ortak tarih ve değerlerle örülmüş zengin kültürel dokuyu temsil ettiğini vurguladı.

Duran: Türk dili ailesinin geniş coğrafyalara yayılan birleştirici gücüyle gurur duyuyoruz

İletişim Başkanı Burhanettin Duran, Sosyal hesabından yaptığı açıklamada, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 43.Genel Konferansı oturumunda alınan kararla 15 Aralık'ın, Dünya Türk Dili Ailesi Günü ilan edilmesini büyük bir memnuniyetle karşıladıklarını belirtti.

Türkiye ve kardeş Türk devletleri tarafından hazırlanan bu anlamlı kararın, Türk dilinin korunmasına, köklü geçmişinin ve kardeş ülkeler arasındaki bağın gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlayacağına inandığını vurgulayan Duran, "Dil, bir milletin hafızası, kültürün taşıyıcısıdır. Türk dili ailesinin geniş coğrafyalara yayılan birleştirici gücüyle gurur duyuyoruz" değerlendirmesinde bulundu.

15 Aralık, Türk dilinin en eski yazılı belgelerinden Orhun Yazıtları'nın ilk defa deşifre edildiği gün

15 Aralık'ın, Türk dilinin 8. yüzyıla dayanan en eski yazılı belgelerinden Orhun Yazıtları'nın ilk defa deşifre edildiği gün olması açısından önem taşıdığına dikkati çeken Aybet, aynı zamanda Türk medeniyetlerinin ortak kültürel ve sanatsal zenginliklerini simgeleyen, halklar arasında kültürel yakınlaşmayı ve diyalogu teşvik eden tarihi bir gün olduğunu söyledi. Aybet, "UNESCO, Dünya Türk Dili Ailesi Günü'nü kutlayarak, bu vesileyle çok dilliliğe, kültürel çeşitliliğe ve halklar arasında diyaloga olan kalıcı bağlılığını bir kez daha teyit etmektedir." dedi.

UNESCO tarafından 15 Aralık'ın "Dünya Türk Dili Ailesi Günü" ilan edilmesi dolayısıyla Türk Kültürü ve Miras Vakfınca, Semerkant'ta Türk devletlerinden de katılımcıların yer aldığı konferansa Türkiye'yi temsilen katılan Türk Devletleri ile İlişkiler Başkanı Kürşad Zorlu bir konuşma yaptı.

Yeni kitaplar

Altay suroy'dan yeni bir eser

“Kosova’da Sarı Saltuk’tan Leyla Saz’a”

Kosova Türk kültürü, sanatı ve edebiyatı ünlü gazeteci, şair, yazar Altay Suroy Recepoğlu'nun geçenlerde gün yüzünü gören “Kosova’da Sarı Saltuk’tan Leyla Saz’a” başlıklı kitabıyla daha da zenginleşmiş oldu.

Kosova Kültür, Spor ve Gençlik Bakanlığı'nın maddi desteğiyle Prizren “Pena” Basımevi tarafından yayımlanan 435 sayfalık bu eserde yazarın şimdiye kadar kaleme alıp çeşitli sempozyum, bilimsel toplantı ve kurultaylarda sunduğu veya Kosova ile Türkiye’de çıkan dergilerde yayımladığı bilimsel araştırma ve inceleme türündeki birbirinden değerli yazılarından önemli bir kısmı kapsanmış bulunuyor.

Mamuşa Dergisi'nin de sıralı yazarlarından biri olan Altay Suroy'un 435 sayfalık bu yeni eserinde yer alan Kosova'daki Türk varlığı, tarihi, eğitimi, kültürü, sanatı ve edebiyatıyla ilgili bilimsel araştırma ve inceleme türündeki özgün belge ve fotoğraflarla desteklenmiş makaleleri buradaki Türk varlığının ulusal geçmişi ve geleceğinin muhafazası açısından büyük bir önem taşımaktadırlar.

Yazar kitabın ilk sayfasında yer verdiği “Önsöz” yazısında diğerleri arasında şunları da söylemektedir: “Yaklaşık kırk yıllık bir emeğin ürünü olan bu kitap Kosova ve Balkanlardaki Türk kültür mirasını hem akademik dünyaya hem de genel okuyucuya sunmayı hedeflemektedir. Çalışmada yer alan araştırmalar ve bildiriler, geçmişin izlerini günümüze taşıırken, gelecekte yapılacak çalışmalara da önemli bir kaynak oluşturacaktır ...”

Türk Dünyası'nda yeni adım:

2 eser Ortak Türk Alfabeti ile yayımlandı

Ayşe Şimşek
TRT Haber Prodüktörü

Türk Dünyası'nda Türk dil birliği konusunda önemli bir adım atıldı. Türk Akademisi Abay Kunanbay'ın Kara Sözleri ile Cengiz Aytmatov'un Beyaz Gemi adlı eserini Ortak Türk Alfabeti ile deneysel olarak yayımladı.

Türk Akademisi, Ortak Türk Alfabeti ile kitaplar yayımlamaya başladı. Akademi, Abay Kunanbay'ın Kara Sözleri ile Cengiz Aytmatov'un Beyaz (Ak) Gemi (Kemi) adlı eserlerini Ortak Türk Alfabeti ile deneysel olarak yayımladı.

Türk Akademisi Uzmanı Dr. Aynur Mayemerova, Ortak Türk Alfabeti ile hazırlanan eserleri, Akademi'nin projelerini TRT Haber'e anlattı.

Mayemerova, Türk Akademisi'nin Türk Dünyası'nın bütünleşmesi bağlamında gerçekleştirdiği somut adımlardan birinin, büyük şair ve yazarların eserlerini Ortak Türk Alfabetiyle yayımlamak olduğunu altını çizdi.

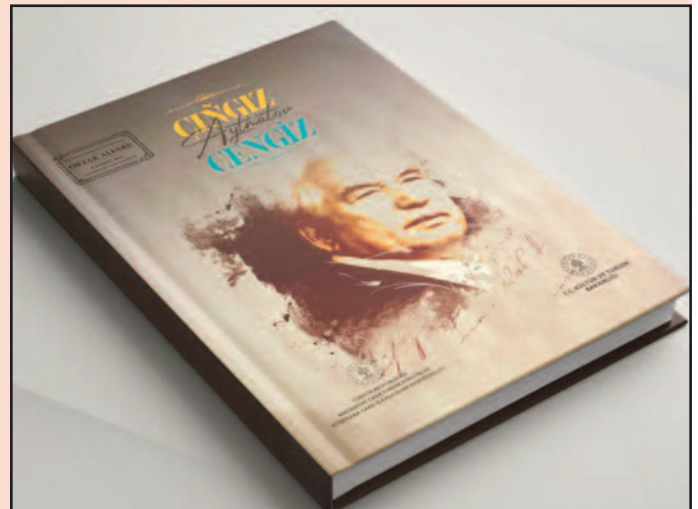
Bu yıl Türk Dünyası'nın büyük düşünürü, büyük şair ve yazar Abay Kunanbayoğlu'nun doğumunun 180.yıl dönümünde bütün insanlığa çağrıda bulunan edebî ve felsefi düşüncelerinin yer aldığı önemli mensur eserlerinden biri Qara Sözler'i

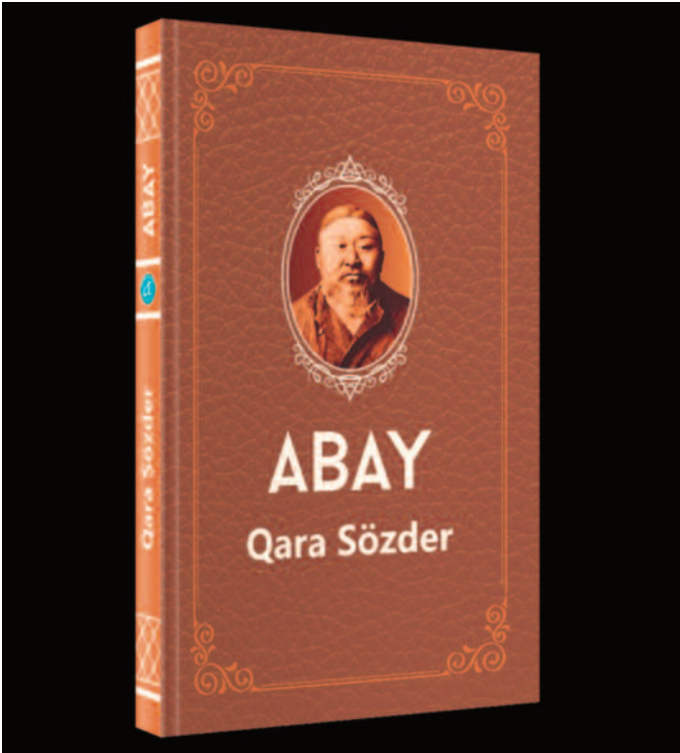
Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türk Devletleri Teşkilatı 12. Zirvesi'nde Ortak Türk Alfabeti konusunda ilk adımı Türkiye'nin attığını açıklamıştı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Ortak alfabe hususunda Türkiye olarak ilk adımı atıyor, Cengiz Aytmatov'u anlatan bir eser ile Oğuznameleri ortak alfabe ile basıyoruz. Bugün de liderlere birer adet bundan takdim ediyoruz" demişti.

Türk Akademisi'nden Abay ve Aytmatov eserleri

Türk Dünyası'nın araştırma merkezi olarak Kazakistan'ın başkenti Astana'da faaliyet gösteren

(Bilgelik Sözleri) Ortak Türk Alfabesi ile basıldı ve Eylül ayında Almatı'da bu kitabın tanıtımı yapıldı.

Kırgız Türkü yazar Cengiz Aytmatov'un Ak Keme (Beyaz Gemi) romanı da Ortak Türk Alfabesiyle yayımlandı ve kitabın tanıtımı Bişkek'te yapıldı.

"Türk dillerindeki anlam birliğini güçlendirmeyi hedefliyoruz"

Dr. Aynur Mayemerova, Türk Dünyası okurlarının büyük düşünür ve bilge şahsiyet Abay'ın bilgi ve erdeme çağrı yapan eseri ve çağdaş Türk edebiyatının zirve ismi Cengiz Aytmatov'un insanlık değerlerini sorgulayan romanı ile kaynak dilde tanışmalarını istediklerinin altını çizdi.

9-11 Eylül 2024 tarihlerinde Türk Akademisi tarafından Bakü'de organize edilen Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu'nun Üçüncü toplantısında 34 harfli Latin temelli Ortak Türk alfabesi kabul edilmiş ve toplantı Bildirgesi Türk Akademisi ve Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ülkelerin Dışişleri Bakanlıklarına gönderildi.

Türk Akademisi'nden TRT Haber'e teşekkür

Bundan sonraki aşamaların üye ülkelerin ulusal düzeyde alacakları kararlar doğrultusunda gelişme göstereceğini söyleyen Dr. Aynur Mayemerova,

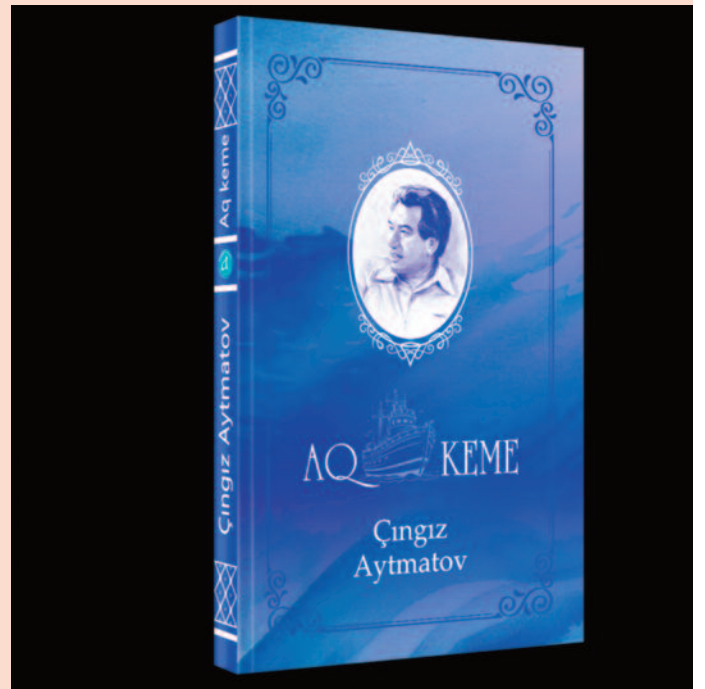
Türk Akademisi faaliyetlerine gösterdiği ilgiden dolayı TRT Haber'e teşekkür etti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Devletleri Teşkilatı 12. Zirvesi'nde Türk liderlere ortak alfabe ile basılmış Cengiz Aytmatov ve Oğuzname kitapları hediye etmişti.

Ortak Türk Alfabesi

9-11 Eylül 2024 tarihleri arasında Bakü'de gerçekleştirilen Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu'nun üçüncü toplantısında Türk dillerinin kendine özgü dilsel özellikleri ele alınarak kapsayıcılığın önemi vurgulanmış, farklı fonetik özelliklerin tek bir alfabe çerçevesinde temsil edilmesine özen gösterilmiş, anlaşılabilirliği en üst düzeye çıkaran ve tüm konuşmacılar için daha kolay öğrenmeyi ve kullanmayı sağlayan 34 harfli Latin temelli Ortak Türk alfabesi üzerinde uzlaşılmıştı. Böylece Nahçıvan Anlaşması ve Türk Dünyası 2040 Vizyonu'nda belirtilen Türk halkları arasında daha iyi iletişimi kolaylaştırmak için alfabe ve terminolojide birlik sağlamayı amaçlayan hedefler doğrultusunda, Türk Akademisi Kuruluş Anlaşması'nın tüm Türk dilleri için geçerli birleştirici bir alfabe oluşturulmasını öngören 2. maddesini takiben 34 harfli Latin temelli Ortak Türk alfabesi Komisyon üyelerince kabul edilmişti.

Kaynak: TRT Haber

Azerbaycanlı yazar Eyvaz Zeynalov'un Türk Dünyası'nda ses getiren son romanı hakkında birkaç söz

Devlet-i Nadiriye ve Nadir Şan

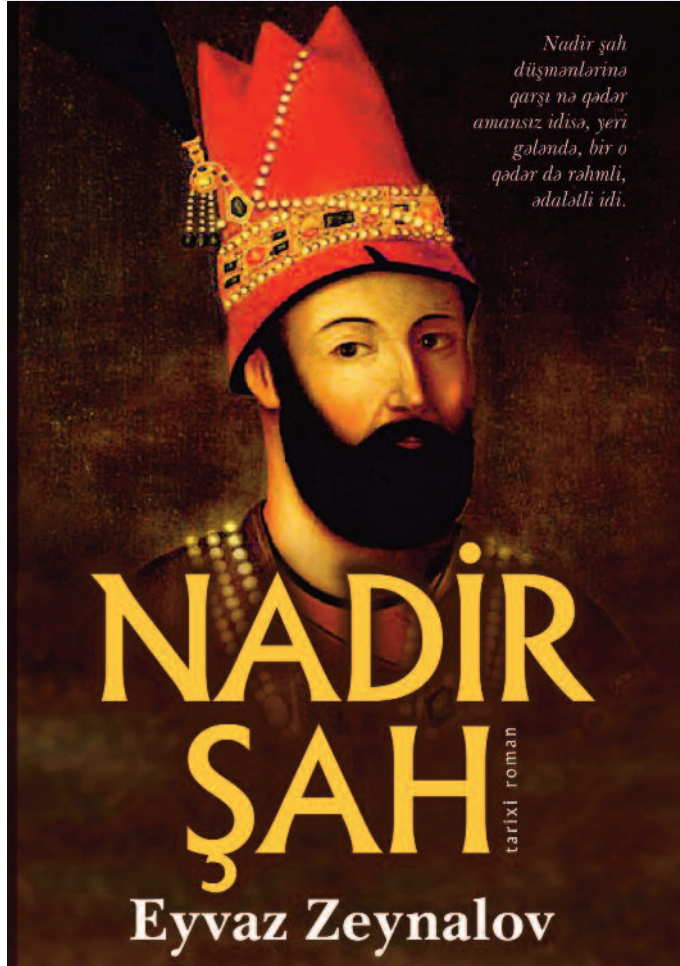
Orhan Aras

Ne zaman Topkapı Sarayı'nı ziyaret etsem ilk görmek istediğim kıymetli eşya Nadir Şah'ın tahtı olur. Nadir Şah'ın 1739 yılında Hindistan Seferi sırasında Babürlerin hazinesinden alarak Kabil'e götürdüğü sonra da Osmanlı Padişahı 1. Mahmud'a hediye olarak İstanbul'a gönderdiği taht, diğer adıyla "Taht-ı Tavus" Topkapı Müzesi'nin en nadide eserlerinden biridir. O taht yıllarca halk tarafından Şah İsmail'in tahtı olarak biliniyordu. Tahtı her gördüğümde hem Babürlerin hem de Nadir Şah'ın ihtişamlı dönemleri hakkındaki bilgiler gelir gözlerimin önünde durur. Osmanlı kaynaklarında "Devlet-i Nadiriye" olarak yazılan Afşar İmparatorluğu'nun banisi

Nadir Şah, yabancı tarihçiler tarafından İkinci İskender veya Doğu'nun Napolyon'u sıfatları ile anılır. Gerçekten de hiç yoktan bir devlet kurmak ve bu devleti 17-18 yıl içinde bir imparatorluğa dönüştürerek Hindistan'dan Oman'a kadar büyütmek çok az hükümdara nasip olmuştur. Özellikle yabancı kaynaklarda önüne çıktıkça Nadir Şah hakkında bilgiler topluyordum. Bir Alman kaynağında Nadir Şah öldürüldükten sonra oğlunun veya torunlarından birinin Avrupa'ya kaçtığı, Habsburg İmparatoriçesi Maria Teresa'ya sığındığı, sonra vaftiz edilerek Semlin Baron'u olarak Avusturya ordusunda görev yaptığı yazılmaktaydı. Bu bilgi bana bir efsane gibi gelmişti. Ama son günlerde usta yazar Eyvaz Zeynalov'un Nadir Şah romanını okuduktan sonra bu bilgiyi teyit etmek için daha fazla araştırma yapmaya başladım.

Belli ki yazar Eyvaz Zeynalov da romanını yazmadan önce çok çeşitli kaynaklara başvurmuş ve romanın gerçek Nadir Şah biyografisi üzerine kurulmasına vesile olmuştur. Daha romanın başlangıcında Nadir Şah'ın Avusturya'daki nesli hakkında çok ayrıntılı bilgiler vererek okuyucuyu şaşırtmaktadır:

"Baron Johann Joseph von Semlin (Ali Mirza Han), 13 Şubat 1824'te, yaklaşık 90 yaşındayken, Viyana yakınlarındaki Mödling kasabasında, Grosse Pfargasse Caddesi, 19 numaralı evde vefat etti. Kendi malikânesinin bahçesine gömüldü. 18 Şubat 1824 tarihli "Wiener Zeitung" gazetesinin 3. sayfasında bir ölüm ilanı yer almaktadır. Resmi evraklarda Ali Mirza Han ismiyle imza atmasına rağmen mezar taşında Baron von Semlin of Isfahan yazmaktadır." (Nadir Şah, s. 6) Roman ayrıntılı ve akıcı bir dille okuyucuyu Viyana'daki Pffargasse küçesinden bir anda 1688 yılına Horasan'daki Dergez çölüne götürür.

Allahuekber dağlarının Kebgen Yaylasında yazı geçiren Afşarların Kırkları oymağı kendi yurtlarına dönerken İmamkulu'nun hanımı olan Hacer "iki canlı"dır. Onun, "iki canlı" oluşu o kadar şiirsel bir dille anlatılmıştır ki insan okurken birkaç kez o cümleyi tekrar etmek istiyor:

"İmamkulu'nun eşi Hacer, "iki canlı"ydı. Bugün veya yarın doğum yapacaktı. İlk kasılmayı hissettiğinde çok korktu ama kasılma geçince sakinleşti. Ağrısı arttıkça arabanın yan direğine tutunarak bir şekilde ayağa kalkmayı başardı. Uçsuz bucaksız ovada erkeklerin arasında, gözleriyle kocasını aradı, fakat onu göremedi." (Nadir Şah, s.7)

Nadir Şah Kırkları oymağında büyürken yazar elindeki bir büyüteçle Safevi devleti'ne, Osmanlı İmparatorluğu'na ve dönemin Rusya'sına uzanır. Okuyucuyu tarihi bilgilere boğmadan siyasi ve sosyal manzarayı çok ustaca izah eder:

"Bir elinde şarap kadehi, diğer elinde Ermeni İsrail Orin haritası tutan I. Petro, dolabının başındaki duvarda asılı duran dünya haritasına yaklaştı. Önce ona, sonra elindeki şeye dikkatle baktı. "Aradığını bulamayınca geri dönüp Ermeni'ye sordu." (Nadir Şah, S.24)

Her bölümde aynı heyecanı ve dil zenginliğini koruyan yazar, canlı ve renkli tasvirlerle de o dönemin tabiatını, insanların zevklerini gözlerimizin önüne getirir:

"Şah Hüseyin'in bahçesindeki büyük, su dolu gölette çok sayıda yeşil başlı ördek vardı. Şah zamanının çoğunu burada dinlenerek geçirirdi. Arada sırada ördeklere dikkatlice bir ok atardı. Ördekler havaya yükselir, bir süre gökyüzünde uçar, sonra tekrar suya inerler, dans eder gibi yüzer yüzer, havuzun dibine dalar, orada bir şey bulur yer sonra tekrar yükselirlerdi." (Nadir Şah, s. 42)

Büyük emek mahsulü olarak ortaya çıkan 568 sayfalık Nadir Şah romanı on sekizinci yüzyılın şarkını bütün çıplaklığıyla gözlerimizin önüne sermektedir. Nadir Şah'ın büyüdüğü bölgeler, o bölgelerin insanları, kültürleri, düşünce tarzları, toplumsal yapı, siyasi değişkenlikler ustaca canlandırılmıştır. Nadir Şah'ı ortaya çıkaran şartlar gerçekçi biçimde araştırılarak romanın akıcılığını bozmadan anlatılmıştır. Nadir Şah'ın Osmanlı devleti ile he-

Eyvaz Zeynalov

saplaşması, bu iki Müslüman devlet arasındaki barış çabaları, daha da önemlisi yüzyıllardır süren mezhep kavgalarına Nadir Şah'ı son vermek istemesi gibi gerçek tarihi bilgiler romanda göz ardı edilmemiştir. Çok yönlü bir hükümdar olan Nadir Şah'ı ve onun adeta sıfırdan zirveye doğru yürüyüşü çok çalışkan ve usta bir yazarın emeği sonucu bu kadar akıcı ve canlı olarak yazılabilirdi. Yüze yakın tarihi ve edebi kaynaktan istifade ederek eserini yazan Eyvaz Zeynelov, bu büyük hükümdarın zaafalarını, hatta zulümlerini ve yanlış davranışlarını da romanda canlandırmayı başarmıştır. Bu kadar karmaşık bir dönemi ve ziddiyetlerle dolu bir hayata sahip olan Nadir Şah'ı bir romanda anlatabilmek her yazarın harcı değildir. Bu açıdan yazarı kutlamak gerekir.

Uzun yıllardır eserlerini yakından takip ettiğim Eyvaz Zeynalov son dönem Azerbaycan edebiyatının hem çok okunan hem de en mahsuldar yazarlarından biridir. Onun Almancaya çevrilen eserleri nedeniyle Almanya Kitap Fuarı'nda katıldığında gösterdiği çaba ve canlılık hala gözlerimin önündedir. Samimiyeti, dostluğu, insani duyarlılığı ile de bir insan olarak da onu takdir etmeme sebep olmuştur.

Beledçi, Eski Bisiklet, Ömre Atılan Taş gibi romanları, Komşunun Misafiri, Borç defteri gibi hikayeleri ile Türk ve Alman okuyucuları tarafından eserleri okunulan ve beğenilen Eyvaz Zeynalov'un bu son eseri edebiyat tenkitçileri tarafından göz ardı edilmeyecek kadar önemli bir eserdir.

Venedik'ten Mamuşa'ya Sevgiyle /6/

BİLİM, DÜŞÜNMEK,
ŞEYTAN BEYİN

Prof. Dr. Asım Tanış
Venedik Üniversitesi, Emekli Öğretim Üyesi

Bilimi “Türkçe Sözlük” (TDK, 1983, Ankara) şöyle tanımlıyor: “Evrenin ya da olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneysel yöntemlere ve gerçekliğe dayanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgi.”

İtalyanca Sözlük’ün (Palazzi, 1992, Torino) tanımı ise şöyle: “1. Her türlü bilme biçimi. 2. Bilgilerin ve onları yayma yöntemlerinin belirlenmiş bütünü.

Bilim her konuyu, her alanı kapsar. Bilimi yalnızca düşünen beyin ortaya kor. Bilim gerçeğe dayanır. Bilim yalan söylemez. Bilim kendini sürekli yeniler.

Bilimi düşünerek ortaya koyan, bunu kendisiyle birlikte başkalarına, bulunduğu ortama yararlı olması, söz konusu ortamda başkalarıyla birlikte, eskiye göre, daha iyi yaşayabilmek amacıyla yapar, kesinlikle kötülüğe yönelik art amacı yoktur.

Ancak, bilimi ortaya koyan bilginin içinde yaşadığı toplumda bulunan art amaçlı asalaklar, her alanda olduğu gibi, bilimi de, açıktan açığa değil de, perde arkasından, amaçları, çıkarları doğrultusunda, istediği gibi, kullanabilmek için, elinden geleni, yapar. Her kılığa girer, bürünür. Kendi çıkarları uğruna, gerekirse, birlikte yaşadığı toplumdaki kişilerin, yalnız başına olduğunda asalaklığını yürütebileceği, sömürebileceği kimse olmayacağı için, hepsini olmasa bile, kimilerini, çoğunu bile öldürmekten çekinmez. Bunun için de, “Minareyi çalan kılıfını hazırlar!” atasözümüzde olduğu gibi, her yola başvurur. Kişinin, yeryüzüne çıkışından beri, bugüne dek, elimizdeki bilgilere göre, yaptıklarını incelediğimizde bu gerçeği açıkça görürüz.

Her türlü yalanı uydurur. Kötülük tohumunu saçar. Kişileri birbirine düşürür. Evreni, yeryüzünü, yeryüzünde ne varsa yaratana tanıdığını, onunla konuştuğunu, yaptıklarını onun buyruğuyla yaptığını bile, ileri sürer. Söylediklerinin bilime dayalı olması gerekmez. Beyni çalışmayanları kendi sömürü, asalaklık çıkarları uğruna inandırıcı olması yeter. Ülkelerin, kişilerin başlarına, yönetimine, kullanabileceği, maşalık yaptırabileceği, beyinsizleri yerleştirir.

Biz, bu gibi kişiye ya da kişilere “şeytan beyin” adını vermeyi yerinde bulduk. Daha derine inmeden, eskinin milyonlarca kişinin ölümüne neden olan, bir değil, yüzlerce, savaşları çıkaranları saymadan, günümüzde, birkaç aydır yaşamakta olduğumuz, geçmişin nerdeyse hiçbir döne-

minde olmamış, kişileri, “tasmalı itlere” döndüren, “virüs” olayını ele alalım. Bu virüs durup dururken ortaya çıkmamıştır. Eskiden de milyonlarca kişinin ölümüne neden olmuş, salgınlara da benzemiyor, onlardan daha korkunç, daha ürkütücü.

Yeryüzünde yüzbinlerce kişinin ölmesi bir yana, bu durumun perde arkasından yöneticisi ya da yöneticileri, bu durumdan, salgından da korkunç, çıkarlar sağlayan, sağlamayı çok önceden tasarlamış olanlar bir bir ortaya çıkmaya başlıyor, yeryüzündeki, kimi kuruluşların da başındaki, yönetici maşaları bir türlü gerçeği söylemese de. Bu pisliğin de, bilimden yararlanarak ortaya çıkarıldığı, görülüyor, seziliyor. Ancak, ellerinde sayısız olanaklar olan, “şeytan beyin”in ülkelerin, kuruluşların başına geçirdiği maşaları bir türlü gerçeği söylemiyor, söylemeyecek de. Nedeni ortada: değilse, perde arkasındakilerle birlikte kendileri de asalaklıklarını sürdüremeyecekler, suçsuz öbür kişilerin sırtından yaşayamayacaktır.

Şimdi, size, çok uzağa gitmeden, başka ülkelere, yerlere gitmeden, aşağı yukarı, 75-80 yıl önce, kendi yurdumuzda bu konuyu işleyen, ele alan, çok anlamlı bir öyküyü, aşağıda, kısaca aktarıyoruz:

Sırça Köşk

Sabahattin Ali’nin “Sırça Köşk” başlıklı bir öyküsü vardı. Bu öyküde, özetle, şu anlatılıyordu: Bütün yaşamları çalışıp alın teriyle kazanarak değil asalaklıkla insanları sömürerek geçmiş üç-beş kişi, birinde işsiz kalınca, bir kentin yanındaki tepeye çıkıp “Şimdi ne yapacağız?” diye kara kara düşünürken, aralarından birinin aklına çok parlak bir düşünce gelir. Ayağa fırlar. Arkadaşlarına “Peşimden gelin. Yolda size anlatırım!” der.

Tepenin yanındaki kente girip dolaşmaya başlarlar. O kentte yaşayanlar çalışıp ürettikleriyle gül gibi yaşayıp gidiyorlarmış. Hiçbir sıkıntıları da yok sayılırmış. Bunlar kent içinde gezerken, aklına parlak düşünce gelen, ara sıra, kentlilere sorarmış: Sizin “Sırça Köşk” ünüz yok mu? diye. Kentliler önce aldırmamış. Sonra “Nedir bu sırça köşk?” demişler. Parlak düşünceli: “Nasıl olur da sizde sırça köşk olmaz? Büyük bir eksiklik? Sizin başkalarından ne eksikliğiniz var?” karşılığını vermiş. Aynı sözler, sorular, karşılıklar epeyce sürmüş. Bir aralık kentliler kendi aralarında toplanıp şöyle demişler: Bizim başkalarından ne eksikliğimiz var? Bizim de sırça köşkümler olsun! Ancak ne olduğunu, nasıl yapıldığını bilmedikleri için gidip bu üç

beş asalağa şöyle demişler:

-Bizim de sırça köşkümüz olmasını istiyoruz. Ancak ne olduğunu, nasıl yapıldığını bilmiyoruz. Siz bize yardımcı olun.

Onlar da yardımcı olup, kentlilerin büyük özverileriyle "sırça köşk" ü yapmışlar. Ancak nasıl yönetileceğini bilmediklerinden gene o söz konusu üç-beş asalaktan yardım istemişler. Onlar da:

-Kuşkunuz olmasın! O işi biz biliriz! deyip köşke yerleşmişler, yönetici olarak. Köşkün başka işlerinin görülmesi için kentlilerden kimilerini görevlendirmişler. Bu görevlendirilenler de o asalakların itlerinedönüşmüşler. Kentlilerden herhangi birisi bir şey demeye kalkışsa hemen korkutup susturuyorlarmış.

Sonra yavaş yavaş kentlilerden, köşkün ayakta durması için, hep bir şeyler istemişler. Kentliler de "sırça köşk" ümüz var diye onlar ne isterlerse alıp getirmişler ama, köşkteki asalakların istekleri, istedikleri bir türlü bitmediğinden, bir yerden sonra, getirecek, verecek bir şeyleri kalmamış. En son olarak da köşkteki asalakların yemesi için, ellerinde son kalan birkaç koyunu getirmişlerdi. Asalakların bu bitmez tükenmez istekleri canlarına tak edince gelip sırça köşkün çevresine toplanmışlar:

-Sırça köşk iyi güzel ama bizim verecek bir şeyimiz kalmadı. Yeter artık!

Bunu, duyan, işlerin sarpa sardığını gören, asalakların "parlak düşünceli" olanı köşkün sundurmasına çıkıp konuşmaya başlamış onlarla:

-Bakın, demiş, sizin de başkaları gibi, "Sırça Köşk" ünüz var. Onlardan aşağı kalır yeriniz yok. Az mı? Bunun nasıl yönetildiğini siz bilmediğiniz için biz yöneticilik yapıyoruz. Bize getirdiğinizden birazını da size geri veriyoruz. Bakın, şimdi, size, son olarak getirdiğiniz, koyunların kellelerini geri veriyoruz. Az mı?

Asalaklardan birisi sırça köşkten çıkıp çevresinde toplanan kentlilere koyun kellelerini dağıtmış. Onlar da kelleleri ellerine alıp incelemişler. Kentlilerden birisi şöyle demiş:

-Bu kellenin gözü yok!

Baş asalak:

-Sizin görmenize gerek yok. Biz yönetici olarak görüyoruz!

Başka birisi şöyle demiş:

-Bu kellenin kulağı yok!

Baş asalak:

-Sizin duymanıza gerek yok! Biz yönetici olarak duyuyoruz!

Başka birisi:

-Bu kellenin ağzı yok!

Baş asalak:

-Sizin konuşmanıza gerek yok! Biz yönetici olarak konuşuyoruz. Yeter.

Başka biri:

-Bu kellenin beyni de yok!

Baş asalak:

-Beyne ne gerek var? Sizin düşünmenize de gerek yok! Nasıl olsa biz "Sırça Köşk"ün yöneticileri olarak düşünüyoruz. Yeter de artar bile!

Bunu duyan kentli:

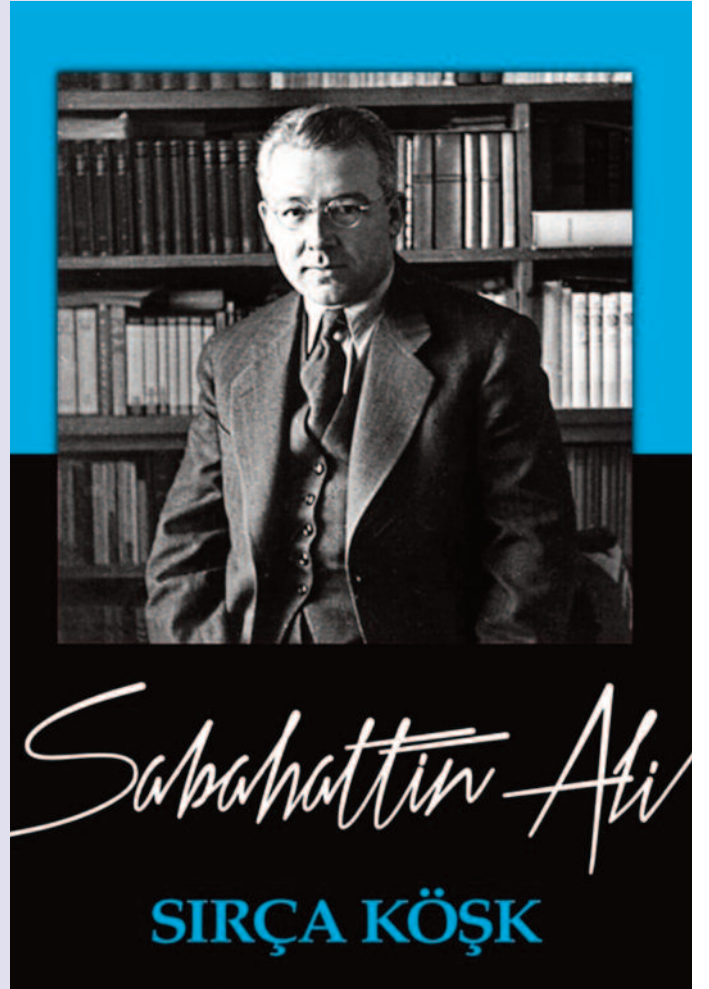
-Ben ne yapayım böyle bir kelleyi? deyip kelleyi "Sırça Köşk"e doğru fırlatınca, bir de ne görsün, kellenin o yıkılmaz sandıkları köşke denk geldiği yer şangır şungur yıkılmaz mı?

O zaman bütün kentliler ellerindeki kelleleri fırlatıp "Sırça Köşk"ü yerle bir etmişler. Bir daha da, yönetilmek için sırça köşk yaptırmamışlar, sırça köşk olmayınca yönetici de olmamış, önceki gibi, barış içinde, kardeş gibi yaşayıp gitmişler!

Öykü şöyle bitiyor: Sırça Köşk'ü yerle bir etmek için 3-5 (üç beş) kelleyi fırlatıp atmak yeter.

Bu çok anlamlı öyküyü, çıkar çıkmaz, 1940'lı yıllarda, sayın İnönü yönetimi bile yasaklatmış. Yanılmıyorsam, ancak, 1965'te yeniden yayımlanabilmiş.

Bizce de, yeryüzünde, kötü amaçlı olmayan, bilginin, bilimin, herkesin mutluluğu için geçerli olduğu, kullanıldığı, hepimizin birbirimizi sömürmeden, birbirimizi severek, yaşayabileceğimiz bir toplum düzeni kurulabilir. Bunun kurulması da, kişilerin beyinlerini, sömürücü, asalak, "şeytan beyin"le birlikte maşalarının istediği değil, doğru yönde, gerçek bilim yönünde, insanca bir düzen kurulması uğruna çalıştırmalarıyla gerçekleştirilebilir.

Mamuşa Kültür Merkezi İnşaatı Devam Ediyor

Kültür Merkezi Projesi ek bütçeyle hız kazandı

Bölgesel Kalkınma Bakanlığı tarafından sağlanan ek bütçe sayesinde Kültür Merkezi'nin bir an önce tamamlanarak hizmete verilmesi öngörülmüyor. Temeli içinde bulunduğumuz yılın başında atılan Mamuşa Kültür Merkezi çalışmaları hızla devam ediyor. Tamamlandığında Mamuşa'daki bilim, kültür, sanat, edebiyat etkinliklerinin yuvası haline gelecek olan Kültür Merkezi hizmet binasının iç donanımıyla birlikte bir an önce hizmete verilebilmesi amacıyla Mamuşa Belediyesi'nin girişimi üzerine Kosova Cumhuriyeti Bölgesel Kalkınma Bakanlığı tarafından projeye ek bütçe sağlandı.

Kosova Bölgesel Kalkınma Bakanlığı ile Mamuşa Belediyesi arasında içinde bulunduğumuz yılın Haziran ayı ortalarında imzalanan ek bütçe anlaşması sayesinde Mamuşa Kültür Merkezi Projesi'nin hizmet binası ve iç donanımıyla birlikte öngörülen süreden daha önce tamamlanarak hizmete verilmesi beklenmektedir.

Kaba inşaat çalışmaları tamamlanma aşamasında bulunan Mamuşa Kültür merkezi binasını denetle-

mek amacıyla geçenlerde Mamuşa'yı ziyaret eden Başbakan Vekili Albin Kurti Belediye Başkanı Abdülhadi Krasniç ve KDTP Genel Başkanı Fikrim Damka ile birlikte çalışmaları yerinde inceledi.

Tamamlandığında bilim, kültür, eğitim, sanat, edebiyat, spor etkinlikleri yuvası haline gelecek olan Kültür Merkezi'nin burada gerçekleştirilecek etkinliklerle Mamuşa'daki eğitim, kültür, sanat, edebiyat, spor yaşamına canlılık sunması bekleniyor.

MAMUŞA AĞZINDA DÜNDEN BUGÜNE KULLANILAN KELİMELER /2/

Bahtiyar Sipahioğlu

C

Caba- Bedava-Ör . Kangısın dilerse sana cabalarım. (Ev.XVII. II,275 Tarama Sözlüğü s.747)

Caket- gömlek- Babam pazardan bayramlık caket almış.

Camadan- Eskiden giyilen bir çeşit elbise.(Bab. XVI. 1,301 Tarama Sözlüğü s.748)

Cambal- Evlenme ve sünnet düğünlerinde düğün alayı yerini almasıyla camballar ortaya çıkar. Camballar genellikle dört , en az üç kişiden oluşur. Camballardan biri erkek özellikleri taşımakla gücü, kuvveti temsil eder. Yüzü bakraç karası veya kuruyla karartılır, başına pöstekiden yapılan bir başlık, üzerine değişik palto ve püsküllü eşyalarla kimliği tanınmaz hale getirilir. Elinde uzun bir sopası var. Düğün alayını düzene sokar. Düğün alayında sırayı bozanı uyarır, yeri gelir sopasıyla cezasını verir. Erkek olan cambalın yanında üç kişi de erkek olmasına rağmen kadın kıyafetleri giyerek ve kadın şeklini alarak, kadınsı hareketleriyle cambal olurlar. Yüzleri mafes, tülbent gibi örtüyle kaplıdır. Yüzündeki burun, ağız ve gözler kadın yüzüne uygun şekiller şekillenir. Mafesle örtülmüş yüzündeki göz, burun, kulak, ağız gibi organları kızılca (ruj) ile şekil alır. Çalgılar önünde hep beraber oynarlar. Köyün ortasına geldikleri zaman camballardan biri hastalanır, bayılarak yere düşmüş olur. Bunu gören erkek cambal yüksek sesle düğüncülere ve çalgıcılara seslenir. Hastalanan cambalı kurtarmak için doktor arar. Doktor gelir, hastayla uğraşır. Belli şakalaşmalar ve muayyene yaptıktan sonra doktor sayesinde hasta iyileşir. İyileşince tekrar çalgılar çalmaya ve yanında bulunan diğer camballar oyunlarına devam ederler. Yolda yürürken düğüncülerden biri kadın camballardan birini kaçıtır. Bun gören erkek cambal arkasına koşar ve kaçırılan eşi durumundaki cambalı kurtarır. Kaçıranı ise sopasıyla döver. Düğün alayı dere kenarına gelince, düğün sahibi ve yakın akrabalarını camballar yakalar ister yaz olsun ister kış olsun derenin en derin sularına fırlatırlar. Bu eğlence olurken suya atılmamak için kaçanlar olur. Camballar ve etraftaki kişiler kaçanları yakala-

maya çalışırlar. Yakalananları dereye atıp, iyice ısılatırlar. Akabinde düğün alayı yola devam edince, düğün evine varılır ve gezi veya gelini alma merasimi biter. Böylece cambalların da görevleri sona varır.

Cambalın halk dilinde ikinci bir anlamı var: Perişan ve berbat durumdaki insan hali, yüzü başı perişan ve düzensiz halde bulunan kişiye cambal olmuştun diyerek tenkit edilir. Ör. Düğünde çalgılar önünde oynayan camballar çok yoruldu.- Ne bu halin, cendini cambala benzetmişsin. (Düğünde çalgılar önünde oynayan camballar çok yoruldu.- Ne bu halin, kendini cambala benzetmişsin.)

Cambaz- Alıcı- satıcı hünerini gösteren, alışveriş yapan kişi

Canavar- Zararlı yabancı hayvan

Car-Bel üstü ve bel altı iki parçadan oluşan kadın tesettür örtüsü, kadın giysisi, manto. Car, kadınlar hane dışında çıktıkları zaman manto yerine kullanılan bir giysidir., Fatime Nine cendisine yeni bir car aldı.(Fatime Nine kendisine yeni bir car satın aldı.)

Cavur-Gavur

Cebbar- Yakışıklı ve cömert insan

Cebe- Gebe

Cenek- Gene

Cengleşmek-Didişmek, konuyu uzatarak, kızgın hale getirmek. Ör. Adamların cenkleşmekten başka yaptıkları bir işleri yok. Tarama Söz.-Türk Dil Kurumu-2009 Ankara s.883

Cepçi-Hırsız

Cıçka- Sönmeye başlamış, üflemeke kor haline gelen ateş, yanan-sönen ateş. Ayrıca kıvılcım anlamı taşıdığı gibi arı kovanına çomak sokmak anlamında işi karıştırmak, problemi çoğaltmak, etrafa yaymak anlamı da taşımaktadır. -Ör. Yedigim yumruk üzerinden cüzlerimden cıçka attı. Cıçka atarak bu belayı sen başlattın. (Yedigim yumruk üzerinden cüzlerimden kıvılcım attı. Fitne sokarak bu belayı sen başlattın.)

Ciriz-mutfakta bulaşık sularının ve artıkların döküldüğü kanal, lavabo anlamını taşır. Yapılan evlerin önemli bölmelerinden biri de iviçi (ev içi) iviçide

ocak, mutfak eşyaları, neçva, un ve yiyecek maddeler bulunur. Yiyecekler iwiçide yapıldığı gibi, pişirilir ve kurulan sofraya getirilir. Ciriz iwiçinin köşesinde kayalardan yapılmış, bulaşıkların yıkandığı bir gider biçimindedir. Ör. Anam kablari cirizde yıkadi. (Annem kapları (lavaboda (cirizde) yıkadı.)

Cisi- giysi-

Ciza-lor- Lor kelimesi Arnavutça'da da kullanılmaktadır. Türkçeye Arnavutçadan mı girmiş, yoksa Türkçeden Arnavutçaya mı girdiği araştırılmalıdır. Ör. Ateşte ayrıni kaynatarak anam ciza yaptı. (Ateşte ayrıni kaynatarak lor yaptı.)

Conbulmak- Ortalıktan kaybolmak-Kızgınlık esnasında kullanılan bir kelimedir. Kaybolmak anlamına gelir. Ancak kaybolmakla eş anlamı değildir. Bir insan gerekli olduğu esnada ortalıkta bulunmuyorsa, "combolmuş" kelimesi kullanılır. Combolmuş, kaybolmuş anlamında değil, lazım olduğu zaman ortalıkta görünmeyen demektir. Ör. Veli aylardın cendisini combetti. (Veli aylardır ortalıkta görünmüyor.)

Conbuna- Boşuna anlamı taşır. Gereksiz yere veya istenilen düzeyde yapılmayan, boşa zaman harcanarak yapılan iş demektir. Çektığımız bütün zahmetler conbuna citti. (Çektığımız bütün zahmetler boşuna gitti.)

Cübre- Çöp, gübre

Cüci- Dokuma tezgahlarında ipliklerin geçtiği araç-Dokunan bezin cücileri yıprandı.

Cümlek- Gömlek-vücudu bel üstünü kaplayan bezden yapılan çamaşır,- Cümlegim terden yırtıldı. Gömleğim terden yırtıldı.

Cürdina- Cepken, Abadan yapılmış, kolları dirseklerle kadar kısa, Şar Dağları eteklerinde ve etraftaki köylüler tarafından giyilen elbise. Ör. Cürdinan sana pek yakışmış. (Cündinan sana pek yakışmış.)

Cüz aldi- nazar değdi.

Cüz degdi-Nazar değdi- Yeni doğan çocuğa cüz değdi.

Ç

Çabalanmak- Çok çalışmak, Mundolmak, elinden geleni yapmak. Kadın çok çabalandı.

Çablak- Çok konuşan kişi. Çablak insanlar arasında bulunmaktan canım sıkıldı.

Çaca-Kurum, Bacacı çaca kaplamış. Bacayı kurum kaplamış.

Çadır -Gerçek anlamda kullanıldığı gibi şemsiye anlamında da kullanılmaktadır+ Doğrusu şemsiye kelimesi halk tarafından kullanılmaz. Çadır deyince şemsiye ve cenaze yıkanması sırasında

alanın çadırla örtünmesi akla gelir. Çadır güneşten değil, yağmurdan korunma aracı olarak düşünülmektedir. Ör. Çadırsız yağmura yakalandık. Ali'nin babosi ülmiş, cenazeyi yıkamak için camidan çadıri eve cetirın. (Ali'nin dedesi ölmüş, cenazeyi yıkamak için camiden çadıri eve getirin.)

Çagli- İhtiyar, yaşlı, yaşını başını almış kişi. Osman Aco çağli adam olmasına ragmen cendisini cenç sanay. (Osman Amca çağli adam olmasına rağmen kendisini genç görmektedir.)

Çakal- Aldatmak için fırsat bekleyen kişi- Bak etrafta çakallar dolaşmaktadır.

Çakala- Değirmen taşı üzerinde buğdayların veya mısırların normal akışını sağlayan ağaç parçası. Mecazi olarak değirmen taşı dönerken çıkardığı ses o parçalar sayesinde. Dolayısıyla çok konuşan, ağzı durmayan kişiye de çakala deenir. Ör.Çakala cibi ağzın durmay.

Çakı- Küçük bıçak, Çakıyla elini çesmiş. Çakıyla elini kesmiş.

Çakşir- Abadan biçilmiş pantolon, Düğünde çakşirlarını ciyen Ahmet, çok yakışıklı cüründi. Düğünde çakşirlarını giyen Ahmet, çok yakışıklı göründü.

Çalgı- Çalgı aletleri- Çalgılar ününde oyun oynadılar. . Tarama Söz.-Türk Dil Kurumu-2009 Ankara s.1051

Çanpara- Teneke parçası, kullanıma uygun hale getirilen teneke parçası dairenin kasnağına bağlanarak, daire çalındığı zaman çıkardığı ses aracı. Boş ve çok konuşana verilen unvan. Sen ne çanpara adamsın!

Çantali- memur veya işi düzgün kişi... Çantali adam cibi ortalıkta cezeysın. Çantali katip gibi ortalıkta geziyorsun.

Çapraz- karşı tarafta bulunmak

Çapunka- Toynak, hayvan tırnağı

Çardak- üst katlarda bulunan alan, evin önünde asma veya güller için yapılan gölgelik.

Çarık- Deriden yapılan ayakkabı. Çarıklarını çidiktikten sora yola koyuldi. Çarıklarını giydikten sonra yola koyuldu.

Çatal- Ağacın iki dalının ortası.-

Çatlamışım-) Seni hiç özlemedim, görmek bile akımdan geçmedi, sanki seni çok özlemişim, hiç sevinmedim, aklıma bile gelmedin...Senin cibi birisini cürma çatlamadım. Senin gibi birini görmeyi çatlamadım.

Çaya-Kahya- Zenginlerin çayaları vardır. Zengin hanelerin kahyaları vardır.

Çepe-Aba, yapağıdan dokunan kumaş. Bu sene çepeden takım elbise biçtim. (Bu sene abadanta-

kım ebise diktirdim.)

Çerge- Keçi kılından yapılar yer döşemesi, halı, kilim- derme çatma olan çadır. Ör. Ahmet Dayo düğünde bizim çergeleri de aldı. (Ahmet Dayo düğünde bizim çergeleri de konağa götürdü.)Derleme Söz.T.D.Kurumu-2009 Ankara-s.1146

Çevirgen-Çocuk oyuncağı- Koşarak rüzgara karşı döndürülen çocuk oyuncağı. Küçük Hasan'a dedesi çevirgen yaptı.

Çıgırkan- Ağzından olgun ve düzgün laf çıkmayan, ortalığı karıştıran ve belayı çağıran kişi. Ör. Koyşim Veli çıgırkan bir insandır. (Komşum Veli çıgırkan bir kişidir). Derleme Söz.T.D.Kurumu-2009 Ankara-s.1161

Çırpılmak: Hilleci, fevri hareketlerle inanları eğlendirmek, Huylu hareketler ve davranışlar. Derleme Söz.T.D.Kurumu-2009 Ankara-s.1189

Çırpamak- Karıştırmak, Hamur çırpınarak terbiye edilir.

Çiçketma: Dokunma, bulunduğu durumun dışına çıkarma, anlamları taşıdığı gibi kızgınlık derecesini arttırma, fazla uğraşırsan kavgaya hazır hale gelirim anlamını da vermektedir. Ör. Çiçketma çocuğu, bırak uyusun. Başını belaya cirmesini stemezsen, beni çiçketma.(Çocuğa dokunma, bırak uyusun. Başını belaya sokmak istemiyorsan bani rahat bırak.) Çiçketma çocuğu, bırak uyusun.

Çiğnetme sakın kendini manende-i minder (SabitXVII-XVIII.185 Tarama Söz. S.215)

Çil- Kil toprağı,

Çile- dert

Çirak oldum-Mutlu oldum, memnun oldum rahatladım gibi anlamlar taşımaktadır.Ör.Ünümde ayaktaşlarımı cürünce çirak oldum.

Çityan- Kadınların giydikleri şalvar, Kadın giysisi 10-12 metre basmadan yapılan kadın giysisi. Ör. Geline hare çityan aldılar. (Al halıçeyi anana çintıyan diktir. (Hamza.XIV.-XV.. 35)Tarama Sözlüğü S.924

Çivi-15 santimetreden daha uçun ağaçtan ve demirden yapılan çivilere verilen ad.

Çofka-karga, Ör. Çovkalar ortalıkta uçarçse, yagmur yagacak demektir.(Kargalar etrafta uçarsa, yağmur yağacak demektir.)

Çol- Çöl- Babom çollarda İngilizlerle harp etmiş. Dedem çölde İngilizlerle harp etmiş.

Çomar:Büyük köpek

Çorbağırsak- Apantis, Çocugun çorbağırsagi patlamış.Çocuğun apantisi patlamış.

Çovkama- Yayıktan elde edilen tere yağını miktarı.- Buçkadan bir çovkama yag çıktı. (Yayıktan

bir çovkama yağ elde edildi).

Çovkamak- Yıkanmış kablarn kullanılacağı esnada tekrar suyla bir temizlik yapılması anlamını taşır. Ör. Anam payç olmayan tepsileri çovkaladı. (Annem temiz olmayan tepsileri çalkaladı.)

Çovkanmak- Yıkanmak anlamını taşımaktadır. Ancak çovkanmak kelimesi yalnız insanın hamamcıkta (banyoda) yıkanması anlamı taşır. Ör. Ahmet hamamcıkta çovkani. (Ahmet hamamcıkta yıkanıyor.)

Çuba- toplu hale gelmek, toplu halde toplanmış dal- Ör. Bahçedeki cüller çubalanmış.

Çuda- Dilimize Sırpçadan girmiş bir kelimedir. Felaket, beklenilmeyen karmaşık olay anlamlarını taşımaktadır. Ör. Ne çudalarla karşılaştık? (Ne felaketlerle karşı karşıya kaldık.

Çuka-Erkek cinsel organı

Çukavçe- baykuş, Ör. Çukavçenin bulunduğu evde uğursuzluk olur. (Baykuşun bulundu evde huzurluluk olur.)

Çul- hayvan örtüsü,

Çullanmak- Üstüne yürümek-Zavallının üstüne hepsi birden çullandılar.

Çurka dumanda: Akli karışık olan kişi.

Çüçan- Tavşan yavrusu- korkak, beceriksiz, zayıf. Ör. Ne çüçan adamsın. (Ne korkak ve beceriksiz adamsın.)

Çüpi: Harmanlarda demetlerin toplanıp, yığın haline getirilmesi, yığın.-Harmanlarda demetleri çüpi yaptık. (Harmanlarda toplanan bütün demetleri yığın haline getirdik.)

Çüpina-Tahret destisi-Çeneftteki çüpina testisini su doldurun. Keneftteki tahret testisini su doldurun.

Çürlük- inat için yapılan hal, durum, inat yerine kullanılan bir kelimedir. Çürlük istediğin şeyi yapmadım.(İstediğin şeyi inat için yapmadım.)

D

Dada- abi, ağa-büyük kardeş, anlamlarını taşıdığı gibi, kendinden büyük komşu, mahalle ve köy erkeklerine verilen unvan anlamını da taşımaktadır. Ali dadasiyle tarlaya citti. (Ali, ağabeyiyle birlikte tarlaya gitti.) Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1316

Dadanmak-Bir yere devamlı ve sık sık gelmek., burnunu sokmak, rahatsız etmek. Dadandı-Alıştı. Sevilmediği yere gitmeyi alışkanlık haline getirdi.

Dade- Mamuşa ağzında abla yerinde kullanılan bir unvan. Ör. Dademle uzun uzun muhabbet ettik. Düğünde erkek tarafından kız tarafına giden kadın. Abla anlamında da kullanılan unvan. Dademle düğüne gittim. (Derleme Sözlüğü s.1319

Dalaşmak-söz düellosu yapmak, Ağız kavgası yapmak. Ali dalaşmayı adet haline cetirdi.
Dalbastı-Bir çeşit kiraz çeşidi. Pazardan dalbastı çerez (kiraz) satın aldım.
Dalcalanmak-Hasta veya dertli durumda bulunan bir kişi kısa bir an da olsa hissettiği acılardan veya ağrılardan uzak kalarak, acılardan ve sorunlardan uzak kalma, bir süreliğine de olsa sorunlardan uzak durmanın rahatlatmış hali demektir. Ör. İhtiyar, torunlarıyla dalcalanmaktadır. (İhtiyar, torunlarıyla kendini avutmaktadır.)
Daldaşak-Yaşını başını almasına rağmen çırılçıplak olma halidir. Ör.- Yaşını, başını almasına rağmen evin içinde daldaşak durmaktadır. Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1342
Daldırma-Asmanın çubuklarını yere koyarak, yeni asma oluşturmak. Bir dalı kökünden koparmadan orta kısmını toprağa gömerek köklendirmek. Asmayı daldırma yaptırıldı.
Dalga- Dalga geçmek, dalgın olmak. Zavallı adamla herkes dalga ceçti.
Dalgalı- Ne zaman, ne yapacağı belli olmayan kişi.
Damar-Soy, kök, Siz has bir damardansınız.
Damla-felç- Zavallı adama damla vurmuş. (Zavallı adam felç geçirmiş.) Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1352
Dane, dane- olsun anlamını taşımaktadır. Dane dane bunu hiç unutmuyacam. Dane dane bunu hiç unutmuyacağım.
Danışıklı- gizli anlaşmaya dayanan hareket,-Olar danışıklı kabiledirler. Onlar danışıklı kabiledirler. Derleme sözlüğü Ankara-2009 s.1361
Darabuna- Evin içi allak bulak, dağınıklık, kargaşa içinde bulunma anlamları taşımaktadır. Ör. Huysuz adam evi darabuna etti. (Huysuz adam evin içini darmadağın etmiş.)
Daraz maraz - Ortalığı karıştırdı, dağıttı ve insanlar arasına fesat oluşturdu anlamını taşımaktadır. Ör. Dügünde bütün düzeni daraz maraz etti. (Dügünde bütün şenlikleri perişan etti.)
Davalaşmak- Birbirinden şikayetçi olmak. Sorunlarını dile getirerek, haklı olduğunu ortaya koymak. Komşular birbirleriyle davalashmış oldular.
Dayire- def, Dügünde kadınlar dayire çalarak eğlendiler. (Dügünde kadınlar def çalarak eğlendiler.)
Debreştirmek-Unutulana hatırlatmak, yarasını kaşımak. Unutulan acıyı debreştirdi.
Degirmi-Kare biçiminde kumaş, bez. yüz. Aldığımız kumaşı degirmi haline cetir. Aldığımız kumaşı degirmi haline getir.
Deha- Dahi-Hasan Efendi dahi bir alimdir.
Deh-Hayvanların yürümelerini hızlandırmak için kullanılan sözcük.

Delibaş-Hayvanlarda başı dönen bir hastalık, deli dolu insanlara söylenen söz. Ali delibaşın biridir.
Delice- Buğdaylarda bulunan yabancı ot., deli dolu- Bogdayları bu sene delice tutmuş.
Depşirmek- toplama, el veya ayağın iltihaplanması.
Derleme Sözlüğünde kız kardeş ve abla anlamında kullanıldığı gibi. Tarama Sözlüğünde “ana ve anneanne, nine” anlamında kullanıldığı görülmektedir. “Ör. Vefat eden kahveci Mehmed bin Hızır’ın sağyire Hatice’ye abası Zeynep binti Hacı Mustafa vasiy olup...(Derleme Sözlükü Türk Dili Kurumu Yayınları -2009 Ankara s.548
Dernek- düğün, şenlik, cumartesi. Derneğimiz var. Dernek cüni düğün başlay. Cumartesi günü düğün başlıyor.
Destetmek- etrafta aranan bir şeyi bulamak için çok çaba harcamak anlamına gelir. Ör. Seni her yerde destettim ama bulamadım. (Seni her yerde aradım ama bulamadım.)
Deşmek-delmek- Tahtayı burgi ile deşti-
Devşirmek- Bağda, bahçede sebze ve meyveleri toplamak anlamında kullanılmaktadır.
Dırla- çapak Elini yüzünü yıkamamışsın, cüzlerin bütün dırla... Elini yüzünü yıkamışsın, gözlerin çapak dolu.
Digren- Saman, ot gibi maddeleri toplamak ve taşımak için kullanılan çiftçi aracı, Ör. Digrenle samanları stok yaptık... Tarama Sözlüğü s.1143
Dimi- Değil mi anlamında kullanılan soru. Dimi sen doğruyu anlatacaksın.
Diri- canlı, iri, büyük. Ali hala diriymiş. Bak bu çocuk ne kadar dirilmiş.
Diri sese- Kış ve soğuk günlerde üzerindeki giyim eşyalarının yetersiz olduğundan üşüme durumuna düşen fakir çocukların hali anlamını taşır. Ayrıca çırılçıplak anlamına da gelmektedir. Ör. Zavallı çocuk diri sese olarak sokakta arkadaşları arasında bulundu. (Zavallı çocuk çırılçıplak sokakta arkadaşları arasında bulundu.)
Dirlik-Geçim, servet, mal, Bu dünyada dirlik yok.
Div-dev- Beş pare etmeyen Hasan, div cibi adamı yendi.
Divnhane-iki katlı hanelerde avluya çıkık olan yer, balkon- Divarhaneden avluyu seyerettim.
Dograma-Kıymak, parçalamak. Mamuşa ağzında kıymak kelimesi hiç kullanılmaz. Kıymak kelimesinin yerine “doğramak” kelimesi kullanılmaktadır.) Ör. Nanem et tahtasında et dogradi. (Ninem et tah-tasında et kıydı.)
Dolaş- yanlış, eksik. İşin dolaş çıkar.
Dolaşmak-Gezmek, yolu uzatmak, Sabahtan akşama kadar dolaştık.

Doli- çok fazla-yağış şekli- Sokakta doli insanlar vardı. Ovaya doli yağmış. Sokakta dolu insanlar bulunmaktadır. Ovaya dolu yağmış.

Domazlık- Soy-sülale, Damızlık,-Komşularımız domazlıklı bir kabile insanlarıdır.

Domuzluk-Kötü huylu, Adamın domuzluğu tutmuş. Adamın domuzluğu tutmuş.

Don gömlek-Yatak elbisesiyle durmak. Bütün gün evde don cümlek oturmaktadır.

Don-iç çamaşır. Çirlenen donlarını yıkamışlar. Kirlenen donlarını yıkamışlar.

Doruk-En üst kısım, tepe-

Dub- Büyük ve yaşlı ağacı. - Ör. Yel bahçedeği koca dubun dallarını kırmış ve çükünden çıkarmış. (Rüzgâr bahçedeki koca çınarın dallarını kırmış ve kökünden çıkarmış. Avludaki meşe ağacı kocaman dub haline çeldi..

Dulundi-Güneşin batması (akşamüstü güneşin batması) Ör. Cüneş dulundi, akşam oldu. (Güneş battı, akşam oldu.) Mamuşa ağzında cüneş kayboldi lafı kesinlikle kullanılmaz. Cüneş doğar ve dulunur.

Dulunmak- Kaybolmak, görünmez hale gelmek, Güneşin batması. Akşam oldu, cüneş dulundu- Dostlarımızı çoktan cürmedik, olar bir dogar bir dulunilar. (Dostlarımızı çoktan görmedik, onlar bir doğar, bir kaybolurlar.Derleme Sözlüğü). s.1250 Duma-Kına gecesinde kınası konulan kızın başını örtüğü kırmızı yağlık. Perşembe çeçesi Fatma'nın duması var. Perşembe gecesı Fatma'nın duması var.

Dupduru- tertemiz. Kerim büyüyünce dupduru bir genç haline geldi.

Durdabak- bir kişi bir şey yaparken ne yapıyorsun sorulunca!"durdabak "yapıyorum denir.

Durulamak-Yıkanılan kapların temizlenmesi. Pislenmiş kapları yıkadıktan sora duruladık.

Dübek- dibek,

Dübüdüz-Uluorta, ilerisini düşünmeyen sorumsuz kişi. Sen ne rahat ve dübüdüzs insansın.

Düğeç-Sarımsak döven araç. Sarımsakları düğeçle dügdükten sonra yemeğe katmış olduk.

Düğme- pul, Cümlegın pulları kopmuş. Gömleğin pulları kopmuş.

Dügümlenmek-Bütün olayların sonuçsuz kalması. Ne hikmetse her taraf düğümlendi.

Dügüncü- Dügüne iştirak eden kişi- Dügüncüler sıra halinde yola çıkmış oldular.

Dünek- Havada takla atan güvercin.

Dünek- sözünde durmayan- Adnan dünek biridir. Adam dönek biridir.

Düşek- yatak, Düşekler düşenince, yatmış olaca-

ğız. Döşekler düşenince yatmış olacağız.

Düşeme-Kadınların baş örtüsü, Yere düşenen tah-talar- Fatma Nine başına düşemesine atarak, komşusunun ziyaretine citti. Fatma Nine düşemesini başına atarak komşusunun ziyaretine gitti.

Düşkün- fakir fukara- Komşumun hali düşkündür.

Düşük-Normal olmayan doğum, Komşumun gelini düşük yaptı.

Düvermek- bildirmek, anlatmak, söylemek, açıklamak anlamlarına gelmektedir. Mamuşa ağzında söylemek ve anlatmak kelimeleri yerine daha fazla düvermek kelimesi kullanılır. Ör. Nuri'nin yaptığı yaramazlıklarını Fatime babasına düverdi.(Nuri'nin yapmış olduğu yaramazlıkları Fatime Nine babasına bildirdi.)

Düz ayak-Merdiven olmayan kat, zemin kat- Oturdugumuz ev düz ayaktır.

Düzelme- iyileşme, Hastamız düzelme yoluna girdi.

Düzen-Alet, adavat, hanenin ihtiyacı olan aletlerin varlığı. Her şeyin yerinde olduğu ve gerekli araç-ların var olduğu hane. Ayşe Hala evinde düzeni korumuş (oldu) oldi.

Düzmek-Etrafı düzenlemek

Medrese eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1900'lü yıllarda Mamuşa İmamı olarak görev yapan Behçet Hoca'nın evi

Prof. Dr. Nimetullah Hafız'a Saygı Ve Vefa Gecesi

Balkan Türkolojisi'nin öncü isimlerinden Prof. Dr. Nimetullah Hafız için Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından Prizren'de düzenlenen saygı ve vefa programında Hafız'ın akademik katkıları dile getirildi

Prof. Dr. Nimetullah Hafız'ın doğum kenti Prizren'deki DokuKino salonunda gerçekleştirilen programa, YTB Başkan Yardımcısı Murat Kazancı, TİKA Başkanı Abdullah Eren, T.C. Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı, KDTP Genel Başkanı ve Kosova Bölgesel Kalkınma Bakan Vekili Fikrim Damka ile çok sayıda davetli katıldı. Programda, Hafız'ın yaşamı ve akademik başarılarını konu alan bir sinevizyon gösterimi de sunuldu.

YTB Başkan Yardımcısı Murat Kazancı, açılış konuşmasında Hafız'ın Türkçenin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusundaki çalışmalarını övdü. Kazancı, Hafız'ın Türkçeye ve Türk kültürüne olan bağlılığıyla bir efsane haline geldiğini belirterek, 2023 yılında kendisine "Yaşam Boyu Onur Ödülü" verildiğini hatırlattı. TİKA Başkanı Abdullah Eren ise Hafız'ın Balkan Türkleri ve Türkolojisinin hafızasını oluşturduğunu vurguladı. Eren, Hafız'ın Türkçe düşünerek ve yazarak bölgedeki Türk kimliğinin korunmasına önemli katkı sağladığını söyledi.

Etkinlikte ayrıca, YTB'nin desteğiyle hazırlanan iki ciltlik "Prof. Dr. Nimetullah Hafız Armağanı" kitabı tanıtıldı. Kitap, Hafız'ın akademik yolculuğunu ve Türk dili ile ede-

biyatına katkılarını anlatan makalelerden oluşuyor ve Balkan Türkolojisi'nin tarihini belgeleyen önemli bir kaynak olarak değerlendiriliyor.

Kıbrıs Kahramanı "Rauf Denktaş"a

Ada'da sürüyordu zulüm, işkence derken
Dünya seyrediyordu Rumlar hep kan dökerken

Yunan askerlerinin komutanı Grivas'tı
Nice Türk köylerini askerleriyle bastı

EOK-B örgütü Sampson'un eseriydi
Kendisi de örgütün canavar lideriydi

Makarios Ada'ya yıllarca hâkim oldu
Sonunda karşısında Rauf Denktaş'ı buldu

Mücâhitler Denktaş'la bir olup savaştılar
Düşman cephelerini birer birer aştılar

Denktaş, Mücâhitleri zafer ile coşturdu
Mücâhitler Ada'da Rumlara kan kusturdu

Doktor Fazıl Küçük'le dava adamıydılar
Kıbrıs'a can vermeyi büyük şeref saydılar
"Kıbrıs Türk'ü hakkını hep alacak" diyordu
"Kıbrıs Türk'tür her zaman Türk kalacak" diyordu

Bütün bir ömür boyu hiç durmadan uğraştı
Kıbrıs Türk'ü O'nunla özgürlüğe ulaştı

Adam gibi adamdı, hep sorumluluk duydu
Masa başlarında hep tavrını kesin koydu

Görüşmelerde adı "Mister No!.."ya çıkmıştı
O'nun "Hayır!.."larından Amerika bıkmıştı

"Yes be anem" plânıyla mücadele etmişti
Eğer O olmasaydı Kıbrıs elden gitmişti

Kıbrıs'ının gönlüne sevgi ile dolmuştu
"Toros"un kahramanı bir efsâne olmuştu

Bütün Kuzey Kıbrıs'ı Rumlara dar etmişti
Küçük bir cemaatten bir devlet var etmişti

Bütün Kıbrıslıların "Baba Denktaş"ıydı O.
Kıbrıs'taki Türklüğün mihenk taşıydı O...

Büyük bir kahramandı, Kıbrıs'ıya şan verdi
Bugün de Kıbrıs için seve seve can verdi
Batılılara göre belki "Kaba Türk'tü O...
Kıbrıs'ının gönlünde ölmez "Baba Türk'tü O.

Bütün Kıbrıs O'nunla "O'nsuz"luğa yürüdü
O ise, omuzlarda sonsuzluğa yürüdü

Kıbrıs'taki Türklerin devam edecek soyu
Ey Kıbrıs Kahramanı!. Kabrinde rahat uyu

13.01.2012-Salihli

İbrahim
Hânedânoğlu
Salihli/
Türkiye

MAMUŞA'YA DÖRTLÜKLER

- Mamuşa'da Türklüğü ve Türkçe'yi yaşatanlara-

-Çalıştılar-
Türklük için yılmadan devamlı savaştılar
Bıkmadan, usanmadan, durmadan çalıştılar
Müslüman Türk halkının hakkını savunarak
Mamuşa'da Türklüğü her zaman yaşattılar.

10.10.2025-Salihli

-duyurdular-
Türkçe düşmanlarının karşısında durdular
Türkçe'yi ve Türklüğü her zaman korudular
Türk partisi kurarak ve kitaplar yazarak
Mamuşa'nın adını dünyaya duyurdular.

11.10.2025-Salihli

-Baş kaldırdılar-
Eğitim, öğretimden Türkçe'yi kaldırdılar
Birçok yerde Türkleri âdeta yok saydılar
Türklük kimliklerini orda korumak için
Yapılan hilelere hepsi baş kaldırdılar

12.10.2025-Salihli

-dediler-
Türkçe yasaklarıyla mücâdele ettiler
Türkçe ve Türklük için birçok eser verdiler
Her an Türk varlığını orda korumak için
"Mamuşa hep Türk'tür, Türk kalacak." dediler.

13.10.2025-Salihli

SIRP YAZARI İVO ANDRIÇ'İN “DRİNA KÖPRÜSÜ” ADLI ROMANI'NDA OSMANLI'YA BAKIŞ AÇISI

Prof. Dr. İrfan Morina

XIV. yüzyılda Osmanlı Türkleri'nin hakimiyetine giren Sırbistan 1878 Berlin Kongresi'ne kadar Osmanlı hakimiyeti altında kalır. Ancak Berlin Kongresi kararlarıyla 1878 yılında Osmanlı topraklarından ayrılır ve böylelikle bağımsız bir devlet konumuna gelir. Osmanlı Türkleri XIV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren buralara Anadolu'dan getirdiği Türkleri yerleştirir. Zamanla Türkler'in sayısı bu bölgelerdeki Slav kökenli milletlerden daha fazla olunca, dolayısıyla kültürel alandaki hakimiyeti de göze çarpar. Böylece Türkler'in kültürel üstünlüğü Slav kökenli Sırların bu kültürden faydalanma ve etkileneceklerini sağlar. Etkilenmenin başında bir prestij dili olan Türk dili gelir. Sırlar Türkçeyi öğrenmeye başlar ve böylece Türkçe aracılığıyla dillerine, edebiyatlarına, sanatlarına, kültürlerine ve sosyal hayatlarının her alanına günümüze kadar devam edecek Türk etkileri geçer. Yüzyıllar boyu iç içe yaşayan Türklerle Sırlar, Türkler'in ve Osmanlı İdaresinin hoşgörüsünden yararlanarak edebiyatlarını yaşatmayı başardılar. Drina Köprüsü, şüphe yok ki, geçtiğimiz yüzyılın en büyük romanlarından biri. 1961'de İvo Andriç'e layık görülen Nobel Ödülü, edebiyat dünyasında, özel olarak bu kitaba verilmiş gibi kabul edildi; kitap o yıllarda Türkiye'de de büyük ilgi gördü. Drina Köprüsü, hiç eskimeyecek değerinin ötesinde, kırk elli yıl sonra, 1990'ların Yugoslavya'sında yeniden güncellik kazandı. Acı bir vesileyle: ülkedeki çok milletli, dinli, çok kültürlü hayatı tahrip eden iç savaşlar silsilesiyle... Bu eseri savaşın hemen bütün tarafları bir şekilde sahiplendiler. Kimileri de, Sırlar'ın, Hırvatlar'ın, Müslümanlar'ın bir arada olamazlığının belgesi gibi 'okuttular' bu romanı. Drina Köprüsü, eski Bosna'nın, orada yaşayan herkesin paydaş olduğu hayatına dair, bu hayatın milliyetçilikler çağında nasıl değiştiğine dair bir roman. Belki de bir romans demek lazım - bir millete, cemaate değil de bir ülkeye, bir vatana adanmış bir aşk romanı İvo Andriç'in bu başyapıtı, Osmanlı'da farklı toplulukların nasıl bir arada yaşadığını geniş bir görüşle ve incelikte tasvir ediyor. Anlatılan ne müthiş bir uyum hikâyesi, ne de mutlak bir zulüm hikâyesi. Kimliklerin, dinlerin, devletlerin ve de her şeyin ötesinde, içinde insanların olduğu, karmaşık, zengin bir hayat tablosu. Zaten Drina Köprüsü'nü büyük roman yapan da bu: Osmanlı, Bosna, Sırlar, Müslümanlar vs. meselelerini okura tamamen unutturabilen bir büyük roman. “Drina Köprüsü”, yazarı İvo Andriç'in 1961 Nobel ödülünü kazanmasının ardından

ilk kez 1962 yılında çevrilmişti Türkçeye.

Drina Köprüsü romanı, bir köprünün ve çevresindeki çeşitli etnik ve dinî özellikleri olan insanların yüzyıllarca devam eden ortak yaşamını anlatmıştır. Romanın mekânı, yazarın çok iyi bildiği Bosna'nın Vişegrad adlı kasabasıdır. Bu kasaba, belki bütün Bosna gibi, kozmopolit bir yapıya sahiptir. Sırlar, zamanla Müslüman olan Boşnaklar, oraya yerleşen Türkler ve Yahudiler. Ancak yazar, romanında bu sınıflandırmayı, Sırlar (Hristiyanlar), Yahudiler ve Müslümanlar olarak yapmaktadır. Çünkü orada, insanların daha çok dinleri, onların kişiliğini oluşturmakta, yaşama ve yaşamı algılama biçimlerini belirlemektedir. Romanda toplum önderlerinin, hatırı sayılır kişilerin hep din adamları olduğunu görürüz. Örneğin, Rahip Nikola ve Rahip Mihaylo, Hacı Liaço, Davit Levi, Molla İbrahim.

Romanın zamanı 16.yüzyılın ilk çeyreğinden başlar ve Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılına, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar gelir. Ancak köprünün orta kısmında yer alan ve insanların oturup sohbet ettikleri Kapiya, bizce romandaki zamanın asıl belirleyicisidir. Kapiya'ya köprü bittikten sonra köprünün yapımını anlatan taş bir kitâbe yerleştirilir. Bu aynı zamanda Osmanlı idaresinin simgesi ve hatırasıdır. Avusturya işgalinden sonra yine Kapiya'nın olduğu yere asılan işgal ilânına kadar bu kitâbeden başka herhangi bir yazı yoktur. Kapiya'ya asılan bu ilân yeni bir yönetimi ve dönemi anlatmaktadır. Bu dönem İmparatoriçe'nin ölümünü anlatan iri siyah puntolarla çevrili ilâna kadar sürer. Bu ilândan sonra kargaşalıkların ortaya çıkmaya başladığı bir dönem başlar. Bunu Avusturya Macaristan'ın ilhakını anlatan ve Türkçesi olmayan başka bir ilân izler. Kapiya'daki son ilân ise Avusturya veliahdının ölümünü anlatan ilândır ki bundan sonra tam bir kaos dönemi başlar.

Köprü ve özellikle de Kapiya, kasabalıların bir araya geldiği en önemli yerdir. İnsanların bilincinde önemli bir yere sahiptir. Orada asiler kazığa geçirilmiş, karakollar kurulmuş, kavgalar yapılmış ve sohbetler edilmiş, istemediği bir kişiye varmamak için Fato, oradan aşağıya atlayıp ölmüştür. Tekgöz Salko cesaretini orada göstermiştir. Drina Köprüsü romanının İngilizce'deki bir baskısının kapakındaki resim ilginçtir. Birbirlerine bakan iki insanın kafası arasında kurulmuş bir köprü şeklindedir bu resim. Bununla köprünün birleştirici rolüne dikkat çekilmiştir. Ayrıca romanın orijinal ismi “Na Drini Cuprija”nın da üze-

rinde durmak gerekir. Sırpça'da 'köprü' anlamında 'most' kelimesi kullanılmaktadır. ('Mostar' şehrine de adını veren kelimedir bu.) Romanı'nın yazıldığı dönemde kullanımda olmayan ve Türkçeden Sırpçaya geçmiş olan 'cuprija' yazarın romanını tarihsel bir düzlemde ve anlamda ele aldığını göstermektedir. Ayrıca yazar, 1928'de yayımladığı yine bir köprüyü konu edinen, "Jepa Üzerindeki Köprü" adlı eserinin orijinal adının "Most na Zepa" olduğunu ve "cuprija" kelimesinin kullanılmadığını görürüz. "Jepa Üzerindeki Köprü" adlı hikâyesi de Drina'nın kollarından biri olan "Jepa" ırmağının üzerinde kurulan bir köprüyü anlatır. Köprüyü yaptıran tıpkı Drina Köprüsü'ndeki Sokollu Mehmet Paşa gibi, o bölgede doğan, ancak İstanbul'da bulunan Yusuf adlı bir vezirdir. Bu kısa hikâyede, yine Drina Köprüsü romanında olduğu gibi, köprü yapımı halk tarafından ilgiyle izlenir ve bitince de romandakine benzer bir şaşkınlık duyulur.

Bizce romandaki en önemli öge, Drina Köprüsü'dür. Roman bu köprü'nün yapılarıyla başlar, yüzyıllar içinde köprü ve çevresinde gelişen olaylarla devam eder ve son olarak bir sütunun yıkılmasıyla sona erer. Drina Köprüsü Doğu ile Batı'yı birleştiren, ki yapıma gayesi de budur, bir simge olmanın dışında, ayrıca, Osmanlı Devleti'nin, onu yaptıran Sokollu Mehmet Paşa'nın hatırası ve kasabada yaşayan Türkler'in ve diğer Müslümanlar'ın yegâne anıtıdır. Kutsallık ve simgesel anlam atfedilen bütün yapılar gibi, Drina Köprüsü de ona böyle anlamlar atfedenlerce bir dokunulmazlığa bürünür. Ali Hoca Mütevellî Avusturya işgalinden sonra ortaya çıkan hiçbir değişime köprü tamiratına gösterdiği kadar bir tepki göstermez. Köprü'nün öteki ucu adeta onu ve onun gibileri geçmişe bağlamaktadır. Romanın sonunda bir sütunundan yıkılan köprüyle birlikte Ali Hoca'nın ve onun şahsında bütün Müslümanlar'ın geçmişleriyle bağlantıları kopar. Köprü'nün sütununu yıkan bomba, onların bilincinin somut görünümünü ortadan kaldırır.

Köprüden başka dikkati çeken bir karakter olarak Ali Hoca'yı görürüz. Osman Karamanliya'nın savaşma tekليفini reddedişi, kulağından Kapiya'ya çivilenişi, kollarında kızıl haç bulunan Avusturyalılarca kurtarılışı, Avusturyalıları karşı pasif direnişi öğütlemesi, Avusturya Veliahdi'na yapılan suikast sonrasında, Müslümanlar'ın yerli Sırlara karşı Avusturyalılarca kullanılmaması konusundaki görüşleri onu ön plâna çıkarır. Aynı zamanda o, Osmanlı kültürünün ve bilincinin manevi mirasçısıdır. Yazar, romanın sonunda köprü'nün bir sütununun yıkıldığını gören Ali Hoca'yı öldürerek romanına dramatik bir son vermiştir diyebiliriz. Yine Drina Köprüsü'nün bir sütununun yıkılması ve hemen sonrasında romanda kendisinden en çok söz edilen ve yarısından sonra hep olayların içinde yer alan farklı bir kumaştan dikilmiş kahramanı Ali Hoca'nın ölümü gibi, psikolojik etkisi büyük iki şok yaratarak savaşın kötülüğünü, insanların yararına olan şeylere karşıtlığını da okuyucuya hissettirmiştir denebilir. Üstelik romanın İkinci Dünya Savaşı'nın en şiddetli dönemi olan 1941 Temmuz-1943 Aralık arasında yazıldığını düşünürsek bu düşüncenin gerçekliğinin olduğunu da görürüz.

Sırlar'dan Rahip Nikola da farklı bir karakterdir. Aynı

toprağı paylaşıyor olmanın vermiş olduğu hoşgörüden fazlasına sahiptir. Molla İbrahim'le iyi dostturlar. Bu dostluk çevredeki insanların birbirlerine yakın olan kişiler için 'hoca ile papaz gibi' ifadelerini kullanmasına kaynaklık eder. Rus asıllı Avusturya askeri Fedun'un cenazesini her şeyi göze alarak kasabada defneden yine odur. Romandaki hoşgörü ortamını seli anlatan sayfalarda da görürüz. Kasabadaki dinî temsilciler, bu felâket karşısında aynı evde toplanır ve ne yapmaları gerektiğini tartışırlar. Ancak bu hoşgörü ortamı isyan ve savaş dönemlerinde direncini yitirir. Kara Corc ayaklanması sırasında büyük sel felâketi olduğunda diğer dinî temsilcilerle aynı evde toplanan Rahip Mihaylo Kapiya'da kazığa geçirilir. Türk-İtalyan Savaşı sırasında kasabadaki İtalyan müteahhit Pietro'ya sataşılır. Üstelik bunu yalnız Türkler veya Müslümanlar yapmaz. Köprü'nün yıkılmasıyla şehri ele geçiren, aralarında yerlilerin de olduğu Sırp çeteciler Ali Hoca'ya sataşılır.

İvo Andriç, Drina Köprüsü romanında Doğu'yu veya Doğuluları anlatan birçok Batı yazarının aksine oryantalist bir bakış açısını kullanmamıştır. Bizce bunun arkasında yatan neden onun bir Bosnalı olmasıdır. Ancak o, bugünün Bosnalısı değildir. Çünkü yazarın yaşadığı 19.yüzyılın sonları ve 20 yüzyılın başlarında Müslüman Boşnaklar'dan başka, Türkler bugüne oranla daha yoğun ve daha hakim bir şekilde bulunmaktaydılar Bosna'da. Andriç, bizzat komşusu olan insanları, onların yaşama biçimlerini, dini ve kültürel yaşamlarını gözlemleyerek öğrenmenin dışında "Türkler'in Yönetimi Altındaki Bosna-Hersek'te Kültürel Yaşam" adlı teziyle profesyonel olarak da incelemiştir.

Drina Köprüsü iki ayrı yönetim görmüştür. Osmanlı yönetimi Vişegrad'a döneminin en önemli mimari eserlerinden birini kazandırır. Bu, romanda "(...) eskiden koca imparatorlukta ancak iki tane var derlerdi" (Andriç 1975, 18) şeklinde anlatılmıştır. Köprüyü yaptıran Sokollu Mehmet Paşa, kasaba halkının idolü olur. Romanda, Hristiyanlar ve özellikle Müslümanlar Sokullu'yu kendilerine göre yorumlarlar. Ancak her iki taraf da Sokullu'nun büyük bir zekâ olduğunu kabul eder. Drina köprüsünün öyküsünü anlatan bu roman Türkiye'de yayımlandığı yıllarda oldukça ilgi çekmiş, hakkında çok sayıda kritik yapılmıştı. Mesela 1962 tarihli "Vatan" gazetesinde, kendisi de roman yazarı olan

**Ivo Andriç romanıyla dünyaya tanıttığı
Drina Köprüsü önünde**

Samim Kocagöz şöyle tanıtmıştı kitabı: “Büyük bir ilgi ile okuduğum bu roman, doğu ile batının ilişkilerini, toplumların doğudan batıya, batı anlayışının doğuya –manevi anlamda- geçişini büyük bir başarı ile anlatıyor. Yazar, Sava nehrine dökülen Drina suyu üzerindeki bir köprüyü ele alarak, bu köprünün başındaki Vişegrad kasabasının orta çağdan günümüze gelen serüvenini ilginç bir kuruluş ve dille anlatmış... Drina Köprüsü, doğudan batıya, altından geçen sular gibi Osmanlılığı geçirmektedir. Doğu ile batıyı kaynaştırmaktadır. Yüzyıllar boyunca doğudan batıya olan bu akış, bir zaman geliyor ki tersine dönüyor... Andriç’in şu görüşü ne kadar yerinde; Balkan savaşından sonra yitirilen ülkeler için Türk gençleri, Müslüman unsurlar ah vah ederken Bosnalı gençler, Sırp gençleri Viyana, Prag üniversitelerinde okuyorlar... Sırp, Hırvatlar, Slovak milliyetçilik fikirlerini geliştiriyor, sosyalist görüşler yayıyorlarken, Müslümanlar, Türkler, hala Drina köprüsüne bakarak eski günlerini anıyorlar”. Ancak ne yazık ki günümüz çağdaş Sırp edebiyatında ve konumuz olan DRİNA KÖPRÜSÜ adlı romanda yazar, edebiyat sanatını hep Osmanlı idaresi ve Türkler’e karşı kullandı. Doç.Dr.Melahat Pars konuyla ilgili bir incelemesinde Andriç hakkında şu ifadelerde bulunmuştur*:

“İvo Andriç’in eserlerindeki konu Osmanlılar ve onların yaptıkları kötülükler olmasına rağmen Sırp romanları gerek konu, gerekse karakter ve tipler açısından iyi işlenmiş eserlerdir. Özellikle Andriç’in kötü Türkleri, karakter yapma yolundaki kabiliyeti ve başarısı sonucu Drina Köprüsü romanıyla Nobel ödülü sahibi olduğu bilinir. Andriç ele aldığımız romanlarında Bosna’yı işler. En çok Bosna insanlarını ve dinlerini anlatırken onların geçmişlerine döner. Böylece farklı insan huzursuzlukları ve dramlarını çok başarılı resimlerle sunmaktan geri kalmaz. Andriç, Bosna geçmişinin ressamı ve oradaki insan kaderinin etkileyici yorumcusudur. Onun romanlarında Bosna geniş bir zaman açısından, XV. XX. yüzyıla kadar değerlendirilir. Andriç tüm toplumsal tabakaları gösterirken özellikle toplumsal haksızlık veya kaderleri gereği ezilmiş insanlara anlayış gösterir. Bosna bu romanlarda dinler, sınıflar ve kültürlerin yığılma bölgesidir. Kendi içinde sınıfsal, dinsel veya etnik sebeplerden dolayı nefretin hüküm sürdüğü bir yerdir. Romanlarda sürekli Asyalı-Doğulu oldukları vurgulanan Türkler’in Balkanlar’a macera peşinden geldikleri anlatılırken, onların etkisiyle İslam’ı kabul eden Slavların, Doğu kültürü içinde kimliklerini kaybettikleri de vurgulanır. Bunların yanında Andriç Katolik ve Ortodoks dünyasını da verir. Onların yabancı Türkler’e tepkilerini anlatırken, Katoliklerin manastır ve rahiplere ne denli bağlı olduklarını da işler. Sırp’ın ise maneviyat zenginliğinden yoksun, ilkel, Türkler tarafından geri bırakılmış, fakat mücadeleci ve sürekli isyancı yönlerini vurgular. Böyle karmaşık ortamı ve psikolojik-ahlaki bozuklukları anlatırken Andriç, öncelikle bu ortamın psikolojisi ile ilgilenir. Karakterlerinin çoğu kendi içlerinde yaşadıkları yoğun bir karanlıkta kaybolurlar. Bunların hepsi bilmedikleri sebeplerden dolayı bir çeşit kader cezasına çarptırılmış gibidirler. Duygu yoğunluğu,

koyu psikolojiler Andriç kahramanlarının yaşadıkları şahsi mutsuzlukların en ağır türleridir.

Ele alınan romanlarda Türkler, Doğulu, dolayısıyla gerici, ilkel, baskıcı, adaletsiz ve genellikle Türk olmayan herkese karşı kin duyan insanlardır. İvo Andriç’in Müslümanlar arasında doğup büyümesi ve onların gerçek kültür zenginliğini yakından tanımasına rağmen eserlerinde Türkleri bu denli ilkel göstermesindeki neden sadece Türk ve Müslümanlara duyduğu olumsuz duygularıyla açıklanabilir. Bazen iki veya üç cümleyle geçiştirmeye çalıştığı Osmanlı adaletini anlatma veya araya iyi örnek oluşturabilecek Türk tiplerini eklemesiyle subjektif bakış açısına bir nebze objektiflik getirir.

İlginçtir, fakat eserlerinde sürekli aşağıladığı ve ilkelliğini vurguladığı Osmanlı ve İslam dininden özel hayatında etkilendiği çok az bilinse de bir gerçektir.” Aynı eserde Melahat Pars, Andriç’in ruh dünyasından söz ederken şunları da kaydeder:

“Yalnızlığı çok seven Andriç bir fırsatta İslam’da huzur bulunduğunu söyler:

Bakın tüm tekke, medrese, cami ve İslam dünyasına ait her şeyde bitmeyen sessizliği bir dinleyin. Bu, bir tür soğuk ve güzel bir sessizliktir ki siz onun görünmeyen duvarına yaslanabilirsiniz. Müslüman dünyası bana hayatta önemli bir rehber olan sessizliği öğretti.

Yine Yosip Broz Tito ile görüştüğü bir fırsatta Osmanlı konusundaki bir konuşmasında Osmanlı Ordusu’nda her ırktan olanların ilerleme şansının olduğunu anlatır:

“Türkiye’de, İslamiyet’i kabul etmek mecburiymiş. Müslümanlığa geçince, basbayağı bir insan, hatta bir köle bile, Türk Ordusu’nda mareşal olabilir. Bilmem bu imkânlar başka nerde vardı? Bu bakımından bugün bile birçok memlekette sıralama ve engellemeler var. Türk Devleti’nde Amavut, Macar, Sırp, Hırvat ve Karadağ kökenli olan büyük sadrazamlar vardı. Batı’da ise böyle yüksek bir mevkide sadece soylular bulunabilir.” Özel yaşamında Osmanlı ve İslamiyet hakkında bazı olumlu düşüncelere sahip olan Andriç ne yazık ki eserlerinde bu düşüncelerinin tam tersini sunmuştur. Sırp romanları kurgu açısından çok iyi işlenmekle beraber, dilde Türkçeden de yararlanılmıştır.”

İvo Andriç Türkçe bilmiyordu. Peki, Türkçeyi hiç bilmeyen bir yazarın kendi eserinde bu kadar çok Türkçe kelimeyi yerli yerinde kullanması elbet ki kolay bir iş değildir. Yazar, Vişegrad kasabasında Müslüman komşularla, Türkçeyi bilenlerle, Osmanlı kültürüyle yoğrulmuş insanlarla beraber yetişmişti.

Doktorasının konusunu da Bosna’daki Osmanlı tarihinden seçmişti. Osmanlı kültürüyle bu kadar yakından tanışmış olan bir yazarın eserinde kullanacağı Türkçe kelimelerin isabetli olması da işte tüm bu saydıklarımızdan ileri gelmektedir.

*Doç. Dr. Melahat PARS “Makedon ve Sırp Romanlarında Türkler ve Türk İzleri”. 1. Baskı Basım Yılı 2004,Ankara.

Çalışmalarıyla Prizren Belediyesi'ndeki kültür-sanat ve edebiyat yaşamına katkı sunan Mmuşalı kültür, sanat, edebiyat ve iş insanı Raif Morina'ya

Prizren Belediyesi “2025 Kültür-Sanat Plâketi”

Prizren Belediyesi Kültür, Gençlik Ve Spor Müdürlüğü tarafından konuyla ilgili alanlarda örnek başarılar kaydeden bireylere her yılın sonunda geleneksel olarak verilen ödüle 2025 yılında Mamuşalı kültür, sanat, edebiyat ve iş insanı Raif Morina layık bulundu. İçinde bulunduğumuz yılın son günlerinde Prizren Belediye'sinde düzenlenen ödül töreni esnasında yaptığı açıklamada çalışmalarını için takdir edilmekten büyük bir mutluluk duyduğunu belirten Raif Morina, kendisine layık bulunan bu ödülün bundan sonraki çalışmalarını için itici bir güç oluşturacağını söyledi.

Türkiye ile Kosova'da Türkçe olarak yaratılan edebi eserlerin Arnavutçaya çevrilip yayımlanmaları konusunda çok önemli çalışmalara imza atan Raif Morina özellikle Osmanlı döneminin son yıllarında yaşamış Arnavut kökenli Türk şair, yazar ve bilim insanı Sami Bey Fraşeri'nin Türkçe olarak kaleme aldığı eserlerini Arnavutçaya kazandırmakla tanınıyor. Raif Morina'nın Türkçeden Arnavutçaya çevirip Kosova ile Arnavutluk'taki yayınevleri tarafından yayımlanan Sami Bey Fraşeri'ye ait eserler arasında Talat İle Fitnat'ın Aşk romanı ile Seydi Yahya, Vicdan, Besa Yaut Ahde Vefa gibi çok sayıda tiyatro çalışması da bulunuyor.

ÂDETTE İBÂDETE: BAZI TÖRELİ RAMAZAN UYGULAMALARI

Prof Dr. Ertuğrul Karakuş

Bolu-Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi

Çin'den Avrupa'ya, Amerika kıtasına, yeryüzünün neredeyse her yerini kapsayan bir coğrafyada var olan İslâm âleminde, Ramazan ayının güzellikleri yaklaşık 1000-1500 yıldır yaşanmaya devam ediyor... Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) bu güzel ayın bizim için önemini "Ramazan ümmetimin ayıdır." sözüyle vurgulamış. Bu ayda günahlar affedilir, komşular ve akrabalar iftar ve sahur sofralarında ziyaret edilir, ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşulur...

Ramazan ayı denince aklımıza neler gelir? Oruç, iftar, sahur, teravih... Ve daha birçok şey gelmeli aklımıza... Mesela asırlarca süren âdetlerimiz gelmeli aklımıza... Bu Ramazan âdetlerini hem öğrenmeli hem de öğretmeliyiz.

İşte bu âdetlerden sadece birkaçı:

1. Hem "yarım gün" oruç tut hem de ödül al! (Sadece çocuklar için!):

Eskiden çocuklar "Tekne orucu" adında "yarım günlük" oruçlar tutarlardı. (Ekmek hamurunun içerisinde korunduğu geniş kaplara eskiden "tekne" denirdi. Oruç tutup çok acıkan çocuklar ekmek pişerken bu teknenin yanından ayrılmaz imiş! Onun için küçüklerin tuttuğu bu oruca "tekne orucu" denirdi.) Çocuklar öğle vakti oruçlarını açarlardı ve buna oruca "direk vermek" derlerdi. Hem yarım gün oruç

tutarlar hem de tuttukları bu orucu büyükler bazı hediyeler karşılığında "satın alır" idi. Bu yolla çocuklar oruca alıştırılırdı. Tam gün oruç tutamayacak kadar küçükseniz, siz de bu Ramazan "tekne orucu" tutabilirsiniz.

2. Sahur vaktine kadar Karagöz, ortaoyunu, meddah gösterileri, sohbetler...

Eskiden Ramazan geceleri, çocukların büyüdülerinde hasretle anacakları anılarla dolu geçermiş. Elektrik olmadığı zamanlarda mahallenin çocukları iftar zamanında camilerin etrafında oyun oynarlar ve ezanın okunmasını beklerlermiş. Ezan okununca da "Okunduuu..." diye bağırarak evlerine koşarlarmış...

Ramazan davulcuları her sahur vaktinde hem davul çalar hem de çeşitli maniler söylerlermiş. Sahur vaktine kadar Karagöz, ortaoyunu ve meddah gösterileri sahnelenir, hem eğlenceli hem de faydalı sohbetler edilirmiş... Bugün bu gelenekler hem Anadolu'da hem de Üsküp, Prizren, Bosna, Kalkandelen, Yeni Pazar, Kırcaali, Gümölcine, Ohri, Debre, Radoviş, Kırçova, Rojaye, Travnik, İskeçe gibi pek çok Balkan şehrinde kısmen de olsa devam ettirilmektedir...

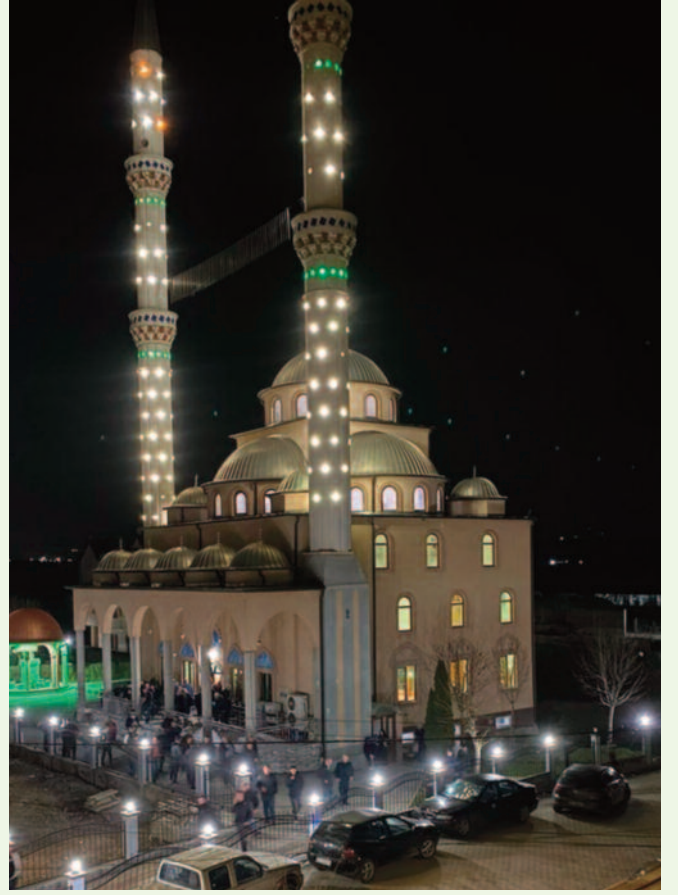
3. "Diş kirası" ile hem ev sahibi hem de misafir kârlı çıkıyor:

Ramazan ayında misafir ağırlamak çok

sevaptır. Hatta eski insanlar mümkün olduğunca misafir olmadan iftar yemeği yemezlerdi. Konaklarda davetli misafirlerin yanında fakir halk için de sofraya hazırlanırdı ve kim gelirse gelsin yemeğe buyur edilirdi. Yemek sonunda davetliler ev sahibine bolca dua ederlerdi. Ev sahibi de gümüş yüzükler ve tabaklar, kehribar tesbihler gibi birçok değerli eşyayı eve gelen misafirlere hediye ederdi. Buna da “dış kirası” derlerdi. Çünkü ev sahipleri, Ramazan’da misafir ağırlayıp sevap kazanmalarını sağladıkları için misafirleri ödüllendirirlerdi. Siz bu durumda “ev sahibi” mi “misafir” mi olmak isterdiniz?

4. “Yeni ay”ın doğuşunu gör, haber ver, ödül al: Eskiden Ramazan ayının başlayacağı gün şimdiki gibi günler, aylar hatta yıllar öncesinden bilinmezdi. Ramazan’ın yaklaştığı tahmin edilince, bazı devlet görevlileri veya halktan birileri şehirlerde yüksek bir yere çıkar ve “Yeni ay”ın doğuşunu gözlerlerdi. Gördükleri zaman da hemen o bölgenin kadı’sına (dönemin adalet işlerinden sorumlu kişisi, hâkimi) haber verirlerdi ve ödüllendirilirlerdi. Ama yanlarında iki tane şahit olmalıydı... Bugün hâlâ bazı Balkan şehirlerinde, mesela Prizren’de Maraş mahallesinde, bu geleneğin uzantısı olarak davulcular, Ramazan başlamadan bir gün önce ikindi ezanından sonra yüksekçe bir yerde davul çalarlar ve halkı müjdelerler.

5. Bir de baktın ki borçlarını tanımadığın biri (Seni tanımadan, Allah için seven bir kardeşin) ödemiş! Güzellikler ayı olan Ramazan’da bazı varlıklı kişiler bazı mahalle bakkallarına girerler ve “zimem” (borçveresiye) defterlerini isterlerdi. Bu defterden rastgele

Mamuşa Yeni Camii

seçilen bazı borçlu kişilerin borçlarını öderlerdi. Ama borcu ödeyen kimin borcunu ödediğini, borcu ödeyen de kimin ödediğini bilmezdi...

Ne dersiniz? Sizin borcunuz bu şekilde ödense mutlu olur muydunuz? (Allah c.c. borçlu etmesin.) Hayırlı Ramazanlar...

Prizren’e has Ramazan pideleri

Eğretilemenin teşbih usulü

Refki TAÇ

Karşılaştırmalı edebiyat çalışması bağında Sayın Haşim Şahin'in, "İvo Andrić, Nasrettin Hoca Fıkralarını Okumuş Mudur?" başlıklı yazısını "Mamuşa" Dergisi'nin (17/ 2025) geçen sayısında büyük bir zevkle okudum. Nobel Ödülü sahibinin, Nasrettin Hoca'nın fıkralarını okuduğuna dair muhtemel anlamında soruya kesin cevap aranırsa, bunun yazarın eserlerinde rasgeleceğini düşünüyorum. Bibliyografisine de bakılması gereğini unutmayalım. Şahsi yetişimine yüklediği görevleriyle ve gösterdiği çabalarıyla oluşturduğu kişilik tablosuna bakıldığında, en koyu renklerin başında, Türk- İslam uygarlığıyla oluşan kültürü çok iyi bildiği gelir. İnkâra sığmayacak gerçektir. Soru işaretini ortadan kaldıracak unsurlara hep beraber bakalım. Nasreddin Hoca fıkralarını ve "Vezirin Filinin Hikâyesi" başlıklı hikâyede anlatılan fıkranın aynılıklarını, tarih bağında ve yaratanların farklı kişiliklerinde arayalım.

Kayda alınmış verilere göre, Nasreddin Hoca 1208-1284 seneler arasında yaşamış, memleketi Anadolu, devleti Selçuklu, çevresinin de Hortu-Sivrihisar- Akşehir üçgenini oluşturan bölge görülür; Dünya mizah kahramanı olarak tanınır, efsane kişiliğiyle anılır. Kitabiyi değerlendirmede yazılı kültürün bilinen en eski anlatısı, 1480 senesinde telif edilen "Saltukname"de rastlanmaktadır. Esprili ve düşünceli fıkralar asırlarca nesilden nesile taşınmış, Türk dünyası mirası olarak her tarih dilimine damgasını vurmuş, bağ zincirine halka olmuş, Osmanlı Devlet-i Aliyye coğrafyası dışına taşmış, sonraki devirlerde yaşamına devam etmiş; farklı bağlamlarda incelenmiş, birçok ülkede eğitim ve öğretimde yer almıştır. Çağın karanlığını nükteleriyle anlatan bir mizah dâhisi olarak nitelendiren Mustafa Özçelik, "Nasreddin Hoca Fıkraları" eseriyle, dünyaca ünlü (hazırcevap- RT) fikir adamının tanıtım zincirine yeni bir halka oluşturduğunu demeye gelir.

Eski Yugoslavya'nın tanınmış yazarı İvo Andrić'in asıl adı İvan'dır. Dolac köyünde yakınlarına ziyarete gelen annesinin sancıları, Travnik kasabasında doğumuna neden olmuştur. Aslen Saraybosnalı olduğunu hatırlatmadan geçmeyelim. Baba adı Antun'dur. Babasının ölümünden sonra (henüz iki yaşındayken, halasının büyütmesine verilir) kişilik tanıtımı iyice karışır. Dini, ırkı gibi aidiyet özellikleri de tartışılır, dolayısıyla kişiliğine döngü damgası vurulduğu olmuştur. Benlik tanıtımında kişisel hakları savunma namına, iradesine saygısızlık yapmadan, yaratıcılık üzerinde katkılarıyla tanımaya devam edelim. Graz Üniversitesinde savunduğu "Os-

manlı Yönetimdeki Bosna- Hersek'te Kültür Yaşamı" başlıklı doktora tezi onu profesörlüğe değil (Roma, Bükreş, Madrid, Cenevre, Berlin'de büyükelçi görevlisi), bürokrasiye taşımıştır, Yugoslavya Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştığı, diplomatik hizmetinde bulunduğu biyografisine yazılı olmasına rağmen, şahsiyetini hep roman yazarı olarak tanıtır. Bilime hazırlanan zattınıyolunu edebiyata kırmayla büyük bir değişiklik yaşamamıştır. Edebiyat tarihçilerinin denemelerine bakıldığında, doktora tezinin izinden gittiği, Türk- İslam senteziyle oluşan uygarlığa karşı görüş belirtisine sadık kaldığı anlaşılır. Batı görüşlü Doğu bakış açısını romanlarında devam ettirmiştir. Nispet üzerinden tanımaya gidilirse, mukayeseli anlatımıyla inşa ettiği düşünce tetkik merceği altına alınırsa, fikir görüşü sözü edilen tespiti teyit etmektedir. Anlamak çabasında gösterilecek gayret, anlatmak sorumluluğunu de içinde barındırmalıdır. Bu gerçeği nazari itibara eklersek, irdeleme edasıyla incelemek gereğini de söylemiş olduk, dile getirmeden. Tarihsel argümanları yazınsal ustalığıyla, dili akıcı ve etkili anlamda kullanım becerisinde, neyi yazdığını ve nasıl yazdığını anlamada tekşirmeyi gerektirir. Edebi yanı ağır bastığı eserlerinde, yazarın olaylar hakkında tutumunu ikinci plana iter. Etkilerin kesiştiği, kültürel alanların karıştığı coğrafyada yaşayanları zıtlastırmalarıyla tarihi yargılamaları manidardır. Müellifin hakkaniyeti, estetik üslubu sunum marifetin gizemindedir. Maharetine diyecek yoktur. Sanat ustalığı yüksek seviyesi tartışılmaz mahiyetindedir. Sözü estetiğinde edebiyat zenginliği ve tarihin sosyal dokusunu çizimin özü arasında tezat ilişkiyi tecrit etmek gereğini hissettirir. Şaşıya trol eklemeler akamet duygusunu işletmektedir. Özel nev bağlamında izafeten kayırmak, levazımı çalıştırmaktadır.

Bu yazıya vesile olan, 'Mamuşa' Dergisi'nde yayınlanmış bulunan adı geçen yazının metni üzerinde devam edersek, konuya tarihi anlamda yaklaşmamızı gerektirir. Haliyle, Nasreddin'in fil fıkrası, İvo Andrić'in: "Vezirin Filinin Hikâyesi"nin (1947) yazısından çok önce meydana geldiğini gösterir. Zaman açığına bir de coğrafya mesafesi boy gösterir. Buradan hareketle, durumu aydınlatmak namına, boşluğu dolduracak tamamlayıcılığa gidish, önceciyi sonrakiyle bağlamaya götürür. Binaenaleyh, bölgesel mesafenin tarih kavramında daralttığını, Anadolu'daki Akşehir'i Osmanlı Bosna'sının Travnik kasabasına taşıdığını, dolayısıyla Timur'u Celâlettin Paşa kişiliğinde göstermesiyle son bulur. Birini başkasının kı-

lîfında gösterme başarısının uyumsuzluğunu, hicvetmeyi mizahi nitelikte değerlendirmesi lazım gelir. Topoğrafya denilen yerbetim babında bell tarih akımını zamanın sosyal ilişkilerinde durdurmak, çağdaş zamanın oluşturduğu zihniyete uygun biçime şekillendirmek, üç kıtaya medeniyet götüren uygar bir milletin mirasını gölge düşürmek, kültür değerlerini küçümsemek, ötekileştirme babında aşağılık algısı oluşturmak, yeren toplumsal tipolojiyi oluşturmak demektir. Farklılıkların benzetmede kaynaşmışlarına bakılırsa, İvo Andriç'in adı geçen eserinde veya "Sinan'ın Tekkesinde Ölüm" kitabında (1948) Nasrettin Hoca'yı taklit ettiğinin ötesinde, kopya çektiğine dair hiçbir tereddüt yoktur, niyeti araştırılmalıdır.

*
Benzetme üzerinde eşleştirme ilişkilerine bakıldığında, konu Nobel Edebiyatı Ödülü sahibi İvo Andriç olduğunda, tanınmış edebiyat eleştirmeni Rene Wellek'in tespiti ilgi uyandırıcıdır. Adı geçen yazarı Yugoslavya'nın Tolstoy'u olarak nitelendirir. Düşünce özgürlüğüne gölge düşürme niyetinden uzak, görüş belirtisine saygı duyarak, araştırmayı inceleme babında seyrederek, dünya yazarları arasında önde gelen iki ismin yazı sanatında nerede buluştuklarına, kesiştikleri yollara, bağdaştıkları unsurlara bakalım. Yazılarına konu ettikleri hadiselerden yola çıkarak, her ikisinin de Türk- İslam uygarlığıyla yakından tanışıklıkları onları benzer eder, ilişkilendirir lakin eşleştirmez. Aynı konularda ilgileri onları yakınlılaştırır, fakat olaylara bakış açıları onları birbirinden uzaklaştırır. Olay belirtilerinde tarih verilerini işleme almaları, toplumsal gelişmelerin ve dahi sosyal ilişkilerin dokusunu biçimlendirmede zekâ verileri, mekânı zamana taşımakta uygun örgüleri ve inceliklere renk katmakta ustalık becerileri edebiyata katkı olarak gösterilmelidir. Farklı zaman dilimlerinde tarih verilerini toplumsal dokuya örgüleri, farklılıklarda ayrılıklarını belli etmektedir. Biri sözü edilen uygarlığın bağrından çıkmış, diğeri onunla iç içe olmuş, aynı kültür hakkında taban tabana zıt görüş belirtileri, onları birbirinden uzaklaştırır, ters algı biçimiyle farklı dünyalara ayırır, zıtlarını uzlaştırılmayacak aksilikleriyle gösterir.

Konunun özünü okşayacak, kısıdan konuşmak gerekirse, Lev Nikolyaviç Tolstoy'un "Hacı Murat" romanı sayısıyla, iki kültür arasında gelişmeleri savaş sahnesine taşıdığına, Çeçen Kahramanı Hacı Murat ile Rus askerleri arasında hadiseyi yazısına dökerken, Rus Devleti'ni eleştiri yağmuruna tutar. Orduya katılımıyla Kafkasya dağ silsilesinde köylünün doğal yaşamını denetlerken, devletin onlara sergilediği tavrını insanlığa yakıştıramaz, "Dağdaki Vaaz" ile bağdaştıramaz. Kırım Savaşı'na katılımı, Kafkasya'da incitilen ruhunu çöktürmüştür, neredeyse. Kahramanlık idealleri ve savaşın gerçek yüzü arasında çelişki, gözlem yeteneğini içsel dünyasına taşımış, ahlak değerlerini toplumsal sorumluluğa yüklemiş, savaşa karşı koymasıyla askeri kariyerine son vermiştir. Varlığından vazgeçmesi de tatmin etmemiş, kaçışlarında huzur aramış. Askeri kahramanlığını edebi güce değiştirmiş, yine de umudunu tatmin

edecek gerçekliğe taşıyamamış. "Her şeyim var, huzurum yok!" cümlesi unutulmazlığa yazılmıştır. Adı geçen eski Yugoslavya yazarının kişiliğinde lafı edilen benzerlik görülmemektedir. İnsanlık namına fedakârlık gösterdiği söylenemez. Farklı beşeriyeti romanlarına da yansımıştır. Gerçeklerin acılarına karşı doğruları savunmakta özeleştirisi yerine ötekileştirme tarzı yaklaşımlar net biçimde göze gelmektedir. Konuya alınan hadiselerin seçimi, farklı medeniyetleri birbirine ters göstererek, bağdaşmazlık anlamlar yükleyerek, kaynaşamaz halde göstermekle zıtlılaştırma olgusu inkâr edilmez gerçektir. Adını Türkçe söylediği romanın içeriğine bakıldığında, olagelenlerin tersyüzde gösterimleri, amaca araç olarak değerlendirilmelidir. Farklılıkları uyuşturmak, ayrılıkları birleştirmek, bütünleşmeyi insanların yararına adanmak, renklerin çeşitlerinden mozaik tablosunu oluşturmak, muhtelifi zenginliğe muvafık kılmak, kültür buluşmalarında eksikleri giderecek tamamlayıcı alışverişinden faydalanmak varken, ayrımcılığı öne çıkarmak niye ki? O coğrafyanın insanı olan Sokullu Mehmed Paşa Köprüsü'nü hayırseverlik olgusundan alarak, oluşturduğu figürler üzerinden kültürel bir eseri karalamaya yönelik anlatım tarzı, Tolstoy'un fikir yapısından farklı kılar. Kıyaslamaya gelmeyen, mukayese edilmeyen, mütenevvi olan iki ünlü yazardan bahis edilmektedir. İstiareye uygun olmayan, farklı yazarlar olduğunu görmekteyiz. Hangi Andriç, hangi Tolstoy ile özleştirebilir sorusu, farklı açıdan tartışmaya getirilmelidir. Büyük bir muamma düşünülen gizemi aydınlanmayla netleştirilmelidir. Yazı tinin tenidir. Sanat, verili malzemeyi biçimlendirir. Yazarın eseri okuduğunda, kitabın müellifi anlaşılır. Duyusal yetkinliğini estetik niteliğinde göstermesi, düşünsel ürünü olan fikrin betimlenmesi, anlatım dolayımı olan dili biçimlendirme marifeti gibi sanatsal olgularda eserin değerlendirmesi, sahibinin eser üretimde maharetini aydınlatır; dahası, fikir zenginliğini, aklın kullanışını, olayı ve gelişmeyi betimlemede marifetini belirler, değerlere katmer ekler, faydanın kıymet faziletini betimler. İşlediği konularla ilgili görüş belirtileri, muharririn kişilik özelliklerini belirtir. Yazar, edebiyat ocağında parlayan alevdir.

Soyut görüş belirtilerini konuyla alakalandırmaya çalışırken, anlaşılıra kavuşturmak uğruna somut verileri nazari itibara alarak, gerçeklik bağına oturtmak namına, en temelli dayanak, Lev Tolstoy'un yeğeni Kont Tolstoy'un (eşiyle İstanbul'u ziyaretinde- haber 15. Ekim 2025) demeci olsa gerek. Lev Tolstoy'un İslam ve Hz. Muhammed ile ilgili yazılarına ilişkin şunları ifade ettiğini sosyal medyadan öğreniyoruz. "Lev Tolstoy, Ortodoks Kilisesi'nden ayrıldı sanırım. Hristiyan olarak kaldı, ama Kur'an'a ve Muhammed'e büyük saygı duyuyordu" beyanı manidardır. İçsel gerçekliği, yazar yapıtlarıyla bağdaşıklıkta tasdik edilmektedir, böylelikle. "Hacı Murat" eserinin nasıl bir Lev Tolstoy yazdığı belli olunur, bilinen mühürlenir, Kont Tolstoy'un muhteva bildirisiyle. Yazarın bütün eserleri yeğenini sözlerini doğrular. İçi-dışı bir olan kişiliğini kimse inkâr edemez.

Benzetilen İvo Andriç, karşılaştırmalı edebiyat babında

Lev Tolstoy ile kıyaslanması bağdaşığa uyumsalınmaz. “Drina Köprüsü”, “Travnik Günlüğü”, “Lanetli Avlu”, “Ömer Paşa” gibi eserler, adı geçen Rus yazarın yapıtlarıyla mukayeseye edilemezler- gelemezler. Şahsiyetlerine farklı benlikler aşıl原因an iki yazarın değişik aidiyetleri, eserlerine yansıttıkları gönül rahatlığıyla söylenebilir. Kendi coğrafyalarında, farklı tarih dilimlerin mozaik yapılarında gezerken, aynı temaları kendi dünyalarında farklı biçimde betimlemektedirler. Tarihi gelişmeleri zaman bağında seyirlerine bakıldığında, algı varsayım temelinde incelemeye alındığında, ortaya çıkan gerçek benlik sorgusuna zorlar, kimlik özelliklerinde farklılıklarını tanımlar. Zaman merkezinde, tarih gelişmeleri coğrafi kavramında gösterileri ve bu bağlamında insan doğasına bakış açıları dokunaklıdır, muhtelifin tüm renkleri aşar, zıt anlamda, çelişkili yaklaşımları bütün incelikleriyle ortaya çıkar. Biri, fitratına muvafık, doğa yapısına yatkın, tabiat kanunları işleyişi temelinde seyrederek; diğeri ise, toplumsal dokudan hareketle, diline, dinine, ırkına, inancına, yaşam tarzına ve bilmem neyin özellik bahanelere takılarak ayrımcılıkta gösterir; lafı edilen bağlamda tabi ki. Kültürel değerlerin biçimlendirmesinde sancılı duyguların izleri, estetik sanatında bile belli olurlar. Dışa duyarlığın hisleri çalıştırmalar sonucu sanatın içsel sesinden kaleme alınan fikirler, eserlerin anlamlandırmalarına çeşidi yükler, yazarların ruh hallerini belirler. Farklı görüş belirtileri arasında kurulan benzerlik köprüsü, yazarların iç dünyalarında kopan fırtınalar bertaraf eder. Farklı zihinlerin kültür kaynağından doğan olgulara sükûnetli mücadeleleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Benzerlikte ayrılıklar konu edildiğinde. Zaman akımından gerçekleşen sentez içinde huzur arayışları temelde farklılıklara dayanır, birinin huzur gördüğü değer, diğerin indinde huzursuzluk kaynağı anlamında değersizleşir. Kelimelerin seçim becerileriyle şiirsel cümleleri, müziksel akımıyla ahengi örgüleri, felsefi düşüncelerinde hissi belirtileri, duygu ve sanatın birbirlerine girmeleriyle dengeğin boy gösterişi, anlatım ve aktarım bağından bütünleşme marifeti her ikisinin eserlerinde mevcuttur, kendine has özellikleriyle değere layık görünürler. Düşünsel dönüşümde yansımaların sanatsal yapıları eğretileninin belirtileri olarak tasvir edilebilir. Nasılda birlik, şekli gösterir; neyi beyan ettiklerinde farklılık içeriktir. Biçim anlamında edebiyatı görürüz, dil akımın meziyetiyle tanık oluruz; içinde anlatıma karşı tutumu ararız, müellifin kişiliğini sorgularız, nezaketi temsil eden maneviyatın peşinden gider, sözün aktığı ağızdan girer, edep merkezi kalbe iner, iki meziyeti birleştiren muvafığı öğrenmeyi hedefleriz.

Buradan tarihe dalış yaparsak, herkes kendi kişiliğini edebiyata malzeme sunduğu sonucuna varırız. Dil, bazen kalbin sesinden şekillenen maslahat olur, bazen yalanı inanılışa araç olarak sanat dalına konar. Akıl kullanışını tembelleştiren, hata devreden çıkaran olgu olarak nitelendirilebilir. Bilinç, maddi olmayan varlık niteliğiyle belirlenebilirlik sınırların dışında kalır, dolay-

sıyla kalan boşluğu uydurmalarla doldurulmasına zemin oluşturur, ‘Zihinsel özgürlük’ namına boy gösterir. Art niyetilerin kendilerini gizlemekte başkalarını suçlama marifetleri, gerçekleri saptırmakla meşguliyetlerini söyler. Birinin dediği gibi: Kendini anlatmakla meşgulken, kendini yaşamaya unuttu insan. Sözü edilen tespit büyük bir gerçek olarak değerlendirilmektedir.

Yazar, eserin dışında duran yabancı seyirci değildir, olmaz. Kültürel metafora evrilmiş yazar, kimliğin parçalarına renk veren sanatkârdır, içindeki zıtları uzlaştırmaya yürüyendir. İçsel, bireysel ve ruhsal derinliğe dönük yapıtları, zengin maneviyatından kaynaklanmaktadır. Farklılıklara yaklaşımıyla açıklanır. Açıklama sinelini hayata bakış açıları vermektedirler. Zorluklarla karşılaşmalar başkalarını suçlamaya yönlendirmemelidir. Sıkıntıların giderilmesinde diğeryuvarlıklara başvurmak, onlarından yararlanma olasılıkları aramak, doğal değerleri haricîlikten çıkararak ortak değer olarak payından yararlanmak, kültürler alışverişini hayat tarzına işletmek olmalıdır, edebiyat denilen küresel değer. Bu istikamete hareketle edebiyat dünyasında gezerken Tolstoy ile karşılaştığımızda, medeniyetin toptan bütünlüğüne rastlar, cümle arası okumalardan müellifin derin iç görüşünü insanlık mertebesinde sezeriz. İnsanlığı bir bütün olarak gördüğüne şahitlik yapabilmemiz, temel dayanıklı eserlerinden kaynaklanmaktadır.

Benzerlik babında kıyaslama girişimlerine bakıldığında, mukayese dışında kalan gelişmeleri değerlendirmelere gidişinde, Nobel Edebiyat Ödülü penceresinden seyreldiğinde, eğretileninin teşbihe sarktığı tespit edilir. Ortak nitelik hiyerarşiye kaydırılarak, rollerin değişime uğradığını görmekteyiz. Rus yazarına (sebebi hiçbir zaman öğrenilmeyen, nedeni bilinmeyen) Nobel Ödülü verilmemiştir. (1901, 1902 ve 1909 senelerinde Nobel Barış Ödülü’ne aday gösterilmiş; 1903, 1904, 1905, 1906 yıllarında ise Nobel Edebiyat Ödülü için başvurulduğu bilinir). Birinin içlenmesiyle diğeryinin dışlanmasında mana arayışları, doğal haliyle önümüze çıkmaktadır. Tolstoy’u büyük bir yazar olarak gören Rene Wellek, İvo Andrić’i ona yanaştırma girişimi karşısında, Edebiyat Ödüllerini dağıtan Nobelciler, Tolstoy’u Andrić kadar değerli görmedikleri aşikârdır; akamet ve zinli muvafık dışı olarak nitelendirmekten başka bir şeyi ifade etmez. Neticede, edebiyat verilerin değeri hangi ölçüyle tartılır sorusu, değerlerin değerlendirilmesine soru işaretleri oluşturur.

*

Benzerleri kıyaslamakta yaralanmaları, benzemeyenlerle mukayesede değerlendirmek gerekir. Farklı ilişkilere bütün içinde değinme gereği, sarmaşıkların özelliklerini tanımakla belirlenir, buluşmalarında karşılaşmalarıyla tanışa verilir, kaynaşma usulleri incelenir, zenginleşme gerekçeleri netleşir, hususiyetler hassasiyetlerle belirlenir. Hatırlamanın faydası, hatırlatmanın gereği olarak tasvir edilir. Bu düşünceyi gerçek bilerek, durum değerlendirmesi devamında, Edebiyat dalında Nobel Ödülü’ne layık görülen yazarlara bakılması gere-

ğini hissediyoruz. İkinci Dünya Savaşı'ndan yeni çıkmış, faşizme karşı Doğu ve Batı dünyasının bir araya gelişinin akabinde, ödülün vaat edilen yenedünya beklentileri içinde, çok beğenilen yazar Hermann Hesse'ye (1946) verilmesinin takdirle karşılandığına tanıklık yapıyoruz. Bunu hak ettiği değerlendirmelerine katılıyoruz. Roman yazı mühendisi olarak tasvir edilen zat, İvo Andrić'ten çok daha fazla Lev Tolstoy'a benzediği sonucuna varanlarla hemfikir olduğumuzu da ekliyoruz. Hem yapıtlarıyla hem kişiliğiyle tasdik olabilece canı gönülden inanıyoruz. Eserlerini okudukça kişilikleriyle daha yakından tanış oluyoruz. İçsel, bireysel ve ruhsal derinliğe dönük yapıtlarıyla nam salmış İsviçreli yazarın tanıtımı, Tolstoy'u anımsatıyor. Doğunun maneviyatıyla yoğurulduğunu söyleyenlerin haklılığını kişilik tanımında görüyor, eserlerinden anlıyoruz. Açıklama sinelini hayata bakış açısı verir, karşılaştığı zorluklar neticesinde sergilediği yaşam tarzı tasdik eder. Karşılaştığı zorluklardan dolayı yaşadığı bunalım ve sıkıntılardan uzaklaşmak için doğuya yolculukları aydınlatır. Binae-naleyh, onu bu yola koyan medeniyetin yeniden değer kazanabileceğine dair inancı olduğunda şüphe yaratacak hiçbir unsur bulunmaz- yoktur. Nesnel yapıtlarına dizdiği cümleler arasında okumalarından anlaşılabilir gelenler, müellifin derin içgörüşünü belirler. İnsanlığı bir bütün olarak görmesi yazara hususi özellik kazandırır, eserlerinde sezdirir; kişiliğin esere sızması örneğinde Tolstoy ile birebir, tıpatıp aynıdır. Birbirlerine yakınlıktan fazlası olur, eksiği yoktur; hata eşitlikte buluşmalarını gösterir.

Karşılaştırmalı edebiyat verilerinde eserleri konuşturmak gerekir, aralarında bağların nitelikleri tespit edilmelidir; müelliflerin şahsi özellikleri, düşünce belirtileri, fikir üretimleri nazari itibarda gösterilmelidir. Yüzeyi sakın görünen denizin derinliklerinde çırpınan dalga sesini, ruhun yankısında duymaları neticesinde tarihi olaylara anlam biçimleri, karmaşık insan ilişkilerine renk vermeleri, birbirlerine yönelmelerini tamamlayıcı olarak algılamaları, verimle değerlendirmelerde zenginlik olarak tasvir etmeleri, farklı kültürlerden gelen yazarları bir araya getirmektedir. Bir toplumun sosyal yapısını, ruh seviyesini, insanlık biçimini, vicdanının hesap verişini, uygarlığın gelişimini, kültürün seviyesini, algının biçimlenmesini yansıtan en güçlü mecranın edebiyat sanatı olduğu denilirse, yazarların bu sahnede bir araya gelmeleri doğal görülür. Özelliklerinde buluşmalar bir başkadır. Karşılaştırmalı edebiyatın derin köklerine inmeyi hatırlatır. Düşünsel derinliğin yazınsal biçimde eylemlerin dil bilinci ve anlatımın estetik bedeni yazanın nasılını gösterir, metnin nesi kimliğinde aranır.

*

Türk- İslam kaynaşmasıyla oluşan uygarlık temelinde inşa edilen kültür eserlerine konu eden yazarların kişiliklerini ve eserlerini tanımaya devam edelim, karşılaştırmalı edebiyat anlamında. Bu konuda edebiyat tarihine damgasını vuran tanınmış yazarlardan biri de hiç şüphesiz Andre Gide'dir. Kuzey Afrika'ya (Tunus'a) yaptığı

yolculuk neticesinde farklı coğrafya ve kültürle tanışması, yazarın ufkunu değiştirdiğini kişisel biyografisinden öğreniyor, eserlerinde yankılarından seziyoruz. Bu seyahatinden çok şeyler öğrendiği her haliyle belli oluyor. Beyin düşünce üretir, yaşam gerçekliği belirtir fikrini özel üslubuyla eserlerine söylediği görülür. Çölün kısıtlayıcı doğa verilerinde insanların tabiatla kaynaşmalarını özgürleştirici anlamda nitelendiriyor, özelliklerin derinliklerine inmeyi hüner seçiyor. Yaşadığı atmosferin havasını teneffüs etmesiyle ruh rahatlığına kavuştuğunu söze getiriyor, kültür çeşidine duygusalılığıyla sarhoş olduğunu itiraf etmeden andırıyor, olan bitenleri yerinde seyretmesiyle gerçekleri tanıması önyargıları kırılmalarına yaradığını yazılarında belirliyor, gerçeklik önünde eğilmeyi insani vazife görüyor, doğruları yaymayı hedef biliyor, tek amacı ruhuna rahatlamak olduğunun işaretlerini veriyor. Öğrendiklerini kişisel bilgi zenginliği olarak nitelendiriyor, yazıya dökmeyi insanlık borcu anlamında değerlendiriyor. İçsel anlamlandırmanın dış dünyayla bağ kurması, düşüncelerini kitaplaştırmakla gerçekleştiriyor; toplumsal normlarla oluşturan sosyoloji dokuyu (din, ahlak, örf, adet ve saire) içindeki bireysel psikoloji ile harmanlamasında engelleri derlemeye alıyor; önyargılı baskının kişisel özgürlüğe mani olduğu sonucu geniş kitleyi tanıtıyor; yazı yoluyla. Toplumun öngörülerıyla bireyselliğin çeliştiklerini kaleme alması nedenini kalbin derinliklerinde seziyor. Kişinin iç dünyası ve cem birliğin düzeni nizami arasında gerilim, sosyalleşmeyi perdelediği sonucuna vardığı anlaşılıyor. Vicdanın çalıştırdığı sorumluluğu yerine getirmekte günahattan kaçmak nitelikte görüş belirtisi, toplumsal kurumları yıpratmadan toplumsal yaşamı uyumlaştırmaya yarayacağına inanıyor; bıraktığı izlenim algısında. Vicdansızlara toplumsal baskıyla birlikte yaşamın sağlanması kaçınılmazlığı neticesinde oluşturulan yasaları, vicdansızlara karşı toplumun baskısı anlamında değerlendirdiği anlaşılıyor. Toplumun ferde baskısı, şahsiyetin savunmasında isyan duygularını kaşıdığı bağını, sosyoloji- psikolojisi denilen mantıkla açıklıyor. Toplumun bireyi batakılıkta boğduğu fikrini açık ve net ortaya koyuyor. Afrika'dan döndüğünde, Avrupa'nın boğucu ahlakından kaçtığını söylemeye hazırlanıyor, yeniden Paris'te bulunmasıyla batakılıkta boğulduğu beyanında bulunuyor ve "Paludes" ("Batakılık" çev. Hikmet Kazel, 2022) eseri meydana çıkıyor. Sosyal saygınlık ve bireysel özgürlük konusunu Afrika izlenimleri bağında betimliyor (içinde çelişki, düzenlilik, uygunsak, uyumsuzluk gibi), duysal özgürlüğün toplumsal kurallarla örtüşmesi üzerinde duruyor, olumsuz sonuçları tüm çıplaklığıyla açığa vuruyor. Durum değerlenmesini, Doğu- Batı ekseninde izlediği görülüyor, dolayısıyla Batı zihniyetini ikiyüzlülükle suçluyor. Devamında, toplumsal birlik içinde bireylerin yalnızlıklarını, kalabalık içinden insanının kaybını, insanlığın incitilmiş gerçeğini ve benzeri olumsuzlukların aydınlanmasına ışık tutuyor; bireyin vicdan sesini toplumsal dokuya örnek istediğini gizlemiyor, kurumsal engelleri aşmayı teşvik ediyor, kişinin sistemleşmesinde

kalıplanmış toplumsal ilkelerine bastırılan kılıfları yırtmayı görev biliyor.

Bireyin özgürlük aşkı ve hürriyete kavuşma hevesi insani değer olarak bilinir. Farklı görüşlere saygı, değişik kültürlerle değer tanımı ve hoşgörünün benzeri gösterileri ahlak tasında tartılır. Sözü edilen yazar bütün bu değerlerin en önde gelen temsilcisi olsa gerek. Dolayısıyla, toplumsal klişeden kurtuluş reçetesini yazması bundan doğuyor, "La Porte, étroite" ('Dar Kapı' çev. Buket Yılmaz, 2021) yapıtı olduğu gibi. Kural ve irade babında kişinin toplum içinde davranışını fıtrat kaynağında göstermeye çalışıyor, İslam uygarlığıyla yakından tanışması ışığında, insanlıkla kodlanmış anlamında, bireyin sosyalleşmesini doğallığıyla alakalandırıyor, dolayısıyla "Symphonie pastorale" ('Pastoral Senfoni,' çev. Buket Yılmaz, 2021) adıyla muntazam bir im yaratıyor. (İslam'ın doğallık vurgusu karşısında, Hristiyanlığın kişiyi ilahlaştırmada kıyaslamasını, bir rahibin kör bir kızı 'Kurtarma' hadisesini anlatırken, cinsel ve duygusal sömürüye dönüştüğünü yazar. Tanrı adına hareket ederken kendi arzuların tatmin eder cümlesiyle her şeyi anlatmıştır /Kilisenin eseri yasaklaması hiçbir işe yaramamıştır. Nobel Edebiyat Ödülü /1947/ kazanmasına engel olmamıştır) Sahra altı Afrika'sını bir yıl içinde (1926- 1927) boydan boya seyahat etmesi, Fransız sömürgeciliğin zulmünü tüm teferruatlarıyla kaleme almasına kovaladığı görülüyor, vahşet davranışları incelemeye aldığı biliniyor, gözlerine inanması zor olduğu gerçeği: 'Avrupa, 'Medeniyet' maskesiyle barbarlık yapar cümlesiyle beyan ediyor.

Edebiyatın sanatsal zenginliği yararlı olgusuyla anımsanır, değer üretim amaçlarıyla incelenir, değerlerin değerlendirilmesiyle netleşir, kültür farklılıkların tanışıyla değerlerin artırılması beklenir, bereketin verimleşmeleri tabiatıyla seyredilir. Farklılıklara yaklaşım farklı açıdan seyredilir. Çeşit rengin zengin gösterisi ve haricin yersizliği, yabancılığı ötekileştirme gereği örneği gibi. Duyurucu girişimlerin farklılıkları, doyurucu verileriyle tanımlanır. Sanat, değer üreticiliği ile tanılandırılır. Taş örgüsüyle bina edilen mimari eserler misali, söz dizimi ile anlatımın betimleme becerileriyle edebiyatın oluverişi. Karşılaştırmalı edebiyat dediğimiz sanat biçimi, kültürler arasına köprü inşa oluşturmakla gerçekleşir. Batının Doğuda varlığı, Doğu'yu Batı'ya anlatımında netleşir. Andre Gide benzerinde tasdik örneği misali. Doğuyu Batı kalemile yazan ve Batı'yı Doğu kalemile anlatanlar arasında, Sezai Karakoç'u da eklemek gerekir. Hüzünün öykü motifini manzum tahkiyesine dökerken, "Masal" adlı eserini şiirsel hikâyesiyle Doğu- Batı ikileme dokunurken, masalara özgü anlatımını ('Doğuda bir baba vardı/ Batı gelmeden önce/ Babanın oğulları Batı'ya vardı...') girizgâh kelimeleriyle kahırlı öyküsüne örmesi, şiirin tamamına ışıklandırmaktadır. Batı gözlükleriyle Doğu'nun seyri yanında, Doğu dürbünlerinden Batı'yı göreni katmak, tamamlayıcı gereğine katkı sunmak olarak betimlenmelidir.

İnsanlık mertebesi

Hayatın zorladığından güçlenir insan
Yokluğun giderilmesi yük olur beklentinin sırtına
Eksiğinin tamamlanmasında ıslah edilir dünya
İstina denen kıvama geldiğini belirler atılan adımlar
Olgunluk ödev alır yaşam görevlerinde
Yükselir âlemi alamet seviyesine
Yürekleriyle bakanların şaşılmaz seyirlerine
'Özür, kırılan kalbin tedavisidir' sözleri
doğrudur kim söylemişse
Faydası bu anlamında değerlendirilir
Niyettir önemli anlayış biçiminde
'Kimi kuyu kazar her susayan içsin diye
Kimisi de kuyu kazar gelen geçen düşün diye'
Aynının ayırımını böyle anlatır Şemsi Tebriz'i
Özre getirmeyen işlerdir övgüde
Ayak çelme atmak için yaratılmamıştır elbet
Hatırlatması gereken şeyler arasından anılıma geçer
Doğru şeyin doğru kullanımını bilmeyene söyler
Ne söylediğinden nasıl ifade edildiği daha önemlidir
 demiş büyükler
Örnekler vermiş ermişler
'Yanlış üslup doğru sözün celladıdır' demiş
Şeyh Sadi Şiraz- i
Maddiyata vücut bulur benzeri
Her uzuvun bellidir ödevi
Hem de her zaman ve de daimi
Bedenin taşıyıcısıdır sözü edilen uzvun görevi
Gerçeğin bilinmesi hayat tecrübesiyle elde edilir
Bilginin faydası daima değerlidir
Bunun farkında olmak gerekir
Her halukârda sezilmelidir
Hayatın önemli verisidir
Yaşama yön veren önemli etmendir
Eşrefi mahlûkatın simgesi denir
Bunu herkes bilmelidir
'Yıkamakla geçmeyen pislik,
kalplerde bağlanmış hasret ve de art niyettir'
Manevi sahnede bir başka olur insanın değeri
Demek oluyor ki,
Nefsin komutanı olmaktır her şeyin hedefi
Vicdanın askeri olmaktır uygarlığın belirtileri
Yalnızlığa el uzatmak olur asli görevleri
Umarım kalan işleri tamamlamak olur ödevleri
Huzur bulmakta saymanın bitmez marifetleri
Değiştirmeyeceğini kabullenmektir aslın ilkesi
Değiştirmeye soyunmanın cesarettir digger ismi
İkisi arasında fikrin sırrı çözümün işaretidir
Belli ki

Refki Taç

İbrahim Arslan'ın Gazetecilikte 50. Yılı Kutlandı

Kosova'da Türk basınının öncü isimlerinden biri olan İbrahim Arslan'ın meslekteki 50. yılı Priştine Yunus Emre Enstitüsü'nde düzenlenen bir törenle kaydedildi

Kutlama törenine İ. Arslan'ın ailesi, dostları ve meslektaşlarının yanı sıra törene Kosova'nın ilk Cumhurbaşkanı Fatmir Sejdiu, Başbakan Yardımcısı Vekili Emilia Rexhepi, Makedonya Türk Milli Birlik Hareketi Başkanı Erdoğan Saraç, KDTP milletvekili adayları Fidan Brina Jilta ve Enis Kervan, Kosova Türk Temsil Heyeti Başkanı Albay Harun Elitaş, YEE Kosova Koordinatörü Ramazan Yılmaz, TC Priştine Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri Veysel Erdel, Maarif Okulları Müdürü Mehmet Nedim Aslan, Yeni Balkan Müdür Vekili Hacer Sulooça, emekli gazeteci Emine Ademi ile Kosovalı çok sayıda Türk öğretmen, gazeteci, şair, yazar katıldı.

Program, Arslan'ın yarım asırlık gazetecilik serüvenini özetleyen ve birçok önemli kişinin görüşlerine yer verilen özel bir video ile başladı. Ardından söz alan konuşmacılar, YEE Koordinatörü Yılmaz, eski Cumhurbaşkanı Sejdiu, milletvekil adayları Jilta, TMBH Başkanı Saraç, KTGD Başkanı Kasap ve diğerleri, Arslan'ı Kosova'daki Türk toplumunun hafızası olarak tanımlayarak, onun yıllar boyunca ilkeli, cesur ve tarafsız habercilik anlayışından ödün vermediğini vurguladılar.

Yeni Balkan Yayınevi tarafından çocuklara yönelik "Çocuk Dünyası Şiirleri" kitabının yanı sıra hikâye kitabının da yazarı olan İbrahim Arslan, eğitimde çocuk edebiyatının eksik kalması nedeniyle bu eserleri ortaya

İbrahim Arslan (sağdaki) gazetecilikle ilgili anılarını moderatör Münib Engin Noyan'a anlatırken

çıkardığını ve bu yönde yazılarını yazmaya devam edeceğini söyledi.

Programın sonunda, İbrahim Arslan'a 50. mesleki yılı dolayısıyla Kosova Türk Gazeteciler Derneği ve Priştineli Türk öğretmenleri adına teşekkür plaketleri takdim edildi.

Mamuşa 'da Dede İle Torun Sohbeti

Erol Morina, Mamuşa /Kosova

Dede, nasıldi esçi Mamuşa?

Hee evladım.
Ne sorarsın be.
Esçi Mamuşa bambaşkaydı.
Topragı bereçetliydi.
Ektigini içi kati alırdın.
Buğdayı dolu dolu, üzümü bal cibi.
Şindi o tadı bulamaysın, nerde.

İnsanlar nasıl idi dede?

İnsanı mı?
İnsanı islaydi be evladım.
Selam vermeden yanından çimse ceçmezdi.
Kapılar çilitsiz idi.
Aç cir, otur, ye, çay iç.
Çimse niçin celdin demezdi.

Biz azlıkı idık. Ama bir idık.
Kosova'da bi Türk çüyidir Mamuşa.
Az idık ama seveydık birbirimizi..

Düğünler nasıl idi be dede?

Heeey düğünler mi?
Evde olurdi düğün.
Avlida oynanırdı celinle.
Davul zurna sabaha kadar çalardı.
Ne salon var idi, ne lüks araba, ne cüsteriş.

Celin bir süsli sandıkla celirdi.
Bir yüzükle yuva kurardık biz.
Şindi araba ister, salon ister, fotorafçı, ayrı ev ister.
Can doymaz olmuş be evladım.

Şindi niçin büle degişti dede?

Kasaba olmiş burasi be evladım.
Her yeri sera şindi.
Şindi ne bağ kaldı, ne üzüm kaldı.
Çüy yollarında toz içinde koşardık biz.
Şindi yollar cade, beton olmiş.

İş da kalmadı tarlada
Eller nasırlı ama iş yok çı.
Kahveler doli insan.
Cenç oturur, emekli oturur.
Cençlik durmaz bunda.
Alır yoli cider Almanya, İsviçre,
Fransa, Sloveniya'ya...
Ana baba ardlarından bakar.
Aglarlar sessiz sessiz.
Çucugi duymasın diye.

Üzüli mısın buna dede?

Üzülmez miyim be evladım.
Oyunlar citti.
Mahabbetler bitti.
Odalarda oturma ceceleri kalmadı.
Cülmekler duyulmaz oldu.

Esçi resimlere bakaym yabi çere.
"Çüy mi?" derim cendi cendime burasi.
Bu mu şindiçi Mamuşa?

Ben bunda dogdum büyüdüm evladım.
Topragına bastım, suyuni içtim.
Benim memleçetim Mamuşa'dır.

Ahh...
Esçi Mamuşa yok gayri
Çok degişti, çok...

TAVAN

İlâf KÖPRÜLÜ, Kerkük - IRAK

İşte tüm dünyam, çocukluğum, gençliğim, umutlarım ve hayallerim. İşte benliğim, kabullenişim ve yaşama isteğim. İşte manzaram, işte gökyüzüm, kuru kamışlardan örülmüş babaannemin evinin tavanı, lüks süslemelerle nakşedilmiş zengin malikanelerin tavanı değil, evimin sessiz, sakin, hareketsiz, cansız ve nefessiz tavanı. Gözlerimi açar açmaz gördüğüm ilk şey. Beyaz, yok yok kaynamış süt renginde, köşeleri hafifçe sararmış, sol tarafında yeşil siyah küfler, boyası gelmiş sıvaları dökülmüş birkaç santimlik tavan yarısı ve ortasında bir pervane. Pervanenin kanatları ağır ağır dönüyor, bazen duruyor, bazen gölgelerle oynuyor. Bembeyaz pervane, ortasında sarı bir güneş, kanatlarında yorgun dönüş turları. Öyle sessiz, öyle sakin. Bildiğin pervane değil bu. Çok yakın tanıdığım. Hep göz göze geliyoruz. Bana bakıyor, ben de ona. Ama bir de tavan var. Kenarlarda alçıdan yapılmış ince süslemeler tavanda. Kıvrımlı çizgiler bunlar, burunları havada. Birbirlerini takip ediyorlar ve duvara bitişik kayboluyorlar. Zaman zaman burnuma bir çiçek kokusudur geliyor. Açıkta pencere diyorum kendi kendime, bahardır mevsim, ılıktır denizler nehirler, süzülüyordur gemiler mavi gölgeler üzerinde, çuf çuf eden trenler birbirini kovalıyordur, renkli çiçekler açmıştır, kelebekler uçuşmuştur. Bir saatlik bir günlük kelebekler. Halı işi gibi tertemiz dokunmuştur bahçeler. Ama ben onlara bakar mıyım? Yeni sulanmış toprağı ıslak, renkli çiçeklerle bezenmiş saksılara, özgülce uçuşan kuşlara böceklerle, parklarda koşuşan çocuklara, uğur böceklerine, pervane güllerine, lezzetli aşların kaynadığı kazanlara, berrak sularla dolu kuyulara, nehirdeki renkli ve boy boy çeşit çeşit balıklara, bakar mıyım hiç? Merak da etmiyorum öyle. Tavana bakıyorum, yalnızca tavana. Seviyorum, seçiyorum, izliyorum. Gün boyu, yirmi dört saat.

Aşk meşkimiz yok. İki güzel sohbetimiz yok. Dostlukta arkadaşlıktır desen ne âla, o da yok. Öylece bakışıyoruz. Beyaz, bembeyaz tavanla.

Bir ses geliyor pencereden, dinliyorum, teypte doğruca kulağıma sızan şarkılar çalıyor. Bazen annemin yüzü beliriyor tavanın altında, bazen kardeşimin. Bakışıyoruz. Ama daha çok tavanla, bembeyaz tavanla.

Bir zamanlar hiç farkına varmadığım bu süsler şimdi saatlerimi çalıyor benden. Pervanenin her dönüşünü izliyorum. Sayıyorum, bazen karıştırıyorum başa dö-

nüyorum bir daha sayıyorum. Gölgelerin yer değiştirmesini, gün ışığının tavana düşme şeklini, küçük çatlakların zamanla nasıl büyüdüğünü...

Aramızda zaman farklı işliyor. Güneş sabahları gölge vermiyor bize. Kızıl alevlerini cama yansıttığı zaman oluyor ne olduysa. Pervanenin gölgesi büyüyor tavanda. Korkuyorum, bakıyorum, yine bakıyorum.

Eskiden böyle miydi? Hatırlamıyorum. Eskiden ilgimi çekmezdi bu kadar. Belki de hiç izlememiştim. Tavanın desenlerini, üzerine düşen gölgeleri, kılıç darbesine benzer çizikleri... köşelerde beliren örümcek ağlarına bakmamıştım hiç. Sabah uyandığımda tavana bir bakış atar, sonra yataktan kalkar, hızla hazırlanır, koşar koşar çıkardım evden. Koşmak... Ne kolaydı. Ne kolaydı öyle hayatım, hiç aklıma düşmezdi uzanıp tavanı izlemek. İyi ki de düşmezdi, keşke, keşke daha çok koşsaydım. Balkonda yürümek güzel, merdivenlerden inip çıkmak da hoştur. Mutfağa annemin yanına kadar yürümeyi ne ben anlatayım, ne de siz dinleyin.

Yumuşak toprağı basmanın, çimlerin üzerinde yalın ayak yürümenin, suya daldığımda hissettiğim serinliğin kıymetini bilir miydi herkes, sanmam doğrusu. Yürürsün canım, koşarsın. Tırmanırsın bir gün zirveli dağlara. Aşarsın ne kadar mesafe varsa hepsini. Acelesi yok ya. Ama tavanla bakışmak bambaşka, saatlerce, günlerce, aylarca ve yıllarca. Hatta, bir ömür boyu tavanı izlemek. Bunu yapamazlardı işte.

İşte benim gibi burada, yatakta, tavanın altında uzanıp onu hayranlıkla izlemek. Belki de katlanmak ama gözlerimin kıymetini çok iyi biliyorum. Tavanı izleyebiliyorum. Gözlerime teşekkür ediyorum her

sabah, takdir ediyorum, minnettar oluyorum. Sorgulamadan nereye bakışlarımı çevirsem oraya bakıyor gözlerim.

“İyi ki varsın”, diyorum içimden, “sen olmasan ben ne yapardım. Görmek, ne büyük nimet”. Kalbime karşı da mahcubiyet duyuyorum, hâlâ atıyor, hâlâ seviyor.

Ayaklarıma hiç teşekkür etmemiş, hiç takdir etmemiştim. Bedenimi taşıyan sıradan uzuvlar gibiydiler. Gün içinde iki tane bacağımın olduğunu hatırlamazdım bile. Görmesem, aklıma gelmezlerdi. Kollarım, onlar da vardı işin içinde. Hisliyidiler bir zamanlar, diriydiler. Resim yapar, kahve içerdim. Parmaklarımı özleyeceğimi, nereden bilebilirdim ki? Vardılar oradaydılar. Hisliyidiler, diriydiler, canlıydılar bir zamanlar.

Her şey nasıl oldu? O anı hatırlamaktan kaçınıyordum hep. Ama hatırlıyordum. Düşünüyordum. Düşünmekten kaçtıkça, düşünmeye başlıyordum. Hep hatırlıyordum. O çarpışma anını, takla atan arabayı, camların hurdaya dönüştüğü, dünyanın aniden başıma yıkıldığı. Çırpınan kalbimi, bacaklarımı hissetmemeyi... tekrar tekrar izliyordum tavanda, pervanenin dilsiz kullar gibi sakince dönen kollarında görüyordum.

-Zamanla alışır, diyorlardı bazıları.

Ancak alışmaktan ziyade hissizleşmekti bu.

-Olmuşla ölmüşe çare yok. Neyse ki hâlâ hayatta, nefes alabiliyor, buna da şükür, diyorlardı.

Haklıydılar. Şükür, çok şükür. Görebiliyorum ve nefes alabiliyorum. Bacaklarım artık bana ait değiller. Sadece oradalar. Orada olmalarına şükrediyordum.

Ayakkabılarımı fırlatıp attığım, tembellikten bütün gün evde yattığım zamanların anısı üst üste yığılırdı geceleri. Hiç giymediğim, giymediğim gıcır gıcır yeni ayakkabılarım vardı. Hepsini dolaba kaldırmışlardı. Şimdi bir çift ayakkabıya sahip olmanın ne anlama geldiğini daha iyi anlıyorum. Ayaklarıma değen sert zemini, adımlarımın sesiyle yankılanan sokakları, yürürken dalgınca taşlara vurduğum günleri... Çıplak ayakla toprağa basmayı, ayağıma batan kuma karışmış sivri taşları ve kapıların kenarına çarpan serçe parmağımın acısını. Özlüyorum.

Bir gün kaybedeceğimi bilsem, kollarımla sıkıca sarılırdım sevdiklerime. Ellerimle sadaka verirdim, sıcak çay bardağına dokunurdum, yemekler hazırlar, yazılar yazar, kapağına dokunmadığım ne kadar kitap varsa sayfalarını parmaklarımla tutar, çevirirdim. Merdivenleri kullanırdım, yürür koşardım parklarda. Evimin hiç uğramadığım köşelerinde oturur, iki rekat namazımı ayakta kılardım.

Şimdi tavanı izliyorum. Hep tavanı, süt beyazı tavanı. Dünyam, çocukluğum, gençliğim, umutlarım ve hayallerim. Eskiden gözlerimi açtığımda gördüğüm ilk şeydi, şimdi ise gördüğüm tek şey. Tavanım, süt beyazı tavanım...

UNUTULMAZ ÇOCUKLUĞUMUN PRİZREN'İ

Dere sesi uykumun ninnisi,
Yüzmeyi öğrendiğin Bistriçası.
Mahallem Çoraga sokağım saraçlar
Oyun oynarken açılırdı evimizin kapısı,

Emine Ablam seslenirdi ;
Çazim koş radyoda çalay
Zayko kokorayko şarkısı,
Ya da Drandafilme kraşte,
Ya da igran sitno lepo brate
daymi deset banke şarkıları
yeni aldığımız Nikola Tesla
marka radyomuzda.

Ah ah ne de güzel kokardı
velişah camii yanındaki peynir
sebze pazarında şar peyniri kokuları.

Kulağımıza çalınırdı yumuşak sesli
Arnavut köylü satıcı kadın sesleri;
Hadi vo hadi vo.
Ya alıcı Prizren kadınların
Mamuşalı satıcılara
neka mırı bu biberlerin kilosi soruşları.
Hep birlikte yaşardık
kavgasız kosova halkları
Geçti gitti o güzel yıllar
Geriye hatırası kaldı

Kâzım Zaim, Kuşadası/Türkiye

Arnavutlar'da Mevlid Merasimi Geleneği

Dr. Selim SELİMİ¹

Mevlidin, Peygamber'imiz Hz. Muhamed a.s.'ın doğum günüyle doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Uzun zamandan beri Peygamber Efemimiz'e karşı sevgilerini göstermek amacıyla Müslümanlar tarafından geleneksel bir şekil alıp Müslümanların sosyal hayatında önemli bir kutlama merasimi olarak yertutmuştur. Türk toplumunda olduğu gibi Arnavut ve diğer Müslüman toplulukları arasında da değişik vesilelerle sık sık mevlid okuma toplantıları örgütlenmektedirler. Bu tür Mevlid okuma organizasyonlarının Müslüman toplumu için başta dini, sosyal, ahlaki ve kültürel gibi çok sayıda faydasının olduğu söylenebilir.

Bu konuyla ilgili de Arnavut edebiyatçıları özellikle Beyteci denilen yazarlar tarafından onlarca mevlid eserleri ortaya çıkarılmıştır. Mevlide de bir tür eser olarak bir yanı bırakılırsa, bunun öte yanı Hz. Peygamberimiz a.s.'a olan sevgimizi, değişik sebeplerle bir araya toplanarak salavatlar dile getirmek, mübarek ismini yaşatmak, şefaatine nail olmak gibi inancımızın da birifadesidir. Mevlid yüz yıllarca Kosova'da da hiç değerini kaybetmeden cami ortamlarında Peygamberimizin doğduğu Rebiul Evvel ayın her yıl dönümünde özellikle 2000 yılları sonrası Kosova İslam Birliği'nin Müftülükler aracılığıyla yapılan organizasyonlarda bunun yanı sıra evlerimizde değişik vesilelerle güzel sesli hocalar tarafından okunarak varlığını sürdürmeğe devam etmiştir. Arnavut dilinde yazılmış Mevlidle ilgili engin kapsamlı çalışmaları Faik Luli ve İslam Dizdari tarafından "Mevludet në gjuhën shqipe" (Arnavut Dilinde Mevlidler) başlıklı eser toplam 712 sayfalık 20 Mevlid eserin orijinallerini vererek bu eserlerin çoğu, Arap alfabesiyle yazılmış, en derli toplu bir çalışma olarak kabul edilmektedir.

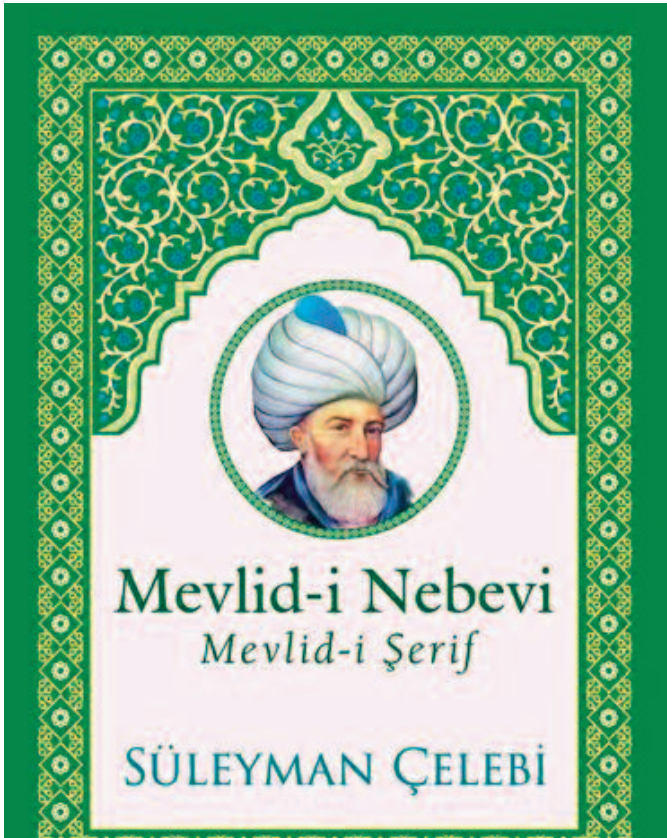
Yaptığımız bu çalışmamızda Arnavutlar arasında mevlidin yeri, mevlidin Arnavutlar arasında yazılmış değişik yazarlar tarafından tarihi süreçleri, Arnavut toplumunda mevlid okuma buluşmaları ve Tahir Popova'ya nispet edilen "Manzûmetul mevlûd fî ef-dali-l mevcûd bi lisâni-l arnaud" adlı mevlidi ve Süleyman Çelebi'nin "Vesiletün-Necat" adlı eserin Kosova ve Kuzey Makedonya'da Türkleri arasındaki okunma geleneği anlatılmağa alışılmıştır.

Mevlit kelimesinin Türkçe kaynaklarda doğma, doğum zamanı, doğum yeri, Hz. Muhammed'in doğumunu ve hayatını anlatan mesnevi, bu mesnevinin okunduğu dini tören gibi anlamları ifade ettiği görülmektedir. Arnavutçada "mevlud" ve "mevlyd" olmak

üzere iki farklı ifade bulunmaktadır.

Balkanlar ya da Rumeli diye ifade edilen coğrafyada yaşayan Müslümanlarda Hz. Peygamber sevgisi ayrı bir anlam ifade etmektedir. Rumeli insanında peygamber sevgisi bazen şiirde bazen nesirde yankı bulmaktadır. Beş asırdan fazla Osmanlı Devleti idaresi altında kalan Rumeli topraklarında Hz. Peygamber'e duyulan aşk ve sevgi, başka hiçbir insana karşı hissedilmemiştir. Yine Rumeli insanı, gönlündeki peygamber aşkını, mahza Mevlit Kandili olarak bilinen Rebiülevvel ayının 12. gecesinde coşkulu bir şekilde hisseder ve yaşar. Osmanlı'nın bir parçası olan Balkanlar'da mevlit geleneği, fert ve toplum hayatının kıymet ifade eden bir değeridir. Bu sebepten dolayıdır ki mevlit ve mevlit merasimleri Rumeli'de oldukça sık yapılmaktadır. Son zamanlarda bazı bölgelerde kısmen değerini yitirmeye başlamış olsa da hâlâ yaygınlığını sürdürmektedir. 2022 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yayımları arasında çıkarılan "Süleyman Çelebi ve Mevlit Geleneğimiz" başlıklı bildirilerde, Mevlit yazmalarının tarihsel süreci, çok tefferruatlı olarak anlatılır. Hazret-i Peygamber (S.A.V.) zamanında bazı sahabelerin Hazret-i Peygamberi (S.A.V.) öven şiirler yazdığını, sahabelerden sonraki zamanlarda da Hazret-i Peygamberin (S.A.V.) hayatını anlatan manzum eserlerin yazılmasına devam edildiği ifade edilir. Araplarda başlayan mevlit geleneğinin, diğer milletlere geçişi ve Türk edebiyatındaki yerine değinilir. Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i (Vesiletün-Necat) hakkında verilen bilgi oldukça geniştir.

Vesiletü'n-necât'ın bu şöhreti sadece Türk şairlerini etkilememiş, metni Arapça, Boşnakça, Arnavutça, Kürtçe, Çerkesçe, Gürcüce, Rumca, Sevahil Dili, Almanca, İngilizce, Fransızca gibi dillere tercüme edilmiştir. Özellikle Balkan coğrafyasında Süleyman

Çelebi mevlidi okunduğu gibi, Arnavut ve Boşnak dillerinde de birçok mevlit eseri kaleme alınmıştır. Eserin farklı zamanlarda şerhleri yapılmış, geniş bir coğrafyada sevinç ve matem günlerinde toplumu bir araya getiren iksir olmuştur. Bu sebeptendir ki, UNESCO ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022 yılını Süleyman Çelebi anma yılı olarak ilan etmiştir. Bu vesile ile ülkemizde ulusal ve uluslararası düzeyde birçok bilimsel toplantılar tertip edilmiş, kitap ve makalelere konu olmuştur.

Mevlid'in giriş bölümü, Allah'a şükür ve dua, Hazreti Peygambere (S.A.V.) salat ve selam, O'nun (S.A.V.) ailesine ve arkadaşlarına selamlar. (Besmele, Hamdele, Salvele) 2. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Doğumu, 3. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Çocukluğu, 4. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Peygamberliği, 5. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Miracı, 6. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Mucizeleri, 7. Hazreti Peygamberin (S.A.V.) Vefatı, 8. Mevlid duasıyla tamamlanır.²

Faik Lulive İslam Dizdari'nin yaptıkları çalışmalar, Arnavutça yazılan 23 adet mevlit, eser isimleri başlık yapılarak tek tek verilerek anlatılır. Mevlitler transkripsiyonlu, tam metin olarak kitapta yer alır. Ayrıca iki mevlidin de (Hafız Ali Ulqinaku ve Tahir Popoves Mevlitleri) Arap alfabesiyle orijinal metnine yer verilir. Kitapta bulunan mevlit eserleri yazarları şunlardır:

1. Hasan Zuko Kamberi Mevlidi, (Mevludi i Hasan Zyko Kamberit)
2. İsmail Floçi Mevlidi, (Mevludi i İsmail Floqit)
3. Hafız Ali Ulqinaku Mevlidi, (Mevludi i Hafız Ali

Ulqinakut)

4. Tahir Popove Efendi Mevlidi, (Mevludi i Tahir Efendi Popovës)
5. Çam Mevlidi, (Mevludi Çam)
6. Hafız İslam Çelebi Mevlidi, (Mevludi i Hafız İslam Çelebiut)
7. Mehmet Salih Efendi Mevlidi, (Mevludi i Mehmet ef. Salihut)
8. Şefki Hoca Mevlidi, (Mevludi i Şefki Hoxhaj)
9. Hafız Ali Korça Mevlidi, (Mevludi i Hafız Ali Korçës)
10. Hafız Abdullah Zemblaku Mevlidi, (Mevludi i Hafız Abdullah Zemblakut)
11. Şeyh Ahmet Şkodra Mevlidi, (Mevludi i Sheh Ahmet Shkodrës)
12. Hafız İbrahim Daliu Mevlidi, (Mevludi i Hafız İbrahim Dalliut)
13. Zeynullah Yaşari Mevlidi, (Mevludi i Zejnullah Jasharit)
14. Farudin Osmani Mevlidi, (Mevludi i Farudin Osmanit)
15. İdris Lamaj Mevlidi, (Mevludi i Idriz Lamaj)
16. İlmi Velu Mevlidi, (Mevludi i İlmi Velut)
17. Şevket Kraya Mevlidi, (Mevludi i Sheuqet Krajës)
18. Yunus Metani Mevlidi, (Mevludi i Jonuz Metanit)
19. Ferit Vokopole Mevlidi, (Mevludi i Ferit Vokopolës)
20. Şeyh Cemali Şehu Mevlidi, (Sheh Xhemali Shehut)
21. Abdullah Süleyman Konispol Mevlidi, (Mevludii Abdullah Sulejman Konispoli)
22. Hacı Çiçko Mevlidi, (Mevludi i Haxhi Çiçkos)
23. Molla Mehmet Hasani Mevlidi, (Mevludi i Mulla Mehmet Hasanit)³

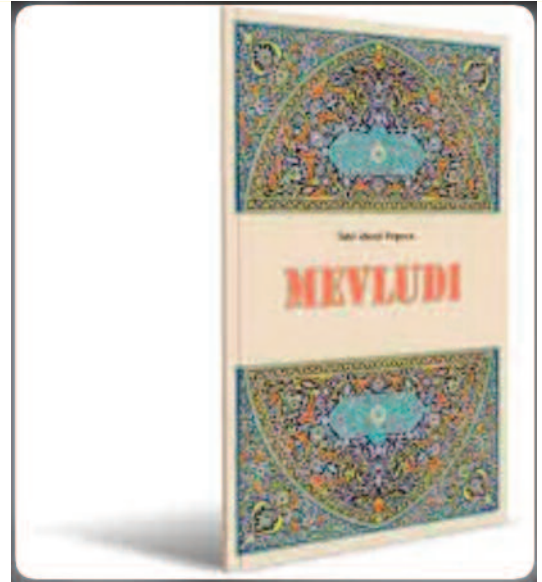
Kitapta Arnavutça mevlitlerin ilk olarak ne zaman yazıldığı ve hangi vesilelerle hangi mekânlarda okunduğu konusunda da çeşitli bilgilere yer verilir. 1800'lü yılların hemen başında yazılmaya başlanan ilk Arnavutça mevlitler, çok yakın zamanlara kadar devam eder. Mevlitler, mevlit kandillerinde, düğün, sünnet, cenaze törenlerinde okunur. Ayrıca özel günlerin dışında, çeşitli vesilelerle evlerde, camilerde ve tekkelerde de zaman zaman okunmakta olduğu ifade edilir. Arnavut şairlerin eserlerine, kelime kadrosu açısından bakıldığında, kullanılan kelimelerin farklılıklar gösterdiği anlaşılar. Kısa aralıklarla çok sayıda mevlit yazılmasının sebebi, Arnavutça konuşulan bölgelerde, konuşma dilinde farklılıkların olması veya neslin Osmanlıca ağırlıklı kelimelerle yazılmış mevlitleri tam olarak anlayamamasıdır. Arnavutçanın konuşulduğu bölgeler; Arnavutluk, Kosova, Makedonya, Karadağ, Preşova Vadisi, Yunanistan'daki Çameriya bölgesidir. Komünizm rejiminin bu bölgelerde uygulanmaya başlamasıyla birlikte, dini konularda hassasiyeti olan insanlar yurt dışın aözellikle de Amerika ve

Kanada'ya gitmiştir. Giderken de dilini, dinini, yaşam tarzını, Arnavut geleneklerini buralara taşımıştır. Dolayısıyla bazı mevlitlerin Amerika'da yazıldığını, okunduğunu ve basıldığını, bu eserden öğreniriz. Arnavutça yazılan mevlitlerden bazıları, Süleyman Çelebi'nin mevlidine konu, şekil ve üslup olarak çok benzer, hatta çoğu zaman birebir taklit eklindedir. Arnavutça mevlitlerden ütanesi çok önemlidir. Bunlar diğerlerine göre daha geniş bir sahada bilinip okunmaktadır. Buna göre Hafız Ali Korça Mevlidi Orta ve Güney Arnavutluk'ta, Hafız Ali Ulqinaku Mevlidi Kuzey Arnavutluk'ta, Tahir Efendi Popova Mevlidi ise, Kosova bölgesinde daha çok bilinmektedir.

Kosova'da yaşayan Arnavutlar arasında yaygın olarak okunan Tahir Popova mevlidir. Tahir Efendi Popova'nın Mevlidi hakkında kısaca bazı bilgileri sunulalım. Tahir Efendi gürümüz Kosova'sının Vıçitırın kasabasına bağlı Popova köyündedir. Ölmüş ve 1949 yılında Tiran'da vefat etmiştir. Hasan Kaleşi'ye göre Tahir Efendi 1890 yılında İstanbul Şehzade Medresesi'nden mezun olduktan sonra Yeni Pazar Rüstiyesine tayin edilmiştir. Tahir Efendi'nin "manz-funetu'l-mevlud fi fadli'l-mevcudbi'l-lisar-u'l-arnavud" adıyla Süleyman Çelebi'nin mevlidinden Arnavutçaya yaptığı uyarlamasının, çok kesin olmamakla birlikte, kendisinin İstanbul'daki talebeliği sırasında, yani 1885-1890 yılları arasında yazılmış olduğu düşünülmektedir.⁴

Tahir Efendi Mevlidi olarak bilinen uyarlama, nakaratlar dahil, toplam 230 beyitden oluşmaktadır. Her beyit kendi arasında kafiyeli olup Kosova'da konuşulan Gega lehçesidir. Mesnevi Münacat, Viladet, Risalet, Miraç ve Rihlet fasıllarından oluşmaktadır. Bu eserin ilk transkripsiyonu Kosova Uleması Teşkilatı Komisyonu tarafından yapıp 1965 yılında Priştine'de yayınlanmıştır. Ondan sonra Zejnullah Jashari tarafından yapılan bir transkripsiyon 1967 yılında Ankara'da neşredilmiştir. Sherif Ahmeti tarafından yapılan transkripsiyon ise dönemin Arnavutçasına uyarlanarak 1984 yılında Priştine'de yayımlanmıştır. Bu mevlidin en son transkripsiyonu 2007 yılında Priştine'de basılmış olup Kosova'da Arnavutça okutulan tek mevlit olma özelliğini günümüzde de muhafaza etmektedir. Tahir Efendi'nin Arnavutça mevlitleri hakkında 1990'lı yıllardan sonra hem şarkiyatçılar hem de ilahiyatçılar çeşitli incelemeler yapmışlardır. Kosova'da İslam Birliği tarafından 22 Nisan 2009 tarihinde "Arnavutlarda Mevlit" başlıklı bir bilimsel toplantı düzenlenmiş ve burada sunulan bildiriler 2010 yılında kitap halinde yayımlanmıştır. Bu konferansta toplam 25 bildiri sunulmuştur.

Her ne kadar 1990'lı yılların başından itibaren

Vehhabi/Selefi anlayışının etkisinde kalan bazı gruplar ve bazı ilahiyatçılar tarafından mevlit okumanın, dinlemenin ve mevlit merasimi düzenlemenin ve bunlara iştirakin bidat olduğu konusunda yanıltıcı bilgiler yayılsa da halkın büyük bir kısmında mevlit hâlâ güncelliğini korumayı başarmıştır. Hem camilerde hem de evlerde mevlit okunmakta ve mevlit merasimleri düzenlenmeye devam edilmektedir. Bu husus Makedonya'da Kosova'ya nazaran daha canlıdır. Makedonya ve Kosova'da Türkçe mevlit, Süleyman Çelebi'nin mevlidi Osmanlıca harflerle veya latin harfleriyle okunmaya devam etmektedir. Oysa, Arnavutça okunan mevlitler ise çoğunlukla Tahir Popova mevlidi Osmanlıca ve Latin harflerle okutulmaktadır. Fakat, yer yer farklı mevlitlerin de okunduğu bilinmektedir.

KAYNAKÇA

Faik Luli, İslam Dizdari, Arnavutça Mevlitler (Mevludet Në Gjuhën Shqipe) İşkodra, Arnavutluk (Shkodër), 2002,
 Nehat Krasniqi, "Mevludet ne letersin shqipe me alfabet arab" Dituria Islame, sayı 30-31, Kasım•Aralık 1991

¹Priştine İslami İlimler Fakültesi, selim.678@hotmail.com

²Faik Luli, İslam Dizdari, Arnavutça Mevlitler (Mevludet Në Gjuhën Shqipe), İşkodra, Arnavutluk (Shkodër), 2002, s.22-23

³Age. s.23

⁴Krasniqi Nehat, "Mevludet ne letersin shqipe me alfabet arab" Dituria Islame, s. 23-28, Kasım•Aralık 1991.

Prizrenli Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi Şiiri

Dr. Altay Suroy

Geçmiş yılların birikmiş tozları altında kağıt tomarına el uzanınca bir hazine ile karşılaşmış. İçinde Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'nin Divanı, şeyhlik icazetnamesi ve birtakım belegelerin olduğunu öğrenen oğlu Atşan Tokmak Arap harfleriyle yazılmış bu kağıt tomarı Gülten Samataş ve Aliyar Şenel aracılığıyla Ünal Şenel'e iletilmiş. O da keyfiyeti AKDEM AKADEMİSİ VAKFI başkanı Dr. Fahrünnisa Bilecik Hanımefendi'ye bildirince Dr. Nevrihal Bayrar'ın da dahil olduğu üç kişilik ekip tatarından Prizrenli Şeyh Yusuf Efendi Divanı hazırlanıp 2024 yılında kitap olarak yayınlanmıştır.¹

Prizren ve Kosova'da Osmanlı dönemidivan edebiyatının en son yazarlarından olan tasavvuf ehli Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'yi ve divanını tanıtmak amacıyla Prizren'in de dahil edildiği tanıtım programında duyduklarımın heyecanlanmamak olanaksızdı. Divanın hazırlanıp yayınlanması için emek veren hocalarla hayırseverlerle tanışmak da latılması zor olan bir duyguydu.

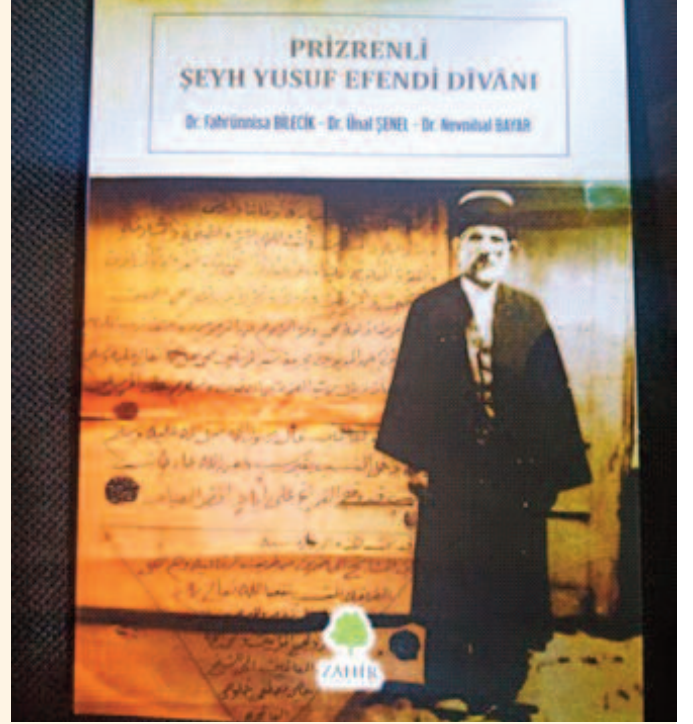
1885 yılında Prizrende doğmuş ve 1963 yılında vefat etmiş, kendini tasavvufa adanmış, Rifai şeyhi olarak tekkesinde hizmet etmiş Balkanların değerli şahsiyetlerinden biri olan Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi düşlerime girdiği için hakkında bir şiir yazamadan sakinleşmem mümkün olmayınca duygularımı devamdaki şiire döktüm.

Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi
Balkanların bağrında bir nur yanardı,
Turan'ın incisi, karanlıkları sarardı.
Şeyh Yusuf'tu adı, gönüllerde yer tutan,
Bir gözünü feda edip, Hakk'a doğru koşan.
Rifai taciyla gönüllere ışık saçtı,
İlahilerle aşkı, divanıyla sırlar açtı.
Nefsini bilen, makamı Hak'tan görürdü,
Bu dünya fanidir der, baki gül büyüdü.
"Dil verme faniye," der, "gülzarı baki ara,"
Ağla bülbül gibi, vuslatı Hak'ta ara.
Tasavvufun derinliğinde rehber olur,
Ömrü 1885'te başlar, 1963'te son bulur.
Tekkesinde yankılanır zikri-i Hakk'a çağırısı,
Kalan bir miras değil, ilminin yapısı.
Prizren'in göğsünde bir yıldız gibi parlar,
Geleceğe bir ışık, geçmişi bize yırlar./24 11 2024, Prizren/
Ayrıca bu şiiri yorumlamaya çalıştım. Şiir, yalnızca bir tasavvuf ehlinin hayat hikayesini anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda manevi mirasın derin anlamlarını da okuyucuya sunuyor.

Şiirin Genel Çerçevesi

Şiir, Gazi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'nin hayatını ve manevi yolculuğunu destansı bir üslupla anlatmaktadır. Onun bir savaş gazisi, bir tasavvuf ehli ve bir divan yazarı olarak Balkanlar'a ve İslam dünyasına bıraktığı izler vurgulanmıştır. Bu bağlamda şiir, hem biyografik bir anlatı hem de bir ahlaki öğüt niteliği taşımaktadır.

Şiirin İlk Dörtlüğü: İdealize Edilmiş Şahsiyet

Balkanların bağrında bir nur yanardı,
Turhan'ın incisi, karanlıkları sarardı.
Şeyh Yusuf'tu adı, gönüllerde yer tutan,
Bir gözünü feda edip, Hakk'a doğru koşan.
Burada ben Şeyh Yusuf Efendi'yi bir ışık kaynağı olarak tasvir ediyorum. Onun Balkanlar'daki manevi mirası, "karanlıkları aydınlatan bir nur" olarak tanımlıyorum. Bu, hem onun dini liderliğine hem de halk üzerindeki etkisine bir atıftır. Aynı zamanda, bir gözünü Balkan Savaşları'nda kaybederek Gazi unvanı alması, onun fedakârlığını ve cesaretini ölümsüzleştiriyor.

Orta Bölüm: Tasavvufi Derinlik ve Öğütler

Rifai taciyla gönüllere ışık saçtı,
İlahilerle aşkı, divanıyla sırlar açtı.
Nefsini bilen, makamı Hak'tan görürdü,
Bu dünya fanidir der, baki gül isterdi.
Bu bölümde, Şeyh Yusuf'un tasavvufi yönü ön plana çıkıyor. Rifai taci, onun bir tarikata mensup olduğunun ve bu yol üzerinden insanlara ışık tuttuğunun sembolü. Ayrıca, divanında yer alan öğütler, dünya hayatının faniliğini ve Hak yolunun gerçek mutluluk olduğunu dile getiriyor. Bu mısralar, tasavvufun ana temaları olan nefsin terbiyesi ve ilahi aşkın peşinden gitme anlayışını yansıtıyor.

Şeyhin Sözleri Üzerine

"Dil verme faniye," der, "gülzarı baki ara,"

Ağla bülbül gibi, vuslatı Hak'ta ara.

Burada Şeyh Yusuf'un ilahilerinden aktarılan bir öğüt yer alıyor. Dünya nimetlerine aldanmamak, kalıcı olanı aramak ve Allah'a yakın olmayı amaçlamak, tasavvufi yaşamın temel

değerleridir. Bu ifadeler, onun derin bir manevi bilince sahip olduğunu ve bu bilinci halkıyla paylaştığını göstermektedir.

Son Bölüm: Manevi Miras ve Ölümsüzlük
Tekkesinde yankılanır zikir-i Hakk'a çağırısı,
Kalan bir miras değil, ilmin ta kendisi.

Prizren'in göğsünde bir yıldız gibi parlar,
Geleceğe bir ışık, geçmiş bize yırlar.

Bu bölümde, Şeyh Yusuf Efendi'nin bıraktığı miras ölümsüzleştirilir. Tekkesinde okunan zikirlerin bugün bile yankılandığı, yazdığı divanın ilmin bir simgesi olduğu anlatılmaktadır. Bu mısralar, onun yalnızca kendi dönemine değil, geleceğe de ışık tuttuğunu, bir "yıldız" gibi parladığını simgeler.

Şiirin Mesajı ve Şeyh Yusuf'un Manevi Önemi
Şiir, yalnızca Şeyh Yusuf'un biyografisini değil, aynı zamanda onun tasavvuf anlayışını ve manevi öğretisini de yansıtır. İnsanı dünyaya bağlayan değil, Hak'ka ulaştıran bir rehber olarak onun değerini ortaya koyar.

Bu şiir okuyucuya şunu hatırlatır: Maddi dünyanın geçici olduğunu bilmek, manevi değerlere yönelmek ve ahlaki hayatın merkezine almak, insanı gerçek huzura ulaştırır. Şeyh Yusuf Tokmak Efendi, bu yolun hem yolcusu hem de yol göstericisidir.

Sonuç:

Bu şiir, Balkanlarda bir kültürel ve manevi mirası hatırlatma görevini yerine getiriyor. Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'nin örnek alınacak hayatı ve tasavvufi öğretileri, sadece bir dönem için değil, günümüzde de yol gösterici niteliktedir.

Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'nin oğlu Atşan Tokmak tarafından verilen fotoğraflarda Prizren'deki Rifai tekkesinde yapılan zikir sahneleri ve evinde hatıra olarak koruduğu zikirde kullanılan aksesuarlar.

Bu fotoğrafta Prizren'deki Şeyh Yusuf Tokmak Efendi Tekkesi'nden bir köşe görülmektedir. Görselde duvara asılmış çeşitli tasavvufi, ritüel ve sembolik eşyalar dikkat çekmektedir. Bu eşyalar, hem zikir (tasavvufi ritüel ibadet) sırasında kullanılan araçları hem de tekkede manevî ve kültürel mirası temsil eden objeleri yansıtır. Üst kısımda ise büyük çift ağızlı balta (teber) ve hilal motifli asalaryer alır.

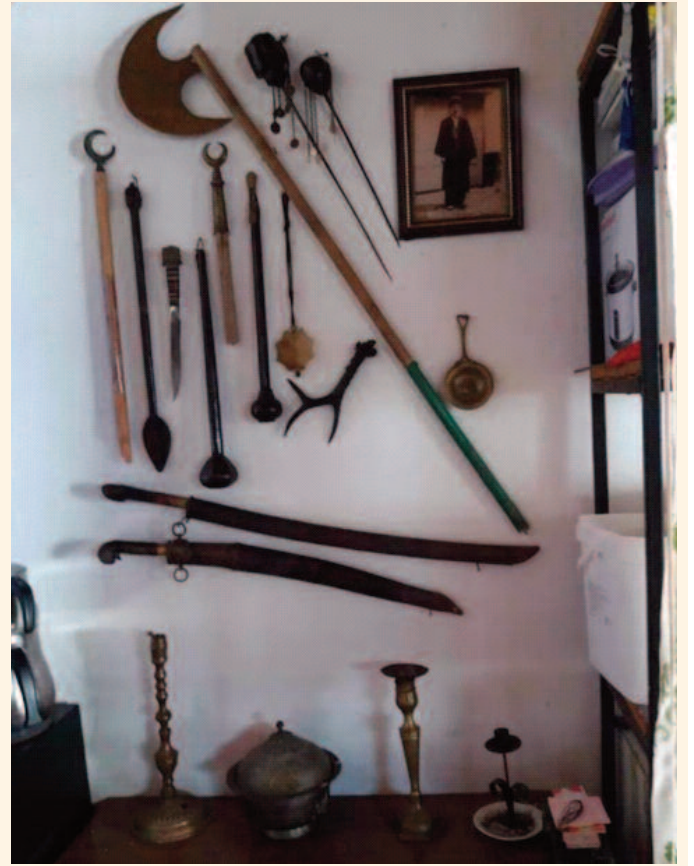
Fotoğraftaki başlıca zikir ve tekke eşyaları:

1. Teber (çift ağızlı balta):

Üst solda yer alır. Tarikatlarda "nefsin kesilmesini" ve "manevî mücadele"yi" simgeler. Teber, Hz. Ali'nin cesaretinin de sembolü kabul edilir.

2. Asalar (hilalli değnekler):

Duvarın sol kısmında birkaç örneği görülmüyor. Şeyhler veya

zikirler zikir sırasında asayı tutar; bu, "manevî rehberlik ve denge" anlamı taşır.

3. Zikir zincirleri (halka zincirli objeler):

Ortalarda sarkan halkalı metal objeler, Halvetî ve Rufâî zikirlerinde ses ritmini güçlendirmek için kullanılır. Aynı zamanda müritlerin dikkatini toplar.

4. Topuz veya zikir topu (küre biçimli nesne):

Ortak zincirden sarkan yuvarlak top, şeyhin zikir başlatırken veya bitirirken elinde tuttuğu sembolik bir obje "Nefsle mücadele"yi temsil eder.

5. Kılıçlar (iki uzun pala):

Duvarın alt kısmında yer alan kılıçlar, cihad-ı ekber (nefsle savaş) kavramının tasavvufi sembollerindendir. Bazı tekkelere zikirlerde kılıç sembolik olarak taşınırdı.

6. Bakır taslar ve ibrikler:

Masanın üzerinde görülen metal eşyalar arasında, abdest veya temizlik amaçlı kullanılan bakır tas ve ibrikler bulunur. Aynı zamanda lokma (tekke yemeği) sunumunda da yer alırdı.

7. Şamdanlar ve kandiller:

Işık, "ilahi nur"u temsil eder. Zikir veya sohbet sırasında kandiller yakılarak manevî bir atmosfer oluşturulurdu.

8. Duvara asılı fotoğraf:

Fotoğraftaki kişi Şeyh Yusuf Tokmak Efendi'dir. Bu, tekkede manevî silsileye olan saygının göstergesidir.

9. Bu eşyalar, yalnızca dini ayin araçları değil, Prizren'deki Osmanlı dönemi tasavvuf kültürünün canlı tanıklarıdır. Şeyh Yusuf Tokmak Efendi Tekkesi, 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında Rufâî geleneklerinin güçlü temsilcilerinden biri olmuştur. Fotoğraftaki düzen, tekkedeki zikir disiplini, eşya estetiği ve sembol anlayışını koruma çabasını yansıtır.

¹Prizrenli Şeyh Yusuf Efendi Divanı, Dr. Fahrünnisa Bilecik,- Dr. Ünal Şenel-Dr. Nevrihal Bayar, Zahir Yayınları, İstanbul, 2024

1999 KOSOVA SAVAŞI'NDAN SONRA GELİŞEN KOSOVA TÜRK EDEBİYATI

Cemali Tunalıgil

Milošević yönetimi Yugoslavya'nın dağılma süreci esnasında ülkeye kendi baskıcı yönetimini uygulama planlarını gerçekleştirmek amacıyla önce Hırvatistan'a, ardından Bosna Hersek'e saldırır. Avrupa'nın ortasında yapılan hunharca katliamlar sonucunda Bosna'da 250 bin kadar kişi hayatını kaybetmiş, yüzbinlerce kişi mülteci durumuna düşmüştür. Bosna hersekte bugün hâlâ toplu mezarlar bulunmakta, kayıp olan binlerce kişi aileleri tarafından aranmaktadır. Bu karmaşık durumdan faydalanmak amacıyla Sırbistan güçleri 1995 yılında Kosova'ya girerek yönetimi ele geçirir. Milošević ve Sırbistan yönetimi, nerede bir Sırp varsa orası Sırp toprağıdır diyerek, hayallerindeki Büyük Sırbistan Devleti'ni gerçekleştirmeyi amaçlıyordu. Fakat Sırp'ların bu hayalleri gerçekleşmediği gibi daha da küçüldüler. 1998 yılının Şubat ayına gelindiğinde Adem Yaşari'nin kurduğu UÇK (Kosova Kurtuluş Ordusu) ile Sırbistan güçleri arasında çatışmalar başlar. Çatışmalar kısa sürede alevlenerek Sırp polis güçleri, Arnavut sivillerine karşı katliamlara başlayıp köy ve kentleri yakma eylemlerine geçer. Çatışmalar kısa sürede katliama dönüşünce, bunun yanında Sırp güçleri Kosova'da yaşayan halkları zorla mülteci durumuna düşürerek başta Türkiye, Arnavutluk, Avrupa ve Amerika'ya sığınma zorunda bırakılırlar. Bu durumdan endişelenmeye başlayan Avrupa ülkeleri Bosna'dakine benzer katliamların burada da yaşanmaması için başta Fransa olmak üzere 1999 yılında çatışmaların durdurulması amacıyla barış görüşmelerinin bir an önce başlaması için çağrı yapar. Fakat Sırp'lar bu barış görüşmeleri çağrısını kabul etmeyerek anlaşmaları imzalamaz. Sırp'ların takındığı tüm bu olumsuz tavırları karşısında ABD güdümündeki NATO askeri güçleri, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler ana hükmünün 41. maddesinin yok sayıldığını, barışın tehdit altında olduğunu var sayarak 1999 yılında, Kosova Özerk Bölgesi'ne müdahale etmek üzere, 24 Mart 1999 tarihinde askerî harekâta girer. Sözkonusu

harekât 10 Haziran 1999 Kumanova Anlaşması'na kadar sürer. Müdahaleden hemen sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu kararıyla Kosova'da Birleşmiş Milletler Geçici Yönetimi (UNMİK), Kosova idaresini kendi kontrolü altına alır. Kendi yönetim düzenini uygulamaya başlayan UNMİK, Kosova'nın güvenliğini yeni yapılandırılan KFOR (Kosova Barış Gücü)'a emanet eder.

Kosova'da yaşayan halklar eşit bir şekilde özlük haklarına sahipti. Tito döneminde 1974 anayasasıyla temin edilen haklar arasında Türk Dili de Arnavutça ve Sırpça ile birlikte bölgede konuşulan ve yazılan üç resmi dilden biriydi. Ancak UNMİK'in başına getirilen Fransa'nın eski Dışişleri Bakanı Ermeni asıllı Bernard Kouchner'in yaptığı ilk icraatlarından biri; 25 Temmuz 1999 tarihli Genelgesi'yle Türkçe'nin resmi dil olmaktan çıkarılması olmuştur. Böylece hiçbir İngiliz'in yaşamadığı Kosova'da İngilizce, Türkçe'nin yerine resmi dil olur. Kouchner tarafından imzalanan söz konusu bu 1 sayılı ve 25

PRİŞTİNE'DE SONBAHAR

Sonbahar döndüğü zaman Priştine'ye
Ayrılık şarkısını söyler rüzgâr hazin hazin
Yapraklar sarı ceketlerini giyer...

Yağmurun damlaları

Toprağa düşerken usul usul.

Kuşlar vedalaşır ağaçlardan ağlayarak
Sonbahar döndüğü zaman benim kentim
Güneş yoğundur artık

Topraksa üzgün...

Çiçekler açmaya dalmıştır çoktan,

Ve yalnızlık çöker benim kendime

Sokaklar ıslanır gözerim gibi

Sonbahar döndüğü zaman Priştine'ye.

Rezzan Zborça

ASYA KIZLARI

Asya kızları
Anaerkim
Hatun Kağanım
Obamın direği, göçebe yoldaşım
Şahlanışım senin omuzlarında
Dilimin varlığı senin ağzında
Ana dilim sensin, millî benliğim sen
Bugün Asya'dan Avrupa'ya göneniyorsam sayende
Su perim, gök yıldızım, ay güneşim
Çekik gözlerine secde etsin melekler
Güzelliğinle Asya daha güzel
Asâletinle Asya Turan'ı daha bir bâki
Varsın varlığım kollarında dâim olsun
Ezel ve ebedimi sen çiz
Alın terinde tuz tanesi olmaya razıyım
Yeter ki Rumeli'de beni unutma
Bir sen var ötelerde varlığımdayın
Sen de benim gibi Altaylarda uç nöbetindesin
Sen de benim gibi yarınlara taşırsın bu dili
Aynı dili konuşuyorsak yüzyıllarca var bir hikmeti
Geleceğe taşıyorsak aynı medeniyeti
Var bir mesuliyeti
Böyle yaşa, böyle çalış, böyle yüksel
Asya kızları
Merhametim, nezâketim, inceliğim
Kadınım, bacım ve can yoldaşım
Aslımı unutsam, yolumu şaşırısam, ölsem de
Sen beni yeniden doğur
Sen beni yeniden yarat
Sen beni küllerinden var et
Asya kızları
Zümrüd-ü Anka kuşlarım
Bu Tengri ve tarihimizin emridir sana
Bu Rumeli'deki Uç Beyi'nin son bir arzudur daha...

Taner Güçlütürk

Temmuz 1999 tarihli Genelge, BM Güvenlik Konseyi'nin 10 Haziran 1999 tarihinde almış olduğu 1244 sayılı kararına aykırı olmasına rağmen uygulamaya konulmuştur.

Alınan bu karardan sonra Türk toplumunu temsil eden TDB Partisi'nin (bugünkü KDTP) birkaç defa bizzat Kouchner (Kuşner)'e hem sözlü hem yazılı itirazları sonuçsuz kalmıştır. 17 Şubat 2008 tarihinde tam bağımsızlığı ilan edilen Kosova Cumhuriyeti'nin yeni Anayasası'nda da Türk Dili resmi dil olarak kabul edilmemiştir. Bugün Türkçe'mizin resmi dil olmayışı, devlet bünyesinde gazete, dergi ve kitap yayınlarının durdurulmasının yanı sıra Kosova Türk Edebiyatı'nda büyük ölçüde olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu son dönemde edebi etkinlik gösteren şâir, yazar ve araştırmacıların bugün hayatta olan tümü "İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Gelişen Kosova Türk Edebiyatı" ile "1999 Kosova Savaşı'ndan Sonra Gelişen Kosova Türk Edebiyatı" arasında bir geçiş köprüsünü sağlamaktalar. Bunların belli başlıları arasında: Prof. Dr. Nimettullah Hafız, Enver Baki, Altay Suroy, İskender Muzbeg, Prof. Tacida Hafız, Reşit Hanadan, Zeynel Beksaç, Prof. Dr. İrfan Morina, Ethem Baymak, Cemali Tunalıgil, Nuhi Mazrek, Alaettin İsmail, Refki Tac, Agim Rifat Yeşeren, Bahtiyar Sipahioğlu, Prof. Dr. Ergin Jable, İbrahim Arslan, Mehmet Bütüç, Aziz Serbest, Özcan Micalar... gibi şahısların yanında bu son dönemde edebî eser yaratan Taner Güçlü Türk, Gökhan Tunalıgil, Su Yusuf gibi genç aydınlarımız da yer almaktadır.

BÖYLE BAŞLADIK

İnatla başladık, hep zıtlıştık.
Saçını çektim,
"Hatırlar mısın liselim benim?".
Sonra aynı rengi, aynı şarkıyı sevdik,
baktım ki duygular, dengi dengine.
Ortak olduk sağa sola, aşk tanemiz okula.
Çok şeyi benimsedik,
"Bu ağaç bizim olsun", dedik.
Fal tuttuk,
"Sevdiğin, güneş gözlüğü seviyormuş"
çıkınca, dilimizi yuttuk.
Yan yana duramadığımız oldu,
gözler yine konuştu.
Aşka dönüştü, hayaller büyüdü
bizimle çocuklar da yürüdü.

İbrahim Arslan Priştine/Kosova

DAHA NE İSTENİR...

Gün aydın,
Güneş, çiçek,
böcek, kelebek,
Haziran, ıhlamur kokusu,
Radyoda
"Takvimlerden haberin var mı,
geçiyor yıllar",
Sofrada çay, zeytin, peynir,
daha ne istenir?
Mutluluğu bandıracak,
bir dost, gülen bir yüz,
Hüzne bir fırtına, yeter.

Konya’da 5-7 Kasım 2025 tarihlerinde düzenlenen “4. Uluslararası Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Sempozyumu”nda

“Balkanlarda Göç ve Göçün İzleri” Teması Ele Alındı

Sempozyumda Kosovalı hikaye ve roman yazarı Reşit Hanadan ile şair Cemali Tunalıgil’in eserleri üzerine bildiriler de sunuldu

Türkiye Maarif Vakfı tarafından Konya Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde 5-7 Kasım 2025 tarihlerinde düzenlenen “4 Uluslararası Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Sempozyumu”na Türkiye, Azerbaycan, İran, Mali, Romanya, Arnavutluk, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya, Bosna-Hersek, Sırbistan’dan katılan 100’den fazla bilim

insanı konuyla ilgili hazırladıkları bildirilerini sundular. Uluslararası Balkanlarda Türkçe ve Türkoloji Öğretimi Sempozyumu’nun ilki 2022 yılında Arnavutluk’ta Tiran New York Üniversitesi, ikincisi 2023 yılında Türkiye’de İstanbul Üniversitesi ve üçüncüsü 2024 yılında Bosna Hersek’te Uluslararası Saraybosna Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleş-

2. GÜN

6 KASIM 2025 • PERŞEMBE

SELÇUKLU
KONGRE
MERKEZİ09³⁰-10⁴⁵

Salon 3

Balkanlarda Kültürel Kimlik, Mekân ve Bellek

Doç. Dr. Hakan Değirmenci (Oturum Başkanı)

- Balkanlarda Türkçenin ve Kültürel Belleğin Kazanımında Mesnevinin Türkçe Tercüme ve Şerhlerinin Katkısı

Prof. Dr. Ali Temizel

- Balkan Kökenli Bir Şair ve Yazar Yaşar Nabi Nayır'ın Gözünden Değişen Dünyamız (Balkanlar ve Türklük)

Prof. Dr. Ahmet Koçak

- Ahmet Yorulmaz'ın Savaşın Çocukları Adlı Romanında Girit: Harmoniden Kakofoniye, Sükûndan Kaosa

Öğr. Gör. Tamer Kütükçü

14⁰⁰-15¹⁵

Salon 2

Balkanlarda Kültürel ve Edebî Yansımalar

Doç. Dr. Resul Köse (Oturum Başkanı)

- Kosovalı Şair Cemal Tunalıgil'in Şiirlerinde Türkçecilik ve Anadolu Sahası Şairlerinin İzleri

Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım Çavdar

- Bir Göç Romanı Olarak Reşit Hanadan'ın "Elveda Hüdavendigar Diyarı"

Doç. Dr. Hakan Değirmenci

- Balkanlarda Köroğlu Çalışmaları

Prof. Dr. Ercan Alkaya

Doç. Dr. Naile Asker

Baba Evinde

1949'da doğdum, Prizren'in
Saray sokağında

Bir beşik gıcirtısıyla başladı ömrüm,
duvarlarında lime lime tarih,
çatısında her sabah yeni bir bayrak dalgalandı.

Aynı pencereden baktım yetmiş yedi yıl,
ama dışarıda
devletler değişti,
alfabeler başkalaştı,
marşlar sustu, yeniden söylendi.

Benim dilim,
bir harften ötekine göç eden kuş misali
her sabah yeniden doğdu
ama aynı gökyüzünde.

Dünya dönüp durdu ekseninde,
memleketim yerinden kıpırdamadı.
Yalnızca vatandaşlık kâğıdımın rengi soldu,
yeni mühürler bastılar eskilerin üstüne.

Oysa ben,
halen doğduğum evdeyim
babamın nefesinden kalan duvarlarda,
annemin dualarında yankılanan bir sesim.

Zamanın kapısında
son çağrıya hazır beklerim:
bir çocuk hâlâ
aynı avluda,
aynı toprağın içinde büyür.

Altay Suroy

tirildi. Bu yılki sempozyumun açılış konuşmaları Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay ve Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Mahmut M. Özdil tarafından yapıldı.

"Balkanlarda Göç ve Göçün İzleri" konusunun ele alındığı sempozyumda Kütahya "Dumlupınar" Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hakan Değirmenci Kosovalı hikaye ve roman yazarı Reşit Hanadan'ın 2. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Tito Yugoslavya'sındaki komünizm rejiminin ağır baskılarına maruz kalan Türk halkı mensuplarının Türkiye'ye yönelik kitlesel zorunlu göçlerini anlattığı "Elveda Hüdavendigar Diyarı" adlı romanı üzerinde dururken Kosovalı araştırmacı yazar Mediha Yarımhoroz bildirisinde Reşit Hanadan'ın romanlarını değişik bir açıdan değerlendirdi. Dr. Yıldırım Çavdar ise sunduğu bildiride "Kosovalı Şair Cemal Tunalıgil'in şiirlerinde Türkçecilik ve Anadolu Sahası Şairlerinin İzleri" üzerinde değerlendirmelerde bulundu.

Merhabalar değerli öğrenciler!... Dergimizin bu sayısındaki “Çocuk-Öğrenci bahçesi” sayfamızda sizlere bu kez Mamuşa “Anadolu” İlkokulu VIII. 3 sınıfında öğrenim gören arkadaşlarınızın 17 Şubat Kosova Bağımsızlık Günü’ne adadıkları birbirinden güzel şiirlerine yer veriyoruz.

17 Şubat Geldi

17 Şubat geldi
Bayraklar dalgalandı gökte
Kalplerimiz daha hızla attı
Umut doldu her köşeye

Yıllarca bekledik bu günü
Sabırla, sessizce, bir olarak
Birlik olunca anladık ki
Güç birlikten doğarmış.

Şimdi biz buralarda
Özgürce yaşıyoruz
Kosova bizim yuvamız
Geleceğe birlikte koşuyoruz.

Sevim Mazrek

Kosova

Dalgalandı şanlı bayrağımız,
Uğraştı vatan için atalarımız
Bu uğurda şehitler verdik ama
Vatan için döküldü al kanlarımız.

Her dağın arkasında bir umut
Göğe her bakışta bir bayrak
Biliriz ki bize emanettir.
Kanla sulanmış bu kutsal toprak.

Her yıldızında bir zafer
Her çizgisinde bir eser
Mavi renkteki bu bayrak
Bizimdir ölene dek.

Bu güne kolay erişmedik
Vaz geçmedik biz
Umut ettik her gün
Birlik olduk her gün.

İsmail Bütüç

Kosova Bağımsızlık Günü

Almış mavi rengini gökten
Göklerde hep dalgalanır bayrağım
Yan yana beyaz yıldızlarıyla
Her zaman kutlarız bağımsızlığı.

O kadar şehit verildi ki uğruna
Her şey değer kutsal toprağına
Ülkemin kokusu bile bir başka
Bağımsızlığın kutlu olsun Kosova!

Her yıldızında var bir anlam
Her birini teker teker ansam
Bayrağımızı her yere assam
Bakmaya doyamaz ona insan.

Elif Mazrek

Bağımsızlık Bayramı

Kosova'nın bağımsızlığı
Özgürlük, zenginlik, refah
Kardeşlik birlik, eşitlik
Herkes için bayram demek.

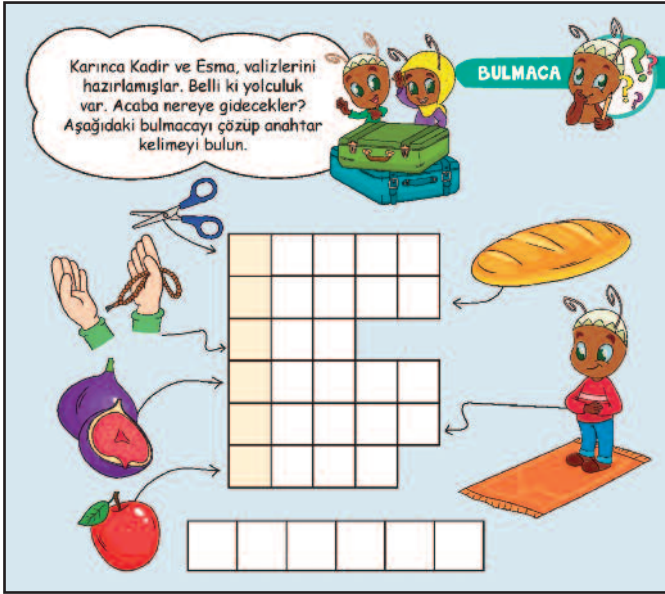
Buna sahip olmak cesaret ister
Birlik olduk bu vatan uğruna
Bugün artık başı dik bir ülkeyiz
Bugün bağımsızlık bayramımız

Burada dalgalanır bayrağımız
Özgürlükte uyanırız her sabah
Bu bayrak dalgalanır hepimiz için
Bugün bağımsızlık bayramımız.

Menese Bilal

2026-Yeni Yılınız Kutlu Olsun!

Sessiz Kahramanım

Karanlıkta kaybolduğumda
Yolumu aydınlatan ışıksın
Düştüğümde elimden tutar
Ağladığımda kucağına alırsın.

Yorulduğumda yüzünde gülücükler
Üzümeyeyim diye saklarsın üzüntünü
Bir gülüşün yeter beni sevindirmeye
Korkularım bir gülüşünle kaybolup gider.

Ellerin dokunur minik ellerime
Kalbimi ısıtır, rahatlatır içimi
Beni saçlarımı okşayıp sevdiğinde
Tüm dertlerim yok olup gider.

Bana hep doğru ve yanlışları gösteren
Hatamı düzeltmeme yardım eden
Beni her halimle sevip yanımda olan
sessiz kahramanım canım annem.

Hayrunnisa Eren

Nasrettin Hoca Fıkrası

Ye kürküm ye

Akşehir'in beyleri Hoca'yı yemeğe davet etmişler. Hoca nereden bilsin; davete, günlük kıyafetiyle katılmış. Katılmış ama ne hoş geldin, ne sefa getirdin diyen var. Herkes, allı pullu kıyafetlilere el pençe duruyormuş. Hoca, bir koşu evine giderek, sandıktaki işlemeli kürkünü giyip yemeğe geri dönmüş. Az evvel hoş geldin bile demeyenler, önünde yerlere kadar eğilmişler. Hoca'yı, yere göğe sığdıramayıp baş köşeye oturtmuşlar. Kuzunun en hasını önüne koymuşlar. Herkes Hoca'nın yemeğe başlamasını bekliyormuş. Hoca, bir taraftan kürkünün kolunu sofrada sallamaya, bir taraftan da "Ye kürküm ye, ye kürküm ye!" demeye başlamış.

– İlahi Hoca, demişler, kürkün yemek yediğini kim görmüş?

Hoca taşı gediğine koymakta gecikmemiş:

– Kürksüz adamdan sayılmadık... İtibarı o gördü, yemeği de o yesin.

Mamuşa “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği Üyeleri Romanya’da

Son yıllarda yurt içi ve dışında gerçekleştirildikleri kültür-sanat etkinlikleriyle dikkatleri üzerine çeken Mamuşa “Aşık Ferki” Kültür-Sanat Derneği üyeleri Kosova’daki diğer Türk dernek üyeleriyle birlikte Eylül ayında Romanya’da düzenlenen uluslararası düzeydeki bir kültür-sanat festivaline katıldılar.

Balkan Kültür Sanat Festivali’ne katılmak üzere Romanya’nın Türklerin de yoğun

olarak yaşadıkları Tekirgöl kentine giden Kosovalı Türk dernek üyeleri burada kendi yörelerine özgü halk oyunlarının yanı sıra şarkı ve türküleri de dile getirdiler.

Tekirgöl’deki festivalde sundukları gösterilerde izleyicilerin büyük ilgilerini toplayan Mamuşalı dernek üyeleri bu sayede festivale katılmak üzere Balkan ülkelerinden Romanya’ya gelen yaşlılarıyla tanışıp dostluk ilişkileri kurma fırsatına da sahip oldular.

“Aşık Ferki” Derneği Üyeleri

“Doğru Yol” Derneği Kadınlar Korosu Üyeleri